786

C-187

ظاہر وجود در مرتبہ احدیت ہے اور وجوب [illegible] حقیق

ظاہر علم مراد تعین اول [illegible] باطن [illegible] واحدیت ہے

ظاہر علم احدیت ہے [illegible] الوہیت [illegible] نسبتی [illegible] حقیقی

جب ظاہر وجود مقابل باطن وجود [illegible] تعین اول ہے یعنی احدیت - تو مراد [illegible]

تمام مراتب [illegible] تعین اول سے آخر [illegible] ۔ جب ظاہر وجود مقابلہ باطن وجود [illegible]

جو [illegible] اعیان ثابتہ کا ہے - تو مراد ظاہر وجود سے حیثیت [illegible] وجود کی مراد ہوتی ہے

در [illegible] کہا جاوے کہ وجوب صفت ظاہر وجود کی ہے تو مراد اس لفظ ظاہر وجود سے حیثیت [illegible] ہے

یعنی قوس وجوب مرتبہ واحدیت تک - اور مراد لفظ باطن وجود سے اعیان ثابتہ ہیں ۔ [illegible]

[illegible] منسوب [illegible] نسبت امکان و وجوب ۔ [illegible] صفت ظاہر علم [illegible]

[illegible] وجوب ۔ [illegible] ای [illegible] تو نسبت کیا گیا ۔

اور [illegible] امکان [illegible] وجوب [illegible] صفت ظاہر علم کی ہے [illegible]

[illegible] کیا گیا ہے ساتھ صفت ظاہر وجود کے وجوب ۔

مسلم

شکل کل مراد ہے۔ مطلق شکل جو شامل سب انواع شکلوں کی ہے + پوشیدہ نہ رہے

جو عالم عمل حق سبحانہ کا ہے۔ اور عمل ہر کسی کا اس کی شکل پر ہوتا ہے۔ یعنی دلالت کرتا ہے اوپر

اس کے جو وہ شخص بیچ نفس اپنے کے ادسیر ہے۔ جیسا کہا ہے اللہ تعالیٰ نے قل کل یعمل علی شاکلتہ

پس عالم لو بر شکل حق کے ہوا + دیگر ۔ العزیز قلب تو بیت المعمور است۔ وخواطر تو ملائکہ وحیوٰۃ

تو ہزار الحیات وعقل ما تو جبرئیل در بابِ ویا بپ ترجمہ اے دوست دل تیرا بیت المعمور ہے

اور خطرات تیرے ملائکہ ہیں اور زندگی تیری نہر الحیات ہے اور عقل تیری جبرئیل ہے

سے این خرقہ کہ می دارم در رہن شراب اولیٰ ۔ وین دفتر بے معنی غرق می ناب اولی

چون پیر شدی حافظ از میکدہ بیرون شو ۔ رندی و ہوسناکی در عہد شباب اولی

صاحب مقام تمکین آنرا گویند کہ مغلوب الحال نباشد صاحب مقام تلوین آنست

کہ مغلوب الحال باشد۔

حضرت جنید رحمۃ ۔ ایک دن سوتے سوتے ہو گئے نماز ظہر قضا ہو گئی۔ جب بیدار

ہوئے تو ایک شخص نے عرض کی کہ آپ کی نماز قضا ہو گئی۔ اسپر حضرت نے فرمایا

کہ فعل بشری قضا ہوا ہے فعل حقی قضا نہیں ہوا۔

عارفوں کی حاضری ہی پیشوا ہے ❊ اسے [illegible] حاصل ہی اسی قرب خدا

سرما ازحق ہی مگوید ید منبر و سیر مگو + کشف این علم لدنی کی کندام الکتاب +

خواہ قرآن خواہ انجیل و زبور + ہی کلام حق کیہ مری سی ظہور +

چرا بی گر نباشد گوهر نادی

ای ساقی [illegible] بی‌نوا [illegible]

ای ساقی مستور [illegible]

سر از دل [illegible]

ای [illegible] بر سر تو [illegible]

از غصه [illegible] بگو [illegible]

دل داده ام دین داده ام [illegible]

پا این همه شوریدات [illegible]

جواب [illegible]

نابود شده ام بود شد اسم حبیب

آشفته شده ام [illegible] پیمان داده ام

دلداده مرو دین شده اسم حبیب

مشهور شده ام مسعود [illegible]

[illegible] شیطان الرجیم

دانی که تو در [illegible]

وآنکس که خدا برون ز انسان طلبید

[illegible]

2

[illegible] مطلق شده ام

من نه وصلت [illegible] شده ام

[illegible] تمام [illegible]

[illegible] عجب است

187

[illegible] بیهقی [illegible]

ز احمد بن احمد جنیدی [illegible]

[illegible] جنیدی [illegible]

جناب صاحب

جان بجانان ده وگرنه از تو بستاند اجل - خود تو منصف باش حافظ این نکو یا آن نکو

امید از بخت میدارم که بگشایم کمربندت - بآن شرطیکه خاطر را ازین مسکین نرنجانی

غم دنیای دنی چند کشی باده بخور - حیف باشد دل دانا که مشوش باشد

نیاز احمد صاحب

مطلق بگردد ام من زوجهٔ گویم راز اندرم - که با موت قبرم التلاق اتحاد الحکم

واصلان چون غرق ذات اند اے پسر - کے کنند اندر صفات او نظر

حافظ

گناه اگرچه نبود اختیار ما حافظ - که در طریق ادب کوش گو گناه من است

رباعی

در مذهب عشق نعت بشنیده دگر شد - شبلی و جنید و بایزید داست

چیزے نیست بد از ناز من و تو - درگاه قبول را کلید دگرست

رباعی

مدتیست که ما از خم وحدت مستیم - یکشیشهٔ کثرت این طائفه را بشکستیم

تهمت محض بود اگر فنا میگویند - تا خدا است درین معرکه ما هم هستیم

رباعی - غافلی کفو ست پنهان در وجود آدمی - این چنین غافل شدن

قول ہندی

ساجن ایسی [illegible] - [illegible] کے کن [illegible]

دوہا قول ہندی - [illegible] جان تن [illegible]

[illegible]

در حدود [illegible]

صوفیہ کرام کے نزدیک اطلاق احدیت کا تین قسم پر ہے

اوّل احدیت ذات جو اس مرتبہ میں کثرت کسی وجہ سے منظور نہیں ہے اور اس
حیثیت سے وحدت نعت واحد کے نہیں ہے۔ بلکہ اسکی ذات ہی ہے +

دوئم احدیت اسماء و صفات جو سب اسماء و صفات مع اپنی کثرت
کے ذات سے ایک ہیں۔ اور وحدت اس اعتبار سے نعت واحد کی ہی۔
نہ ذات اسکے اور معنی ہے وحدت نسبی اور اضافی ہے۔ یعنی وحدت تعدد
مگر نہ باعتبار وجود متعدد اور تمیز حقیقی کے بلکہ تعدد نسبی کے اس
حیثیت سے جو وہ متعدد عین اس واحد کا ہی۔ جیسے قادر و عالم و خالق کس
واسطے جو یہ نسبت با وحدت ذات واحد ہیں +

سیوم احدیت افعال ہے۔ یعنی وہ ذات واحدہ حقیقت میں مصدر سب
افعال کی ہی۔ اور بحکم تربیت ہر ایک کو بموجب قابلیت کے طرف حضرت ذات
اسکے کھینچ رہی ہی۔ قال اللہ تعالیٰ و ما من دابۃ الا ہو آخذ بناصیتہا ان ربی علی صراط مستقیم

پالنے کی جہت سے رب اسم فاعل ہے + مالک ہونے کی جہت سے رب اسم صفت ہے
رب اسم ذات کی جہت سے خود بخود ہے (یعنی وجود ہی)

ہیچ میدانی تو چیزے ہستی کیستی — خویش را دریاب نیکو ہستی و یا نیستی

آنکہ میداند علیم و آنکہ می شنود سمیع — و آنکہ می بیند بصیر است لیس مگو تو کیستی

ہر قسم چون موج بر آمد ز بطن خویش — انبیا میدوش گویند در حشر احد نیستی

تمہارا ان گنتی جو ہیں نہ دیس کا ہیکا ہی دلارا — ایسے گنیں تو جا پڑی جو بس ہیں انسا

سہا جہند ملیا تو ن تاکی جن ایک ہم ہادا — سہا کا ہو کو سمجھو جو کہ ہوں کیو سینا را

قرآن شریف کی آیت

تعاونوا على البر والتقوى — ولا تعاونوا على الاثم والعدوان

مدد کرو تم ایک دوسرے کی نیکی اور پرہیزگاری میں — اور نہ مدد کرو ایک دوسرے کی گناہ اور شر کی

بسم الله الرحمن الرحیم

اسماء الهیه جزئیه لا تعد و لا تحصی است لیکن اسماء الهیه کلیه بیست و هشت اند چون بدیع باعث .
باطن تا آخر و هر اسم عبارت است از معنی و استعداد خاص که قائم است بحضرت حق سبحانه و اسماء
کونیه جزئیه لا تعد و کلیه بیست و هشت اند و مظاهر اسماء الهیه اند و هر اسم عبارت است از معنی و استعداد
خاص که قائم است بحق چون عقل کل و نفس کل تا آخر (البدیع) خالق اشیاء بی مثال سابق و
این اسم متوجه ایجاد (قلم اعلی است که آن را عقل اول و روح محمدی گویند (الباعث)
برانگیزنده ممکنات را از عدم عینی بوجود عینی و چون وجود عین حق است باعث پس دید
ایشان را مگر بخود لیکن بدین اسم خاص و این اسم متوجه ایجاد (نفس کل است که آنرا
لوح محفوظ نیز گویند (الباطن) مختفی شونده از ادراک مشاعر و عقول حادثه خلق به سبب
احتجاب بردا کبریا و این متوجه اظهار (طبیعه کل است (الآخر) آخریت دائمی ابدی
از جهته وجوب ذاتی و بر جوع هر امر لوی و باین اسم (جوهر هبا اظهار فرمود که هیولا
کلیه است (الظاهر) ظاهر است بنفس خود بر نفس خود و باین اسم (جسم کل مشکل
اظهار فرمود که جامع همه انواع جسم است (الحکیم) عالم بحقایق اشیاء و منزل هر شیء
در مرتبه او و باین اسم (جسم کل ایجاد فرمود که جامع همه انواع جسم است (المحیط)
درگیرنده اشیاء باحاطه ذاتی و صفاتی و باین اسم (عرش مجید اظهار فرمود که جسمی است
مستدیر محیط بهمه عالم اجسام و ام الکتاب عالم خلق است (الشکور) سپاس شناسنده و جزا
دهنده بندگان خود تا زیادتی کنند در آنچه بر آن حق سبحانه ثنا ایشان کرده و باین اسم
(کرسی اظهار فرمود که عبارت از جسمی است که در جوف عرش است (الغنی الدهر)

غنی است در ذات و صفات و اتصاف نمود از زمان و زمانیات و باین اسم (فلک اطلس
ایجاد فرمود و آثار فلک البروج نیز چیزی مانند این فلک کوکبی ندارد (المقتدر
هر چه خواهد بکند و هر چه نخواهد نکند و باین اسم (فلک المنازل ایجاد فرمود
این فلک و فلک البروج و ما فوق اینها در روز قیامت باقی خواهند
ماند و ما دون این فلک مختل و منتظم و متبدل الصور گردد (الرب
تربیت کننده خلق با آنچه در آن مصلحت ایشان باشد و باین اسم فلک زحل
ایجاد فرمود که آسمان اول است (العلیم) مبالغه عالم است از جهت کثرت
معلومات او سبحانه چه معلومات حق لا یتناهی است و این اسم متوجه
ایجاد فلک مشتری است که آسمان دویم است در جوف فلک سابق و همچنین
است صورت هر فلک (القاهر) غلبه کننده هر کسی را که با او منازعه کند
در صفات جلیله و او از آن باز نماند نافذ القدرت است و این اسم
متوجه اظهار فلک مریخ است که آسمان سیوم است پیدا است
(النور) الذات و ظاهر کننده است هر چیز را و باین اسم فلک شمس اظهار فرمود
که آسمان چهارم است (المصور) صورت دهنده هر ذی صورت بلکه
هر چیز معقول و محسوس را صورت جزئیه که شیء بآن امتیاز یابد
و مصور نیز در اکابر اهل الله بمعنی متصور است یعنی صورت گیرنده
بهر صورت و باین اسم (فلک زهره آفرید که آسمان پنجم است

الظا

المحصی بشمارنده هر معدودات حروف و اعیان وجودیه را و باین اسم
فلک عطارد را ظهار فرمود که آسمان ششم است (المبین) ظاهر کننده
اعیان را از عدم بوجود و با ظهار آثار و احکام آنها در مراتب ظاهر
وجود و جهرا از باطن بانزال شرایع و ارسال رسل و باین اسم
(فلک قمر ایجاد فرمود که آسمان دنیا است القابض تنگ کننده
زرق هر که خواهد بلکه قابض هر چیز و باین اسم کره آتش ایراز
نموده که حرارت و یبوست کیفیت اوست حی زنده ازلی و ابدیست
و باین کره هوا آفریده به حرارت و رطوبت کیفیت اوست مماس
است محدب او مقعر کره نار را محیی زنده کننده بوجود عینی هر معدوم
عینی را که او را حکم قبول وجود است و باین اسم کره آب ایجاد فرمود
که برودة و رطوبة کیفیت اوست محدب او مماس مقعر کره
هواست (الممیت میراننده در زمان تالی از زمان وجود و باین
اسم کره خاک آفریده که برودت و رطوبت کیفیت اوست
العزیز) ارجمند و غالب و بی مانند و عزیز سازنده هر کرا خواهد
با عزاز دینی و دنیوی و باعطای الیقین مراحل آنرا و باین اسم
(معادن آفرید الرزاق) روزی رساننده بهر مغتذی از
معادن و نباتات و حیوانی بی اشتراک الکفر و ایمان و باین

اسم (نبات آفرید المذل) خوار کننده در دنیا هر کرا خواهد
و خوار کننده مومنین در دنیا یا عزیز سازد عوض آن در آخرة
و بدین اسم (حیوان آفرید القوی) قوی و توانا بس مر فواید و بدین
اسم افلاک آفرید [illegible] فرمود که نزد طایفه صوفیه قدس الله اسرارهم
ارواح اند مجرد و بسیط منفرد از شکل و لون و جمیع لوازمات جسمیه
و هر یکی را کسب کمالات خود و صورت جسمیت در عالم مثال (اللطیف
توفیق دهنده بر طاعت و منع از معصیة و از لطافت اوست
سریان در اشیا و بدین اسم (جن آفریده و آن اجسام لطیفه
شوائبه اند نزد بعضی و بعضی گفته حیوانات ناری اند (الله
ذات جامع جمیع اسما و صفات کمال که تحقق و ظهور آنها
با عیان ما است و بدین اسم (انسان المظهر [illegible] و آن مختص
نسبت با نفس ناطقه و آن کمالیت اولی مر جسم طبیعی
که ادراک میکند امور کلیه و جزئیات مجرده را
(رفیع الدرجات) بلند درجات چه درجات به اسمای نیست و لو
رفیع از هر رفیع است و اعلی از هر اعلی و بدین اسم آفرید

با جمیع اظہار و تعین فرمود - این چند سطور از شرح رمز العشق
مدون کرده شد - ترجمہ از باب فتوحات مکیہ بعینہ مرقوم ہست - در اینجا
بطریق اختصار و انتخاب نمودہ نوشتہ شد - فقط تمام شد بتاریخ ۱۹ اکتوبر ۱۹۸۵ء

دریا دریا ہی ہے بعینہٖ پانی کے ڈھیر کا نام ہے۔ حقیقت میں پانی کا غیر نہیں ہوتا۔ اور جب حقیقت مطلق پانی متعین اور منحصر ہو
بصورت امواج کے تو اسکو موج کہتے ہیں - اور جب مقید ہوتے ہیں گول حباب حباب کہتے ہیں - اور دریا ہی جب ٹکڑے ہو کر
بخار ہو جاتا ہے - اور جب بخار جمع ہوکر قرار پکڑے - تو ابر ہو جاتا ہے - اور ابر بسبب تقاطر کے باران ہوتا ہے - اور باران جمع
ہوکر ما قبل پھر جیسے کہ دریا میں سیل اور سیل ہوکر دریا میں دریا ہو جاتا ہے - پس تحقیق ہوا پس حقیقت میں کوئی پانی مطلق سے
بغیر کوئی چیز نہیں تھا جو وہ پانی مطلق مسما ہوئی۔ ان نامہا مذکور سے - اور اسی پر قیاس کر حقیقت حق سبحانہٗ کو جو وجود مطلق ہے
اس کے ناموں سے جیسے مسمی ہوتا ہے
بسبب تقید کے ساتھ مقیدات کے مسمی ہوتا ہے۔ اولاً بعقل کل - پھر بنفس کل پھر فلک پھر اجسام پھر بطبائع پھر
بمولّد (کان - نبات حیوان) اور سوا اسکے - اور نہیں حقیقت میں سوا وجود حق اور ہستی مطلق کے جو مسما ہوا ہے ان ناموں سے
بموجب اعتبارات تنزل کے حضرت احدیت سے واحدیت میں اور حضرت واحدیت سے حضرت ربوبیت میں - اور اسی سے حضرت
کونیہ میں اور اسی سے حضرت جامع انسانیہ میں - جو آخر حضرات کلیہ کے ہے (انسان) پس جاہل جب دیکھتا ہے - صورت موج
اور حباب اور بخار اور ابر اور سیل کی تو کہتا ہے - کہ یہاں سے دریا (یعنی موج اور حباب اور بخار وغیرہ میں) - اور وہ نہیں جانتا
کہ وہی دریا جو پانی مطلق ہے - ان مختلف مظاہروں میں (یعنی موج وحباب وغیرہ) ظاہر ہوا ہے۔ اور عارف جب دیکھتا ہے -

مراتب عقول و نفوس و افلاک اور اجسام اور طبائع اور مولدات کو حق تعالی نے پیدا کیا ہے حق الامر جانتا تمام مظاہر و صور

میں موجود ہے (یعنی حق) ان مظاہر سے جدا نہیں ہے اور نہ وہ اوس سے جدا ہیں۔

مگر عارف جب نظر کرتا ہے (امواج وغیرہ کی طرف) جاتا ہے اور دیکھتا ہے کہ جیسا دریا اسم خاص حقیقت مطلقہ

پانی کا ہے ۔ جو محیط ہے تمام مظاہر اور صور کو ہے کہ حباب اور حباب وغیرہ میں ۔ پانی مطلق ۔ اور ان مظاہر اور

میں کوئی مغایرت اور جدائی نہیں ہے ۔ بلکہ ہر قطرہ و موج از روے حقیقت مطلق پانی کا ہے ۔ اور باعتبار تعین غیر

اس کا ۔ اور بہ اصطلاح اسم حق کا مراد ہے ایک حقیقت مطلق سے کہ محیط ہے اور ہر ذرہ ذرات موجودات سے ۔ اور اوسکے

اور ان مظاہر میں کوئی غیریت نہیں اور جدائی نہیں ۔ ہر ایک مظاہر از روے

ہر مظہر کے مظاہر کائنات سے اور درمیان اوسکے (یعنی حق) کے عین اوس کا ہے ۔ اگرچہ از روے تعین غیر اوس کا ہے

لیکن یہ بیان (بہ تعلیم احد عارف) واقع ہیں ۔ مگر وجود مطلق اور وجود مقید اور حقیقت وجود کو دونوں (یعنی مطلق

و مقید) میں ایک جانتا ہے ۔ اور اطلاق اور تقید کو اوس کی نسبتیں اور اعتبارات پہچانتا ہے ۔ فقط

بسم الله الرحمن الرحیم

حمد بی حد و شکر بی عد سزای ذاتی که وحدتش منشأ احدیت و واحدیت شد و مرآت
ازلیت و ابدیت گشت و رابطهٔ اولیت و آخریت و واسطهٔ باطنیت و ظاهریت آمد که
حد فاصل اشارت بدوست و برزخ جامع عبارت ازوست و حقیقت محمدی خود
اوست - و ثنای بی نهایت قرین حضرتی که بتعین اول و تجلی اول که متضمن شئون بود
بکمال ذاتی و اسمائی اجمالا و شامل اعتبار وجود و علم و نور و شهود بود باعث تعین دوم
شد و تجلی دوم که متضمن شئون اوست بکمال ذاتی و اسمائی تفصیلا و به تجلی دوم که از حیثیت
واحدیت بود تعین مرتبهٔ الوهیت کرد که شامل ظاهر وجود است که محبوب وصف خاص
اوست و شامل ظاهر علم است که امکان از لوازم اوست و شامل حقیقت انسانیت
که برزخ است بین الوجوب والامکان و صلوة نامیات بر آن مهتر عالم که حقائق و ارواح
و اجسام تفصیل حقیقت و روح و جسم اوست و او بحقیقت و روح و جسم اجمال جمیع اشیاست و بر اولاد
و اصحاب او باد که عاملان عرش شرع و حاملان نقش اصل و فرع او بودند رضوان الله علیهم اجمعین
اما بعد بدانند طائفهٔ دوستان که طالب علم توحید بودند و محب قسم تحقیق و تجرید اند و از
الفاظ انیهٔ این طائفهٔ الیشان که ... را ابر و یقین حاصل نمیشود و از کتب ایشان و فهم عبارت آن
قاصر بودند ازین فقیر التماس نمودند که رساله جامع کلیات و علم توحید و مراتب وجود باشد

بسازد و از برای هر مرتبه دائره بپرداز و صورت هر مرتبه را بدائره بنمایی و بمفاتیح صور معضلات

در معقولات بکشائی التماس ایشان را اجابت کردم و بعد از استخاره با قضاء آن مشغول شدم و

این رساله را علم جهان نما نام نهادم و امید بحضرت بیچون چنانست که این مختصر را از خطا و زلل

نگهدارد انه علی ما یشاء قدیر و بالاجابة جدیر و این رساله مشتمل است بر دو

دائره و هر دو دائره مشتمل است بر دو قوس و خطی در وسط که برزخ است بین القوسین دائره اول

در احدیت و واحدیت و وحدت و اعتبار وجود و علم و نور و شهود و تجلی و تعین اول دائره

دوم در ظاهر وجود که وجوب وصف خاص اوست و ظاهر علم که امکان از لوازم اوست و برزخیت

ثانی که حقیقت انسانیت که آن برزخیت بین بحر الوجوب و بحر الامکان و تعین و تجلی ثانی

بدان ایدک الله بنوره تعالی که هنوز حکم ظهور در بطون و واحدیت در احدیت مندرج بود

و هر دو در سطوت وحدت مندمج و تمام عینیت و غیریت و اسم و رسم و نعت و وصف

و ظهور و بطون و کثرت و وحدت و وجوب و امکان منتفی بود و نشان ظاهریت و

باطنیت و اولیت و آخریت مختفی شاهد خلوتخانه غیب هویت خواست که خود را بخود

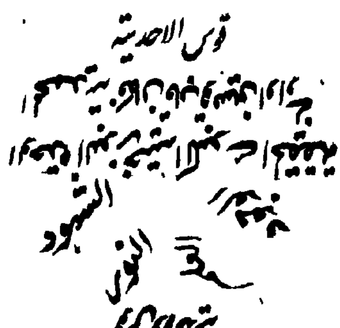
جلوه دهد اول جلوه که کرد بصفت وحدت بود پس اول تعین که از غیب هویت ظاهر گشت

وحدتی بود که اصل جمیع قابلیات است و او را ظهور و بطون مساوی بود و باعتبار آنکه قابل

ظهور و بطون نیز بود احدیت و واحدیت را مظهر آمد و احدیت و واحدیت منتسبین اند

[margin notes, partly illegible]: در / ... / علم جهان نما ...

ظاهر نمیشوند الا به نسبتی که رابطه باشد بینهما و آن نسبت وحدت است پس احدیت و واحدیت از وحدت مشتق شوند چنانکه محبیت و محبوبیت از محبت و عاشقیت و معشوقیت از عشق و باعتبار وسطیت او در هر دو طرف را اسم برزخیت بر او اطلاق کرده میشود و این وحدت عین احدیت و واحدیت است چنانکه عالمیت و معلومیت و علم در مرتبه ذات زیرا که دران حضرت عالم خود است و علم هم خود است اما چون نظر بر عالمیت و معلومیت و علم میکنیم میگوئیم که علم نسبت است بین العالم والمعلوم واحدیت و واحدیت و وحدت نیز بران قیاس میکنیم زیرا که وحدت را نیز دو اعتبار است ذاتی یکی من حیث انتفاء التعدد والنسب که ذات را باین اعتبار احد میگویند و یکی من حیث اثبات التعدد والنسب که ذات را باین اعتبار واحد میگویند پس وحدت حکم وسطیت دارد بین الاعتبارین با آنکه عین طرفین خود است و از برای تحقیق و تفهیم این مرتبه و استقرار آن در ذهن دائره انشا کرده میشود چنانکه می بینی .

الحقیقة المحمدیة فکان قاب قوسین او ادنی - واین

دایره بواسطه خطی که مار است در وسط او مقوس کرده میشود بدو قوس که قوسی ازان

مسمی است باحدیت وقوسی دیگر مسمی بواحدیت وآن خط وسطانی که برزخیست

بینهما مسمی است بوحدت وبه قاب قوسین و باعتبار آنکه حامل تجلی اول وحدت است

مسمی است بحقیقة محمدی صلی الله علیه وآله وسلم وقوس واحدیت منقسم شد

بچهار قسم واعتبارات اربعه که وجود وعلم ونور وشهود است وبر اقسام اربعه قوس

واحدیت اعتبار کرده شده زیرا که حق سبحانه تعالی بآن تعین اول که وحدت است کرده شده اند

برخود تجلی کرد وخود را یافت وباخودی خودش حضوری بود لیکن او هم تقدم

جهل واستتار وفقدان وغیبت واین یافت وپیدا کنندگی وشهود که

کثرت اعتباری اندر قوس واحدیت ثبت کردن انسب است از قوس احدیة ازبهر

آنکه این اعتبارات در آنحضرت از یکدیگر ممتاز نیستند بلکه عین یکدیگر اند بدانکه این تجلی

اول متضمن کمال ذاتی واسمائی بطریق اجمال وکلی است چه بطریق جزوی وتفصیل تماما موقوف

است بر تمیز حقائق بعضها عن البعض چنانچه بیان کرده میشود بحکم غلبه وحدت تمیز حقائق را

دران حضرت گنجی نیست وغناء مطلق لازم کمال ذاتی اوست ومعنی غناء مطلق آنست

که هرچه درصدد تفصیل است ~~من الازل الی الابد~~ اورا مشاهد است شهود کلیا واو بیوجه من الازل الی الابد

بدان شهود کلی مستغنیست ازان تفصیل پس این جا مطلوب کمال اسمائی باشد واین کمال

مشروط ام عا

مشهود ما بر عالم است تفصیلاً و منوط است بر آدم علیه السلام اجمالاً بعد تفصیل و نیز ذات
من حیث الاسماء والصفات مقتضی آن بود که چنانچه در مرتبه وحدت خود بر خود جلوه کرد
مجملاً مفصلاً نیز جلوه کند و این جلوه کمال دیگر است چنانچه وجدان و حضور که ذات را
فی نفسها مجملاً حاصل است مفصلاً نیز حاصل گردد و مفصلاً حاصل نمیشود مگر تمیز حقائق ۹
بعضها عن بعض و ثبوت حکم غیریت و او نسبة ما و در ان حضرت تمیز و غیریت را راه نیست
پس کمال مذکور که مطلوب است متوقف شد بر تعین و تجلی دیگر پس بتعین دیگر تجلی کرد و این بود
تجلی از متجلی بطریق تنفس منبعث از باطن متنفس ظاهر گشت که بآن انبعاث جمیع حقائق الهی
و کیانی و انسانی از یکدیگر ممتاز شوند و جمیع آنچه در صدد تفصیل بود در تجلی ثانی پدید آمد بر متعین
ترتیب و آن تنفس بطریق ابری بود رقیق که اندکی قرص آفتاب را بپوشاند آفتاب حدیث را
اندکی بظهور خود بپوشانید و آنچه از نبی علیه السلام سوال کردند که این کان ربنا قبل ان یخلق ربنا
الخلق قال کان فی عماء ما فوقه هواء وما تحته هواء اشارت بدین مرتبه است
و چون قاعده چنانست که ظاهر ابر را فوق و تحت هوائی باشند آن هوا را نفی کرد فی قوله علیه
السلام ما فوقه هواء وما تحته هواء تا سائل از عماء ابر ظاهر فهم نکند زیرا که این مرتبه را عماء از جهت
آن میگویند که آفتاب وجود حقیقی را اندکی بظهور خود مخفی میکند و این مرتبه را تعین و
تجلی ثانی و مرتبه الوهیت گویند و اسم الله و فلک الحیات و عماء گویند و چون مرتبه ثانی وجود
است حرف ب بزرگ میگویند و در شبی که این ~~مسطورات~~ صادر میشد در خواب دیده شد که

که شخصی از عامی روایت میکرد که اگر نه حرف ب بودی خلق حق را عیان دیدی و معنی حرف
ب پیش اهل اسرار سبب است و سبب حجاب است مر مسبب را چنانکه دلیل حجاب مدلول و غیر و ضد
مر صانع خویش را و الحق هر چه غیر وجود علم نیز معرف اوست و بعضی گفته اند بالباء ظهر الوجود و بالنقطة تمیز العابد عن
المعبود میشاید که مراد از ب وجود حقیقی باشد که ثانی مرتبه وجود است و مظهر وجود مطلق است پس وجود ب
ظاهر شده باشد و میشاید که مراد ازین وجود فی قوله بالباء ظهر الوجود موجودات باشند باین معنی که
موجودات بالتمام بحرف ب موجود گشتند و چون این تعین و تجلی ثانی نفسی و ظهوری از تعین اول
بود لاجرم بصورت جامعیت او ظاهر شد چنانکه او مشتمل بود بر واحدیت و احدیت و برزخیت میان هر دو مشتمل است
بر وحدت و کثرت و برزخی فاصل و جامع بینهما که وحدتش را ظاهر وجود میگویند که وجوب وصف خاص اوست
و کثرتش را ظاهر علم میگویند من حیث تعلقه بحقائق الکونیة که امکان از لوازم اوست و این ظاهر
وجود را که درین مرتبه ثانی صورت احدیت است وحدتیت حقیقی از سرایت احدیت در وی و
کثرتیت نسبی از سریان واحدیت در وی که آن وحدتش باطن ظاهر وجود است که شامل شیون
کلی و اعتبارات اصلی است و کثرت نسبیش منشاء اسماء و صفات است و این ظاهر علم را که
درین مرتبه دوم صورت واحدیت است کثرتیت حقیقی از سرایت واحدیت در وی و
وحدتیت نسبی از اثر احدیت در وی که آن کثرت حقیقی را اعیان ممکنات و حقائق کونی میخوانند
و این وحدت نسبی را حضرت ارتسام و عالم معانی میگویند و بحر امکان که در قرآن کنایت
از وست و اشارة بدوست تماما برزخی که در میان ظاهر وجود است و ظاهر علم حقیقت انسانی
است و از برای تحقیق این مرتبه دایره دیگر انشا کرده میشود چنانکه می بینی

و مبین حجاب
بر مدلول خویشتن
و صانع حجاب است

شرح

نسبی پر وحدتش

الحقيقة المحمدية
منقطع الوجدان
منقطع الاشارات

اللاتعین ازل الآزال غیب الغیوب الوجود البحت مجہول النعت عین الکافور ذات ساذج منقطع
الاشارات المنقطع الوجدانی غیب الہویت عین المطلق و ذات بلا اعتبار مرتبہ الہویت
التعین الاول العلم المطلق الوجود المطلق الوحدۃ الحقیقیۃ فلک الولایۃ المطلقۃ التجلی الاول
السر البطنۃ بین الظہور والبطون المحبۃ الحقیقۃ المحمدیۃ قابلیت اول مقام او ادنی برزخ البرازخ برزخیۃ الکبریٰ
احدیۃ الجمع التعین الثانی معدن الکثرت منشاء السویٰ حضرت الجمع والوجود و حضرت الاسماء
والصفات و حضرت الالوہیت قابلیت الکثرت واحدیۃ الکثرت فلک الحیوۃ قابلیۃ
الظہور منشاء الکثرت والنفس رحمانی و منتہی العابدین بدیع باعث باطن آخر ظاہر حکیم محیط
شکور عقل کل نفس کل طبیعت کل جوہر ہبا شکل کل جسم کل غنی الدہر مقتدر رب علیم قاہر نور مصور
محصی عرش کرسی فلک البروج فلک المنازل فلک زحل فلک مشتری مبین قابض حی محیی ممیت عزیز
رزاق مذل فلک مریخ فلک شمس فلک زہرہ فلک عطارد فلک قمر کرہ اثیر کرہ ہوا کرہ آب
کرہ خاک مرتبہ جماد مرتبہ نبات مرتبہ حیوان قوی لطیف جامع رفیع الدرجات مرتبہ فلک مرتبہ
جن مرتبہ انسان مرتبہ جامع قاب قوسین الوجوب والامکان مرج البحرین یلتقیان بینہما
برزخ لا یبغیان الحقیقۃ الانسانیۃ البرزخ الثانی مرتبہ عمائیہ ملتقی العالمین مشترک بین الربوبیۃ
والعبودیۃ ظاہر وجود ظاہر علم مخصوص بالربوبیۃ مخصوص بالعبودیۃ قوس ظاہر الوجود و بحر الوجود
حضرت الوجود و حضرت الوجوب و مرتبہ الالوہیۃ و عالم الجبروت و مرتبہ الاسماء والصفات و
الحقائق الالہیۃ والتجلی الثانی والمنبسط علی اعیان الممکنات سبحان ذی العزت والعظمۃ
والکبریائی والجبروت قوس ظاہر العلم من حیث تعلقہ بالحقائق الکونیۃ و بحر الاعیان و مرتبہ الحقائق
الکونیۃ و عالم المعانی و حضرت الارتسام و حضرت الاستعدادات و مہبط الانوار الالہیۃ سبحان
ذی الملک

ذی الملک والملکوت . بسم الله الرحمن الرحیم الحمد لله رب العلمین الرحمن الرحیم ملک یوم
الدین ایاک نعبد وایاک نستعین اهدنا الصراط المستقیم صراط الذین انعمت علیهم غیر
المغضوب علیهم ولا الضالین . دائره ثانی در ظاهر وجود و ظاهر علم و برزخ انسانیت
واین دائره معکوس کرده شد بدو قوس بسبب خطی که مار است بینهما و قوس ظاهر وجود مخصوص
کرده شد و قوسی را بظاهر علم و خط وسطانی که درین مرتبه صورت برزخیت اولی است بحقیقة
انسانی چنانچه پیش ازین گفته شد و چون قوس ظاهر وجود باعتبار کثرت نسبی منشاء اسماء الهی بود
بیست و هشت اسماء الهی کلی دروی ثبت کرده شد و چون قوس ظاهر علم باعتبار کثرة
حقیقی منشاء حقائق کونی بود بیست و هشت اسم کلی کونی دروی ثبت کرده شد و چون حقیقت
انسانی هر دو قوس را شامل بود جامع لاجرم مظهر اسم جامع شد و این بیست و هشت اسم
الهی و کونی از نفس رحمانی که عبارت ازین تجلی ثانی است ظاهر گشته است و عبارت
از عالم و ماسوی الله و کائنات و موجودات ظهور این حروف کونی است از نفس
رحمانی و ظاهریت حق عبارت ازین نفس است باین حروف و این نفس رحمانی بلاحروفی
که ازین نفس ظاهر گشته است از باطن بتنفس اند پس آن حروف باین نفس که عنوان ظاهریت حق
است در باطن بوده است و او از آن روی که باطن بوده است اول است چنانکه از آن روی که
ظاهر است آخر است و کثرتی که بحسب ظاهر است جامع وحدة است چنانکه میگوئی زید را سر است
و پا است و گوش و چشم و جوارح و روح است و قلب است و نفس و عقل و قوای ظاهری و
باطنی که در حد حصر نمی آید و مجموعه زید است و کثرت این مجموع موجب کثرت زید نمی شود پس این
تجلی ثانی و حروف نفس رحمانی که ظاهریت حق است موجب تکثر وحدت حق نمیگردد و دیگر
ظاهر الکثرتی مشاهده است مثل عقل کل و نفس کل و طبیعت کل و جوهر هباء و هیولا است و مثل
عرش و کرسی و افلاک و ارکان و مولدات و انواع هر جنسی و افراد هر نوعی که در حد حصر نمی آید

چنانچه در زید گفته شد که روح و قلب و نفس و عقل و حواس و قوای ظاهری و باطنی یک یک حق مجموع
آن همه است و هر عضوی از اعضا او یا قوتی از قوای ظاهر و باطن او میگیرد و یا فرض میکنند و
میگویند که این زید است این معنی خطا باشد چرا که اعضاء و قوای زید بی حصر ند پس چندین بیزار زید
دیده باشد و این خلاف واقع است چرا که زید این مجموع است نه آنکه هر یک از قوای و اجزای زید
است علاحده غایته ما فی الباب آنچه او میگویند و دیده است عضوی از اعضاء وجزوی از
اجزا و قوتی از قوای زید است پس در این تعبیر هر که عقل کل را و نفس کل را گوید که خدا است و طبیعت کل
و عرش و کرسی را فلک و ملک را و نجوم و کواکب و شمس را گوید چنانکه ابراهیم علیه السلام گفت در ابتداء
فی قوله تعالی فلما جن علیه اللیل رای کوکبا قال هذا ربی و همچنان جماد را یک یک چیز را که بیند گوید خدا
است آن معنی کفر و زندقه باشد و چون سخن در آنست که این مجموع شی واحد است نه آنکه هر یکی
از این مجموع شی واحد است نه انکه هر یکی از این مجموع آن مجموع باشد و لذا حق تعالی در قرآن می
فرماید هو الاول هو الآخر هو الظاهر و الباطن عالم چنانکه اسم سوائه و غیره سروی اطلاق
میکنند بر دو قسم است عالم لطیف و آن عالم ارواح است و عقول و نفوس و عالم کثیف و آن
عالم اجسام و اجساد است که آن از محیط عرش تا مرکز خاک و این دو عالم بتمامها درین دائره
ظاهر میشود چه این دائره اشارت است به تجلی و تعین ثانی که آن نفس رحمانی است و تفصیل مفردات
عالم ارواح و اجسام تا انسان که جامع کل است و برزخیت اوست این است و هشت حروف
نفس رحمانی است که درین دائره دوم ثابت است پس این دائره محیط است بر جمیع عوالم در دوی
ثابت و لوئی ظاهر که رق منشور در قرآن کنایت از انبساط این نفس رحمانی است و کتاب
مسطور اشارت است به ثبوت عوالم دوی و مراد و میزان و جنت و نیز کل همه در حیط
این دائره اند چرا که در حدیث آمده است ارض الجنت الکرسی و سقفها عرش الرحمن

و عند نعم الله

[illegible] الانهار و جمیع سموات که در حرکات دوریه خواهد بود که تحت آن از مقعر فلک منازل است
تا اسفل السافلین و هر یکی حرفیست از بیست و هشت گانه نفس رحمانی که در قوس ثانی این دایره
است چنانکه گفته شد بکلمات و مراتب و این بیست و هشت اسماء الهی کونی که در قوس
ظاهر علم است کلیات عالم ارواح و اجسام است و نیز هر یکی دایره است محیط بر جزئیات که
محاط اوست و هر یکی نیز محیط است بر مادون خود اگرچه محاط ما فوق خود است چنانچه احاطه عقل
بر جمیع عقول و احاطه نفس کل بر جمیع نفوس با وجود آنکه نفس کل محاط عقل کل است و طبیعت
کل محاط النفس کل است و جوهر هبا و عرش محاط این جمیع و محیط کرسی و این بیست و هشت
اسم الهی که در قوس ظاهر وجود ثابت اند همچنان کلیات اسماء الهی اند و هر یک نیز دایره ایست
محیط بر اجزائی خود و اجزای که مادون اوست چنانچه گفته شد در قوس ظاهر علم و هر جزوی در
محیط کلی خود متعین است از کلیات اسماء الهی و کونی و کلیات اسماء الهی در قوس ظاهر
وجود و کلیات حقائق کونی در قوس ظاهر علم همچنان متعین از هر دو جانب که قوس ظاهر
وجود و ظاهر علم است اسماء و تعینات الهی و کونی و کلیات و جزویات بی حد و حصر
ظاهر گردد که هر اسم کلی الهی مظهر اسم کلی کونی باشد و رب او و هر اسم کلی کونی مظهر اسم کلی الهی باشد
و مربوب او و همچنان هر اسم جزوی الهی ظاهر و رب اسم جزوی کونی باشد و آن اسم جزوی
کونی مظهر و مربوب او و ظاهر وجود مظهر ظاهر عالم باشد و ظاهر علم مظهر و مربوب او و حقائق
الهی مربوط در ظهور بحقائق کونی و حقائق کونی مشروط در وجود بحقائق الهی و تمیز هر دو جانب
منوط بحقیقت برزخی الثانی و اما حقیقت الثانی که عبارت است از برزخی که
منشاء قوسین است و فاصل و جامع احاطت بر جمیع حقائق الهی و کونی دارد بخلاف
جمیع دیگر حقائق که ایشانرا آن احاطت نیست بلکه بغیر اسمی که رب ایشان است نمیدانند

وجز او را تسبیح و عبادت نمیکنند و انسان بحسب جمیع حقائق الهی و کونی جمیع اسماء را میداند
و تسبیح و عبادت میکنند و آیهٔ و علّم آدم الاسماء کلّها دلالت بر جمعیت ظهور میکند
چون بیک نظر بین قوس ظاهر وجود و ظاهر علم باطن و ظاهر این حقیقت انسانیت کلی
یعنی که جمیع حقائق الهی و کونی را محیط است و جمیع اجزاء ملائکه و قوای روحانی اوست
و او بحسب جمعیت کل مجموع است پس سجود ملائکه او را خضوع جزو است مر کل خود
را امّا اجناس عالیه که امهات صفات حق اند مثل حیوة و علم و ارادة و قدرة و
سمع و بصر و کلام و حقائق ایشان همه در برزخ ثانی انسانی ثابت اند لیکن هر یکی بر
یکدیگر مشتمل باندکی تمیز اما آن برزخ که بین الواحدیة والاحدیة است باعتبار
جامعیت او مر تجلی اول را حقیقت محمدیست صلی الله علیه و آله وسلم و این برزخ ثانی چنانچه
گفته شد صورت اوست و حقائق دیگر کاملان از انبیاء علیه السلام درین برزخ ثانی ثابت است
بلکه عین اوست چنانچه حقیقت محمدی عین برزخ کبری است و این برزخیت کبری که اول
قاب قوسین احدیة و واحدیة است غایة معراج محمدیست علیه السلام و او ادنی اشارت
است باتحاد قوسین احدیة و واحدیة بواسطه التیام برزخی که سبب انقسام دائره بود
بقوسین در سطوت نور تجلی ذات و این برزخیت ثانی صغری که قاب قوسین ظاهر وجود
و ظاهر علم است غایة معراج انبیاء دیگر علیه السلام و نسبت بایشان نیز قوسین ظاهر وجود
و ظاهر علم متحد میگردد و تجلی ذاتی که بایشان مخصوص است عبارت ازان اتحاد است بواسطه
اختفاء برزخیت در سطوت ظهور نور تجلی ذات و لکن بحکم غلبه یکی از امهات صفات
است و حقائق ایشان در برزخ ثانی ثابت است که اثر آن غلبه در کتب احکام و اذواق
و مشارب ایشان ظاهر است و سخن درین دائره و اسرار آن تمامت و نهایت ندارد

بہمین اختصار کنیم کہ وقت عمر عزیز است و کاری بہتر از این در پیش است + رسالہ باہتمام سید
جالم جہان نما - مورخہ ۱۵ دسمبر سنہ ۱۹۰۲ء بقلم منیر بخت بیاض خاطر جناب حضرت حافظ شیخ علاء القادر صاحب
سا
ساکن شہر جالندہر ضلع کپا باغ

يا ايها الذين امنوا اذا قمتم الى الصلوٰة فاغسلوا وجوهكم وايديكم الى المرافق وامسحوا برءوسكم

وارجلكم الى الكعبين — ان قمتم اى ایمان والو جو تم ایمان رکھتے ہو جب تم غفلت کی نیند سے [illegible]

اٹھو اور حضور ایزدی اور حقیقی مناجات اور توجہ الی اللہ کی نماز کا قصد کرو تو دنیا دنیوی کو

[illegible] ہے جو شہوت اور [illegible] معاملات کے علم سے پاک کیا گیا ہے اور دنیا کی چیزوں کو

[illegible] پاک صاف کرو اور اپنے انوار کو حرص و ہوا کی میل اور پلیدی اور مادہ میں تفرقت

[illegible] ہو گیا ہے فاغسلوا وجوہکم [illegible] اور اپنی روحوں کو دل کی کدورت اور [illegible]

[illegible] کدورت اور فساد [illegible] محبت دنیا کی [illegible] ساتھ [illegible]

[illegible] اور علمی تعلقات [illegible] اور [illegible] پاک [illegible] اور

صفائی کو عمل میں لانا ہے دل حالت سابقہ (یعنی صفائی) کی طرف رجوع کرتا ہے — وارجلکم — اور

اپنے [illegible] طبعی قوتوں کو شہوت [illegible] میں [illegible] اور [illegible] لذت کی [illegible]

الى الكعبين حد اعتدال [illegible] — ان کنتم جنبا — اگر تم [illegible]

[illegible] عالم [illegible] طرف [illegible] اور [illegible] عالم [illegible] ہے [illegible]

مائل ہو — فاطهروا تو تم [illegible] صورت اور پلید صفت [illegible]

[illegible] پاک صاف ہو جاؤ — وان کنتم مرضی — اگر تم بیمار ہو تو [illegible] کی تکلیف

اور مشقت [illegible] ریاضات و مجاہدات [illegible] — ولكن يريد — لیکن وہ چاہتا ہے

[illegible] اور پلید صفتوں سے پاک کرے ولیتم نعمته علیکم — اور تاکہ وہ تم کو

کامل [illegible] نعمت [illegible] — لعلكم تشكرون — تاکہ تم شکر کرو اور [illegible] کمال ہو

[illegible] اور [illegible] مستقیم [illegible]

اے ایمان والو جو علمی ایمان رکھتے ہو اذا قمتم جب تم غفلت
کی نیند سے اٹھو اور حضور ایزدی اور حقیقی مناجات اور
توجہ الی اللہ کی نماز کا قصد کرو فغسلو وجوهکم تو اپنے
دلوں کو (معتقد علم کے پانی سے جو شریعت اخلاق معاملات
کے علم سے پاک کیا گیا ہے اور دوسری چیزوں کو پاک کرنے والا ہے)
پاک صاف کرو وایدیکم اور اپنے اندازے کو حرص و
ہوا کی میل اور پلید مادہ میں تصرف کرنے سے دھو ڈالو
الی المرافق تک جائز حقوق و فوائد کی مقدار تک
[illegible] وامسحو برؤسکم اور اپنی روح کل کو دل الی آرد سے
اور دل کے عالم سفلی میں متوجہ ہونے کی گرد و غبار اور
دنیا کی محبت سے ہدایت کے نور سے شاہ سمجھ کرو
کیونکہ روح ان پلید دنیوی اور سفلی تعلقات سے دل کو سیاہ
اور محجوب کردیتی ہے اور پھر پاکیزگی اور صفائی کو عمل میں لاتی ہے

بسم الله الرحمن الرحیم

رمز العشق

فارسی

آنکه بود و جز او نبود دگر　　شد برنگ محمدی ظاهر

آن احد با محمد است یکی　　اندرین نیست هیچ ریب و شکی

پس محمد را بگو سپاس و درود　　که همو هست حامد و محمود

اول و آخر و عیان و نهان　　نیست چیزی بجز او در دو جهان

گفت احمد منم ز نور خدا　　همه عالم ز نور من پیدا

[illegible]

[illegible] نگارند [illegible]

[illegible] تمام — [illegible] بشنو و سوم

[illegible] دور بیش باد — هم به اصحاب [illegible] اخلاص باد

[illegible] من [illegible] — عبد قادر [illegible] شاه و گدا

فی بیان الحقیقیة اجمالا

[illegible] نام صاحب شاه — [illegible] غلام قادر شاه

[illegible] راه طریق خدا — یک حقیقت عیانست در همه جا

[illegible] و همی شنود — نیست انجا کسی که دم نزند

[illegible] هم [illegible] علیم — نیست او را کسی شریک و سهیم

[illegible] دیگر — وین زمان هم چنان بود [illegible]

هر کی از دید تشبیهش باز ماند [illegible]

فی بیان مراتب الوجود واحد

گر تو خواهی که بیابی فرق حق را | دالت [illegible]
آن نخستین غیر نام و نشان | هست احدیت [illegible]
چونکه اسم و صفت نداشت مقام | ماند [illegible]
نه ظهورست نه خفا آنجا ی | بود تا بود [illegible]
هست مطلق ولیک از همه پاک | در نهایت [illegible] ادراک
هست پنهان هست غیب الغیب | آن دهان [illegible]
چون ببینم جمال می نماید | علم آن ذات [illegible]
از اشارت لقیت و حجاب | پاک آمد تو این سخن [illegible]

فی بیان الوحدة [illegible] اول

در تعین و صفت آنی حالی   شد عیان آنچه بود پنهانی
در نخستین تعینش خوانند   لاجرم علم نفس همیدانند
چونکه علم وجود و نور شهود   اندرین وجه یافته است نمود
خویشتن را بخویشتن بشناخت   دید خود را بخویشتن روشن ساخت
اولین بود و بازگشت آخر   بود پوشیده باز شد ظاهر
جمله اسماء هم صفات کمال   گشت ظاهر ولی علی الاجمال
نام این برزخ بزرگ ایجابست   آن حقیقت محمدی ست بدان
اصل هر اصل احمد است نخست   همه اشیا از و شده است درست
هر شهود و نور و هستی وجود   اندر آئینه بینی مشهود
هیچ نقشی نمیگرفت ظهور   اوست بیننده اوست خود منظور

هست احدی محیط بر همه شان   هست چون آمد به دور عین

ازلی ابدی رب نور قدیم   هست احد و بینا علیم

فی بیان الوحدیة والتعین الثانی

پس سوم دان تعین ثانی   کاندران بارگاه نیز دانی

هرچه پنهان بد و چه راز نهان   جلوه بگرفت و تافت در گیهان

همه اسما و صفات حق از راست   شد پدیدار جمله بی کم و کاست

کثرت علم جمله گشت تمام   از قرینها و از احکام

در حجب از حکم آمده ممتاز   از غنا و فقیر و هم ناز و نیاز

هریکی را ز نامهای قدیم   مظهر بود شد جدا از حکیم

فیض اقدس مدد آمدست بجوش   گر تو اهل فهمی شنو خاموش

بی تعین نشان گشته ذات . هست اسما نشان نعت اعیان

مظهر ذات حق بود در شان . لیک وی آمد ز روی مثال

من نشوم به ناگهان چه میگویم . که چو تا دان ره دوی بویم

معنی اسم و صفت شنید آن . تا شود رمز این عیان ایجاز

اسم ها عین آن مسمی دان . هان دگر هیچ تا نیست گمان

عین اینجا کجاست ای نکیال . لب ببین یک بگوی در همه حال

صورت علمی آمده معدوم . جز بعالم نمیشود معلوم

ثبت در علم حق گرفته نمود . نیست اعیان خارجا موجود

یک وجود است یک وجود اینجا . گر از وست فیض وجود اینجا

هفت نزد دستی یگانه فرود . ختم شد کلمهاسی حق ای مرد

فی بیان اتحاد و الحقیقة و تعدد و مراتب ظهور

آن یکی در هر یکی آمد عیان — در حقیقت نور هر یک را یک بدان

حکم هر درجه جو بهتر شناس — تا نشوی همچو اهل نا شناس

نام هر درجه را جدا انگار — کار هر درجه را جدا پندار

همه را معنی دگر بشناس — هر زمان معنی آمده است دگر

گاه الله گاه سبحان است — گه سلام است و گاه رحمان است

گه علیم است و گه سمیع البصیر — گه خبیر است و گه علیم و قدیر

گاه هادی و گاه غفار است — گه مضل است گاه قهار است

گه احد گشت گاه احمد شد — گاه واحد گهی محمد شد

گاه شاهد شد و گهی مشهود — گاه حامد شد و گهی محمود

گاه عابد شد و گهی معبود — گاه ساجد شد و گهی مسجود

تا بکی

[illegible] القصد است — حضرت [illegible] پیدا است نخست

[illegible] نموده ایم جهان — خاص از وجوب و قدم همه را

نه خدایی همه [illegible] — لیس عبادت کنید با اخلاص

فی بیان مراتب الحدوث اولها الروح

پیش ازین در جهان خلق مکان — شد جداگانه بیگمان ایجاد

اول همه روح آمده است — کو لطیف است پاک بی کم و کاست

از هیولی و صورت و اشکال — هست بیرنگ نزد اهل کمال

نیست تابنده نیست هم تاریک — نی بود دور نی بود نزدیک

نیست محدود و نیست متناهی — نیست معلوم چونکه میخواهی

ابیاتی الی روح الروح

اولین بار از حق شده پیدا — نیست چیزی بی از وجوب پیدا

مخزن جمله رازهاست در بیت / معدن [illegible] است

جامع مطلق آمده است به یقین / هست آن نور محمد [illegible]

قلم اعلی است خوان ام الکتاب / این خطاب حق شنو [illegible]

نور من گشته نخست زو پیدا / او جدا گشته [illegible]

بعد ازین روح‌های خاص و عام / جمله را از نور وی گشتند تمام

هر که گروهی اند جبروتی / واکه ملکوتی اند تا ناسوتی

همه از نور او شدند عیان / فی الاعیان و فی الاکوان

از ره علم عین اعیان است / وز ره عین عین اکوان است

نور او گشته در همه ظاهر / او شده اول [illegible] شده آخر

فی بیان عالم المثال و البرزخ

دان دوم در جهان هست مثال / نام دیگر [illegible] گفته اند خیال

جمله

[illegible] صفات — صورت نو نیابند بذات

[illegible] پاک لطیف — نه غلیظ و کدر و نه کثیف

نی [illegible] نشود وی اجزا — از بریده گسسته و قطع امی دانا

نه ز خود بشکنند وی میرند — نه ز کشتن ره عدم گیرند

نه [illegible] هست و نه بیمار — نه خفته نه مشده بیدار

[illegible] آن اندرین مقام هدایت — بیشی آن هر چه باشد از نقصان

نیست شان میول خورد و پوشیدن — نیست شان نزول نیست شان زیدن

جمله این جسمهای نورانی — از زمان و مکان بری دانی

رنگ آن جسمها بری نارد — هست دیوانه هر که شک آرد

سینه را کن ز زنگ غفلت صاف — تا ز خود بنگری همه اصناف

هست این هر دو را دو قسم نخست — مطلق است و مقید است درست

هر چه هست از خیال انسانی — در حدیث [illegible]

زین برون هر چه هست مطلق [illegible] — [illegible]

وان درو نوع و گر عرضی منقول — هست [illegible] فهم کن [illegible] معقول

حکم هر درجه زین مقام جداست — هم صفات مقام و نام جداست

هر یکی چیز را درین پرده — فهم کن شکلها نمی‌شمرده

اشاره الی المثال الجامع

اصل او قلب مصطفی میدان — نه مقید نه مطلقش میخوان

تا بمیدان عشق تاخته ایم — غیر او را عدم شناخته ایم

اوست همه اوست صورت و مفهوم — اوست هر اسم و اوست هم موهوم

اوست اصل همه مثال و خیال — که بکون اندرش نیست مثال

فی بیان عالم الاجسام و اقسام

[illegible] — هر ذره عرش است تا یابی تمیز
[illegible] جمع و مجموعه — با عناصر شده بهم منضم
صفحه طبقات افلاک شناس — هم مرکب گشته شد دان قیاس
اول از جمله معدن است آنگه نبات — باز نامش [illegible] نباتی ذات
ثالث است آنکه نام او حیوان — باز انواع هر یکی مسیدات
هر چه بد اشکال بود و نورانی — اندرین مدرجه گشت ظلمانی
یعنی آن هر چه بود در راز نهان — گشت محسوس ظاهر از پنهان

رمز الی لطیفة الجسم المطلق

اصل این عالم است جسم رسول — رحمت حق نثار المقبول
باز بیح مطلق است نور النور — گشت پیدا چنانکه بد مستور
زو بهر عالم آمده موجود — هست در هر یک شاهد او مشهود

بی لطافت باطن و مظهر [illegible] / با ظهورت [illegible]

فی بیان [illegible] الا [illegible]

از پس جمله [illegible] جمله [illegible] / [illegible]

شده به صورت خدا مخلوق / هم بخود [illegible] حق [illegible]

جملگی مظهری بوجه کمال / هم بتفصیل و [illegible] اجمال

اندرین جا [illegible] آمده جامع / [illegible]

یعنی آن جمله را [illegible] / گشته ظاهر [illegible]

جمله اسما و هم صفات [illegible] / هم ز ذات او شده [illegible]

مظهر کامل و کتاب تمام / تا [illegible]

ظاهر حق شده و [illegible] لباس / باطن [illegible]

نیستم من جز او [illegible] / [illegible]

تمام

[illegible] ملک — مهر آن ماه است [illegible] جهان

[illegible] جمله [illegible] انسان — تن ما [illegible] است [illegible] ملک

[illegible] دل — هم نخستین [illegible] دل

همچو آن [illegible] چون [illegible] چشم — چشم [illegible] است مردم چشم

[illegible] است جمله [illegible] او — [illegible] است [illegible] او

[illegible] است [illegible] — [illegible] او [illegible] جا

او [illegible] بود جهان [illegible] کار — در دو عالم [illegible] دست [illegible] کار

راستین [illegible] داشت — راستش [illegible] آن [illegible] است

راز [illegible] داشت [illegible] آن [illegible] — [illegible] در حقیقتش [illegible] پرداز

نعت احمد منم [illegible] مبین — احمدم [illegible] ازین

[illegible] از نعت [illegible] بشنو [illegible] — ظاهر و باطن اول و آخر

من چه گویم ز شرح معنی هستی / [illegible]
[illegible] بیان [illegible] / [illegible]
در جهان عجایب نگار [illegible] / [illegible]
ز پیر [illegible] تحقیق / ملحد [illegible]
اندرین فرق جمع فرق شناس / باز هر دو یکی [illegible]
حال [illegible] خوب / تا نگردی [illegible] محجوب
نیز [illegible] سهی / باز هر دو یکی [illegible]
گشت وحدت بظاهر اکثرت / کثرت از راه راز دان وحدت
هر یکی را ز نامهای قدیم / کار گردان [illegible] جهان [illegible] حکیم
از ازل تا ابد همه در کار / نی معطل شناس نی بیکار
اندرین [illegible] آمده موجود / [illegible] معبود
همچنین جمله نامهای کیان / حادث [illegible] ماند [illegible]
اندر

[illegible] مطلع سماع [illegible] — هم ورقها نیست مطالب [illegible]

[illegible] نگی سزاوار است — که بدان حکم پاک داور است

[illegible] غرزه ای [illegible] — تا شوی از گمان شرک بری

لیک چون آنکه شرع فرماید — تا ترا زان یقین بیفزاید

هر کرا رسم شرع نیست گواه — بهر سه مردود با بدان گمراه

زانکه حق شرع را القرآن در — خواند نور مبین برو بنگر

هر کرا نیست حاصلش این نور — هست از طبع و از هوا مغرور

نبود مرد را ز قرب وصال — زانکه بی شرع قرب هست محال

رمز خفی لا یعرفها الا ولی صفی

رمز مخفی و نیز راز نهان — هان بگویم بتو شنوای جان

خویشتن خوب و نیکتر بشناس — تا شوی حق شناس از اهل شناس

بلکه او نقش قلیل تشبیه است — بیگمان ذات حق [illegible]

یعنی این ممکن آمده تا بود — نیست [illegible]

هست در علم ظاهری معلوم — لیک در عین جمله ذات معدوم

نه صفات است مر ورا نه ذات — نه ز رنگ و نشانه‌ها هیچ سمات

نه زمان است مر ورا نه مکان — نیست هم نام و نیز نیست نشان

پس بگو چون اندر او شش نیست مجال — نه بماضی و در دو حال فی الحال

شکلهای خیالی اند اعتبارات — ذات خدا ظاهر است از آنها

ذات یک آمده و جمله صفات است — مر او را ثابت است بی اثبات

ذات یک آمده و جمله اسما — مر او را ثابت است در همه جا

هست یک ذات مر او را نام — خود او جمله شد نام گاه و گاه معلوم

نیست ذات و نی صفات زین — کیستی چیستی بگو سخن

محمد تاری

[illegible] ضمیر خویش — شد [illegible] عکس تمام نقش

[illegible] شوند اعیان ثابت — همچو آیینه اند مجلی صفات

صفت اعیان بگو [illegible] ای محجوب — همه اسما او هم صفات ست او حجاب

[illegible] گشته اند روشن صاف — اندرو اشیا [illegible] او صاف

همچنین آینه شد او [illegible] — ذات حق از برای آن اعیان

هم خود [illegible] صورت است هم مرآت — خویش را خویشتن ببیند او در دوات

حق انا الحق گفت در قرآن — انا عبده بشنو تو از دل و جان

در محمد خدا شده ظاهر — گشته احمد بحق درون باهر

جز محمد نبود هیچ دگر — همه جا گشته نور او ظاهر

همه جا نام او محمد نگر — غیر او پادشاه نیست دگر

گاه آدم بود گهی حوا — گه بود شیث و گه بود موسی

گاه یوسف بود گهی یعقوب	گر شعیب است [illegible]

گاه داوود و گاه زکریا	گر مسیحا و گر [illegible]

گاه احمد گهی است [illegible]	گه علی گه حسن [illegible]

گر حسین بود هست گاه حسن	گه مقتول اشقیا مصطفی [illegible]

گاه شد عین ذات حی الذات	آنکه سر حق است [illegible]

شد مظاهر همه اندرو تا پاک	ظاهر و مظهر است خود [illegible]

احد احمد است در هر جا	چه سرایم ز وصف او هر جا

هست این راز مخفی و مکتوم	جز به دانا نمی شود معلوم

نیست دانا بغیر پیر کسی	نیست چون پیر دیده [illegible] کسی

فی مدح الشیخ رضی الله عنه

پیر ما هست شاه جیلانی	کس ندارد کسی اگر ثانی

[illegible] هست بنور علی — واقف اسرار هر خفی و جلی

[illegible] سرور هر دو جهان است — نام او نام سر یزدان است

[illegible] صفات و ذات خدا — او که جامع شده بشان [illegible]

دوست حیدر خویش را [illegible] — هست از عقل و جستجوی [illegible]

گفت دین نبی از و روشن — پای او بر فراز سر گردون

بلکه اولیا را سردار — غوث اعظم ولیست قطب مدار

نیست یکتا و همراهش نی — هست دریا ولی کرانش نی

باد خوشنود زو خدای بلند — نیز ما را بدو دهد پیوند

فی مدح المرشد المولی
شیخی و الی قدس سره

[illegible] زان شاه ما ست فاضل شاه — که بهر دو جهان پشت و پناه

قطب دوران و آفتاب یقین ... نایب خاص حضرت [illegible]

عارف کامل است و دل آگاه ... نور پیغمبر است و سر الله

اول و آخر و میان و نهان ... و نیست بالا است مر ورا [illegible]

نیست جز وی مرا کسی دیگر ... هر دو عالم چه بنده و چاکر

نیست با کس مرا امید و مرام ... او است مقبول و او است [illegible]

فا تمت الکتاب رمز العشق

از شهنشاه خود چو بردم نام ... گفته شد رمز عشق جمله تمام

هر که او رمز عشق ما دریافت ... بی گمان راز حق بدید و شناخت

حمد حق خوان و بر رسول سلام ... تا شوی پیش [illegible]

صل یا رب علیه مع آله ... [illegible] مرا در محبتش [illegible]

ای خدایا بنور دیدارش ... کن مشرف [illegible] جمال و گفتارش

تمت

بسم الله الرحمن الرحيم

رسالهٔ تنزلات خمسه

الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام علی رسوله محمد و آله
واصحابه الطاهرین اجمعین — اما بعد این رساله ایست
در بیان تحقیق تنزلات خمسه حضرت وجود بدانکه برای
وجود عام که شامل مر اطلاق و تعین را دو مرتبه است
اول اطلاق دوم تعین اطلاق عبارت است
از سلب جمیع تعینات وجوبیه و امکانیه و آنرا
احدیت نیز خوانند تعینات وجوبیه یعنی تعین واجب
الوجود و آن وحدت و واحدیت وغیر صفات الهیست
و تعینات امکانیه یعنی ممکن الوجود و آن جبروت

و ملکوت و ناسوت و انسان وغیره صفات گوشیده است
وتعین را دو مرتبه است اول اجمال دوم تفصیل اجمال
عبارت بود از علم حق تعالی بذات و صفات خویش
و جمیع موجودات علمی و خارجی بغیر از امتیاز فیمابینهم
واین مرتبه اجمال را وحدت و برزخ ذوالوجهین
نیز میخوانند و وحدت قایم مقام دو مرتبه است و
برزخ ذوالوجهین برای آن میگویند که وحدت
در وسط است فیمابین احدیت ذاتی و واحدیت
زیرا که در وحدت دو چیز است یکی اثبات اجمال دوم
سلب تفصیل پس از این راه که در وحدت اثبات
علی هذا الطریق الاجمال است و غیر انسبت است بواحدیت

بعد جمیع اشتباهات محقق است وازین راه که در وحدت
نسبت تفصیل هست وبرا نسبت است با احدیت که در وی
اشتباهات محقق است وازین راه که در وحدت سلب
تفصیل است وبرا نسبت است احدیت ذاتی که بر وی
سلب محقق است پس وحدت دو وجهه دارد یک
وجهه او مایل بطرف احدیت است ووجهه ثانی او
مایل بطرف واحدیت وتفصیل عبارت از علم حق تعالی
بذات وصفات خویش وبجمیع موجودات علمیه
وخارجیه با امتیاز از یکدیگر واین مرتبه تفصیل را واحدیت
نیز میخوانند پس علی هذا پنج مرتبه شده اول مرتبه وجود
مطلق بلا قید اطلاق ودوم احدیت ذات سوم چهارم

وحدت که قایم مقام دو مرتبه است یعنی واحدیت و احدیت اشکال الاعلی
...نما صورتها دایره کنایه از وجود مطلق بلا قید اطلاق
که محیط جمیع اشیا است کما قال الله تعالی الا انه بکل
شیء محیط و قوس طرف یمین الف کنایه از احدیت فالی
و قوس طرف یسار الف کنایه از واحدیت است الف
که فیمابین دایره واقع است کنایت از وحدت که قایم مقام
دو مرتبه است و دو وجهه دارد یکی طرف احدیت و دوم
طرف واحدیت فقاب قوسین عبارت است یک قوس
احدیت و دیگر قوس واحدیت و این هر دو قوس را قوس وجوب
و امکانی نیز گویند و هرگاه خطی فاصل است در میان دایره
و از دو قوس پیدا شده اند چیزی را بر روی مقام قرب او ادنی
حاصل شود فافهم و بدانکه نزد محققان چنانچه دایره...

جمیع جمیع مراتب وجود است همچنین کلمه لا اله الا الله
محمد الرسول الله نیز جامع جمیع مراتب است پس چنانچه
... بتمامها عبارت است از وجود مطلق بلا قید
اطلاق چنانچه قوس همین قسم لفظ الله ذوالوجهین است
یک وجه او بطرف لا اله است و وجه دیگر او بطرف الا الله
پس اخص الخاص در نفی لا اله اراده احدیت ذاتی که مرتبه
جمیع تعینات علمی و خارجی تعینات علمی است کنند
و در لفظ الله اراده واحدیت که مرتبه تفصیلی ایجاب
جمیع تعینات علمی است نمایند پس در لا اله الا الله
هر سه مرتبه وجوبی اراده کنند یکی احدیت دوم وحدت
سوم واحدیت و در محمد الرسول الله هر سه مرتبه امکانی

ملاحظه نمایید یکی جبروت دوم ملکوت سیوم ناسوت
پس بخوانند مجموعه کلمه را ذات وجود مطلق بلا قید اطلاق
باعتبار صفت جامعیت به وجوب وکون کنند و باین طریق
و در کلمه جاب خویشتن او ایلی حاصل گردد و بدانکه
در کلمه حال است بدایت توسط نهایت تا که
بنهایت نرسد کامل نتوان گفت اول نسبت میانه
آخر سبب از الف هرگز نباشد او را انگشت هر که
حرف غیر از لوح دل بکلی نشسته است او را استقامت داد
اما هرکه خیال خود بدین حال نه نسبت از آمد و رفت هرگز
نرسد لااله الاالله محمد رسول الله هر علمی که است
از این است و هر سری که است در این است و مقصود

تمام شد

طالب چون است اول گفتن است و بعد از آن داشتن است
آخر شدن است در اقرار نفی اغیار است یعنی از همه
شکستن با حق پیوستن گفتن اینست و داشتن آنکه
بداند که وجود عالم بمثل حرف لا است یعنی لا بصورت
است بمعنی نیست و قیام حرف لا باز الف ذات است
یعنی چون الف در لا آید الا گشت لی بالف ذات
نه قیام لا است و نه ظهور الا پس مقصود در لا و الا
الف است چون نظر طالب بر الف ذات آید آنگاه
سر ما رأیت شیئاً الا و رأیت الله فیه رو نماید
آن گفتن بود و این داشتن چون سر لا اله الا الله
گفتی و داشتی اکنون در ظهور محمد رسول الله که محض
ورای معرفت است و معرفتی بعد از شناخت حق

سر حقیقت محمد رسول الله تمام میشود و مراد از محمد الرسول الله
ظهور الله است و عالم ظهور محمد است و هرچه از وجود مطلق
موجود بود در مشهود محمد بنمود و هرچه در مشهود محمد نمود
یک بیک در بازار عالم گشود پس محمد کل است و هرچه هست
اجزای محمد است و محمد اصل است و هرچه هست فرع اوست
پس ذات او وحدت کثرت است و بذات مطلق هیچکس نرسید
مگر محمد رسول الله صلی الله علیه و سلم پس اول محمد شدن است
و بعد بخدا رسیدن و محمد شدن هرگز ممکن نیست تا که
رنگ فانی نشود و در رنگ محمد فانی شدن محال تا قدم
بر قدم او ننهد قولاً و فعلاً و حالاً پس قول محمد قرآن است
و فعل محمد نماز و حال محمد تخلقوا باخلاق الله دیگر آنکه
قول محمد ترک دنیا است و فعل محمد ترک آخرت
و حال محمد

حال محمد ترجمان یعنی ما زاغ البصر و ما طغی ستر گفتن
و داشتن و شدن کلمه این است تا که بدین صفت نگوید
بدین صفت نداند و بدین صفت نشود از حقیقت مسلمانی
آگاهی نیابد بالجمله مراتب کلی هستی مطلق پنج است
اول مرتبه غیب و معانی است و آنحضرت ذات است
با التجلی و تعین الاول و چیزیکه مشتمل است ذات بروی
از جمیع شیون و اعتبارات و جمیع حقایق الهیه و کونیه
و دوم که مقابل اوست مرتبه شهادت و حس است و آن
از حضرت عرش روحانی است تا بعالم خاک و آنچه
در میان این هر دوست از اجناس و انواع و اشخاص
و عالم سیوم را تلو مرتبه غیب است متنازلا مرتبه
ارواح گویند و چهارم را که تلو عالم حس است مضاف
عالم مثال و خیال منفصل خوانند و پنجم که جامع انسان است

تفصیل عالم است واجمالاً صورت عنصری انسانی بهیت
واجب چون تنزل کند از حضرت ذات + پنجه است تنزلات اورا
درجات + غیب است وشهادت وسطش روح ومثال
والخامس جمعیته ملک الحضرات + فرنزول حق از خود است
بخود چنانچه نزول تخم از خود است درصورت شجر وعروج
از هم از خود بخود است چنانچه عروج شجر از خود بخود
درصورت تخم زانکه نزول از مکان عالی باسفل وعروج
از مکان اسفل است باعلی مولوی معنوی چند از روز
که پیش از روز وشب + فارغ از اندوه وازاد از طرب
متحد بودیم باشاه وجود + حکم غیریت بکلی محو بود + بود اعیان
جهان بی چند وچون + زامتیاز علمی ومعنی مصئون
نی بلوح علم شان نقش ثبوت + نی ز فیض خوان هستی خورده قوت
نی

نی ز حق ممتاز نی از یکدگر + غرقه در بحر وحدت سر بسر

ناگهان در جنبش آمد بحر جود + جمله را در خود بخود با خود نمود

امتیاز علمی آمد در میان + بی نشانی را نشانی شد عیان

واجب و ممکن ز هم ممتاز شد + رسم و آئین دوی آغاز شد

بعد از آن یکموج دیگر زد محیط + سوی ساحل آمد ارواح بسیط

موج دیگر زد پدید آمد از آن + برزخ جامع میان جسم جان

پس آن گر زمره اهل حق است + نام آن برزخ مثال مطلق است

موج دیگر باز در کار آمده + جسم جسمانی پدیدار آمده

جسم هم گشته است طور بعد طور + تا بنوع آخرش افتاده دور

نوع آخر آدم است و آدمی + گشته محروم از مقام محرمی

بر مراتب سر بسر کرده عبور + پایه پایه ز اصل خود افتاده دور

بر نگردد باز مسکین زین سفر + نیست از وی هیچکس محروم تر

و باید دانست که مراتب جمعه را باعتبار کردن از نیم راتب جمعه

صفتی را که تقاضا کند مظهر را البتّه و صدانیت را باعتبار

معبودیت اسماء و صفات که اصلا و مطلقا از مشهادت

خارجی نصیب ندارند در مرتبه تنزل غیب مطلق خوانند

و احدیت ذاتی را باعتبار شهود و اسماء صفات

که اصلا و مطلقا از غیب نصیب ندارند در مرتبه تنزل

شهادت مطلق خوانند و وجه وحدت را که مایل

بواحدیت است باعتبار نسبت وی بغیب مطلق

در مرتبه تنزل غیب مضاف خوانند و وجه وحدت را

که مایل باحدیت ذاتی است باعتبار نسبت وی بشهادت

مطلق شهادت مضاف خوانند و وجود مطلق

از قید اطلاق را باعتبار غیبت اطلاق و تعین در

مرتبه

مرتبه تنزل حضرات خمسه و مظاهر خمسه نیز خوانند و این حضرات
خمسه را که حضرت غیب مطلق و حضرت شهادت مطلق
و حضرت جامع خوانند و این تنزیه را و نسبت در میان
مظاهر غیبوبیه و مظهریته باعتبار غیبوبیة آمده چه چنانچه
غیب و حضرت غیب مضاف و حضرت شهادت
مضاف و حضرت جامع است مظاهر خمسه از خلق آمده است
پس مظهر حضرت غیب مطلق اعیان ثابته آمده و آن
عبارت بود از صور خلایق که وجود و احکام و اسما
بار تعالی یافت از فیض اقدس و مقدس در مرتبه [illegible] در
خارج مطلق از شهود خارجی بی نصیب است
همچنین اعیان ثابته که صور علمیه حق تعالی هستند
از شهود خارجی بی نصیب اند و مظهر حضرت شهادت
مطلق عالم ناسوت است و آن عبارت است از

اجسام مرکبه کثیفه که قابل تجزیه و تبعیض و خرق و التیام
باشند فیما بین اشارت اعتبار است علمی و خارجی وجود
و احکام اسماء بارینعالی یافتند از فیض اقدس و مقدس
در حضرت شهادت مطلق و نسبتیه میان ظاهر و مظهر
باعتبار شهادت است چه چنانچه شهادت
مطلق از غیب علمی بی بهره اند و مظهر حضرت غیب
مضاف عالم جبروت است و آن عبارت از ارواح
مجرده بسیطه که فیما بین شان امتیازی است علمی نه خارجی
وجود و احکام اسماء بارینعالی یافته اند از فیض اقدس
و فیض مقدس در حضرت غیب مضاف و نسبت میان
ظاهر و مظهر باعتبار منسوبیته بغیب آمده چه چنانچه
غیب مضاف منسوب بغیب مطلق است
باعتبار غیبوبت خارجی همچنین عالم جبروت منسوب
باعیان

باعیان ثابته است باعتبار غیبوبته مذکوره و مظهر
حضرت شهادت مضاف عالم ملکوت است
و آن عبارت از ارواح مرکبه لطیفه که قابل تجزیه
و تبعض و خرق والتیام نباشند و فیما بین شان
امتیاز نسبت علمی و خارجی وجود و احکام اسماء
باری تعالی یافته از فیض اقدس و مقدس و حضرت
شهادت مضاف و نسبت میان ظاهر و مظهر
باعتبار ملکوتیه بشهادت آمده چه چنانچه شهادت
مضاف منسوب است بشهادت مطلق باعتبار شهادت
مذکوره و مظهر حضرت جامع انسان است که وجود
و احکام اسماء باری تعالی یافته از فیض اقدس مقدس .
و حضرت جامع نسبت میان ظاهر و مظهر باعتبار
جامع است چه چنانچه حضرت جامع است و حضرت

غیب مطلق و شهادت مطلق و غیب مضاف و شهادت
مضاف را همچنین انسان جامع است مر اعیان
ثابته و عالم ناسوت و عالم جبروت و عالم ملکوت را پس
صور علمیه انسان بمنزله اعیان ثابته است و بدن وی
بمنزله ناسوت و روح انسانی بمنزله عالم جبروت و روح
حیوانی وی بمنزله ملکوت و هر یک فرد از خود انسان فیض
و از جمیع حضرت خمسه می رسد و نسبت ظهور حضرت خمسه
یا مظاهر مثل نسبت سیاهی با حروف و گل با کوزه
و پینه با پارچه است یعنی نسبت مطلق با مقید است و پوشیده
نیست که وجود موجود مطلق است و مقید نمود او
چه در نظر محقق حدید البصر و عارف عمیق النظر وجود سیاهی
الف و حرف نمود او و قس علی هذا و لکن احکامی که بر
حرف جاری

حرف جامی نسبت سیاهی ازان عیارسی زیرا که حرف قابل
مسح و حک و محو و اثبات آمده و سیاهی فی حد ذاته
از امثال اینچنینها منزه است پس واقع وجود برای حق است
نمود برای خلق بودی و نمود است برای همه اشیا ابود نش
همه حق دان نمودش همه خلق اکنون بینی فیض اقدس و فیض مقدس را
که بالا در ذکر مظاهر خمسه مذکور شد بشنوید آنکه اقدس عبارت است
از تجلی ذاتی حضرت احدیت که می بخشد نصیب از وجود حق
هر مظهر را و فیض مقدس عبارت است از تجلی ذاتی حضرت واحدیه
که می بخشد هر ان نصیب را احکام و اسماء و صفات وجود آنکه
عیان ثابته را نیز و قضا و قدر گویند زیرا آنکه قضا و قدر
مرتبه است مر اعیان ثابته قضا عبارت است از حکم الهی
کلی مر اعیان ثابته موجودات به احوال جاریه و احکام طاریه
بر ایشان من الازل الی الابد و قدر عبارت تفصیل این حکم کلی

یا آنکه تخصیص کرده شود ایجاد و اعیان باوقات و ازمانی که استعدادات
ایشان اقتضای وقوع میکنند و تعلیق کرده آید هر حالی از احوال ایشان
برای معین و سبب مخصوص و همین قدر است که علم نسبت بهر چیزی
اعیان ثابته مطابق شود در وجود ذاتاً و صفاتاً و فعلاً علم بعد خصوصیه
قابلیة اصلی و استعداد خویش و بسته قدر آن است که اعیان
ثابته امور خارجیه نیستند از ذات حق سبحانه و تعالی که معلوم
حق شده باشد ازلاً و معین گشته در عالم وی علمی با عین خارجیه با
نسبت و شیون ذاتیه حق اند پس علم نسبت که متغیر گردد
بر حقایق زیرا که ذاتیات حق سبحانه و تعالی منزه اند و مبرا
از قبول جعل و تغییر و تبدیل و مزید و نقصان و باید دانست که هر یکی
از عالم جبروت و ملکوت و ناسوت و انسان وجود خارجی
ندارند بلکه در خارج غیر از احدیت مجرده موجود حقیقی نیست و از
اعیان خارجیه علم اعیان ثابته است که در مراتب اعتبارات

وجود

و وجود نمود خیال پیدا کرده همچو صورت متخیله که مرآت وجود

این تخیلی از صنع علیم حکیم است و منشأ سبب اتفاق تمام

جوامع وهم تخیل محمدیه که معلوم و محکم است مرتفع نگردد

و ثواب و مجازات بر آن مترتب شده بودن این اعیان

خارجیه تخیل باعتبار مظهر مرتبه مربوبیت است بمرتبه عبدیت

زیرا که صورت مرآت هیچ عاقل تخیل است که هیچ شخص عاقل

ملاک اوکی عرض لبس پیدا داشته تمم بخش وی گردد یعنی عالم

صورت خیالیه واجب الوجود است نه ممکن الوجود یعنی این

خیال برانگیخته واجب الوجود است نه ممکن الوجود پس

همین بیان واجب الوجود است که از مرتبه وجوب

تنزل فرموده در صور خیالیه امکانیه مرتب بود مرتبه

ظهور نموده خود را باعتبار اسمای و صفات خود افزوده

از مرتبهٔ اطلاق بمرتبهٔ تعیین رسیده و از عالم تقیید جلوه‌گر گردیده

سرّی که ما فسانه همی‌شنیدیم ز خلق آن + از عالم تعیّن آمده (از عیان)

بود اکنون مخفی تا بخوش ثبت رساله [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] ای [illegible] زمان

[illegible] ای حضرت [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] و [illegible]

[illegible] مطلق [illegible]

[illegible] [illegible]

[illegible] خوش [illegible] مقامات

[illegible] [illegible]

ای [illegible] [illegible] دیگران [illegible]

[illegible] جمالت [illegible] جمع و تفرقه [illegible]

[illegible] [illegible]

در [illegible] [illegible]

[illegible] و [illegible]

منصور وقت خویشم بر دار جانفشانی [illegible] می بیم که ترسم از [illegible] لن ترانی

در جلوه گاه حسنش آئینه ام سراپا ارنی چرا بگویم خود جان جان گشت جانی

اسرار گنج مخفی از عشق جلوه گر شد بشناس قدر خود را کین گوهر یست کانی

سبحان من تحیر فی ذاته سواه با این همه نشانها بی رنگ و بی نشانی

پیدا از و بهر سو [illegible] غایت درو نهان در جلوه گاه امکان پیداست این معانی

در حب شان ممکن خودبین و خود [illegible] عکسی ترا چه یارا تا شخص را بدانی

موج و حباب و عارض محروم عین دریا محو است ماهی و ماه در بحر بیکرانی

چه ناز چه کرشمه چه طرز این تغافل زان جان جان است [illegible] لیکن تو در گمانی

با عشق و کفر و ایمان چه بحث فخر الدینم در خط و خال عارض مستهلک اند فانی

یا شیخ عبدالقادر شیئاً لله

آنکه تو در دو سرا امیر همه ... در معرکه حشر نصیر همه
از لطف نظر بحال این عاجز کن ۱ یا حضرت غوث دستگیر همه

یا رب بحق کمال عبدالقادر یا رب بصفای حال عبدالقادر کن چشم مرا [illegible] روشن
بینم همه جا جمال عبدالقادر

ما بدان مقصد عالی نتوانیم رسید یا مفتاح هم مگر پیش نهد لطف شما گامی چند

یا حضرت غوث پاک وقت مدد است
محمد بنیه زور و چاک وقت مدد است
در حفظ خودم نگاهدار از غم ما لا حرز لنا سواک وقت مدد است

بسم الله الرحمن الرحیم

حمد بی حد و شکر بی عد سزای ذاتی که وحدتش منشاء
احدیت و واحدیت شد و مرآت ازلیت و ابدیت
گشت و رابطه اولیت و آخریت و واسطه باطنیت
و ظاهریت آمد که جد فاصل بشارت بدوست و برزخ
جامع عبارت ازوست و حقیقت محمدی خود اوست مش
یعنی وحدت که مراد اصل قابلیات جمیع اشیاء بجهت احدیت و واحدیت

از

له ای بتجلیه الاول ... علمه بجمال ذاته و هی عبارة عن علمه بذاته و صفاته و جمیع الموجودات علی وجه الاجمال من غیر امتیاز بعضها عن بعض و هذه المرتبة تسمی بالوحدة و حقیقة المحمدیة ... شم ای بتجلیه الثانی ... الوجود ... ذلک المرتبة منه من اضافة النعوت والصفات و تعینها ... [illegible] ... الاحدیة ... شم ای بتجلیه الثانی لذاته و هی عبارة عن علمه بذاته و صفاته و جمیع الموجودات علی وجه التفصیل و امتیاز بعضها عن بعض و هذه المرتبة تسمی بالواحدیة ... [illegible]

ازو ناشی است - پوشیده نیست که واحدیت ازو ناشی

است چه واحدیت مرتبهٔ تفصیل است و وحدت مرتبهٔ اجمال

اما انتشار احدیت که مراد است از مرتبهٔ اطلاق بنابر آنکه

یافت احدیت درین مرتبه است والا فی الحقیقت مرتبهٔ احدیت

منشاء کل است و مرآت از بیت واحدیت - بنابرآنکه ازل الآزال

که مرتبهٔ ذات است ولایزال که مرتبهٔ صفات وافعال است

هریکی درین مرتبه مرئی میشود چه در مرتبهٔ ذات هیچ چیز

را اصلا تمیز نیست و در رابطه بنابر آنکه میان ذات که واحد

است من کل الوجوه و صفات که مرتبهٔ کثرت است ربط

میدهد ازان حیثیت که اصل قابلیات اشیاء نسبت است

بین اشیاء و ذات بآن نسبت ذات قابل میشود و

اشیاء مقبول - و واسطه میان هردو بنابر آنکه زسعه لن

بهر یک طرف دراین میسر نمیشود. و حد فاصل میان ذات

در ظاهریت و باطنیت

وصفات است که هر یک بطفیل تمیز یافتند یکی به دیگرے

مختلط نمیشود و برزخ حایل میان تجرد ذات و صفات که

جامع هردو است اشارت و عبارت ازین مرتبه ساخته

وحقیقت محمدی نفس این مرتبه است بے اعتبار غلبه

بطون و ظهور که مرتبهٔ ذات و صفات است و بے اعتبار توجه

بباطن و ظاهر که مرتبهٔ احدیت و واحدیت است تا پرورش

عالم میشود لولاک لما اظهرت ربوبیتی - مرج البحرین یلتقیان

بینهما برزخ لا یبغیان دریابد که نسبت اولیت و آخریت بحق

میکنند یعنی بودن او مبداء هر شیء و منتهاے هر شیء و مرجع

ملخص تفسیری

او

او و بعینی بودن او در مرتبۂ احدیت بحیثیتی که ہیچ چیز با او

نبود مرج البحرین و از خیما خلا بہما لا یلبیس احدہما البس و

ابن عباس گویند که بحرین در مرج البحرین یلتقیان علی

و فاطمہ علیہم السلام اند و لولو و مرجان حضرت حسن حسین

و برزخ نبی صلے اللہ علیہ وسلم و آخریت در مرتبہ واحدیت

و مراد اینجا بمعنی آخر است چه مرتبۂ مبداء ثبت بعد مرتبہ

احدیت است و ثنائے بے نہایت قرین حضرتے که

بتعین اول و تجلی او که متضمن شعور بود بکمال ذاتی و

اسمائی اجمالاً ش کمال نزد الیشان دو قسم ست

ذاتی و اسمائی ذاتی عبارت است از عدم توقف وجود

حق و ظہور او بر شئے از تعینات و تقییدات بلکه خود ظاہر

ست فی ذاته لذاته واسمای لذ توقف ظهور حق بر

ایجاد عالم ومراد بکمال ذاتی اینجا کمال ولائق ذات است. از

حیثیت ظهور وبکمال اسمائی کمال ولائق اسماء از حیثیت

مذکور وآن تقید ذات واسماء بتقیدات وتعینات من

الازل الی الابد تمـ وشامل اعتبار وجود وعلم ونور شهود

بود ش بیان هریک عنقریب خواهد شد تمـ باعث

تعین دوم شد وتجلی دوم که متضمن شعور است بکمال ذاتی

واسمای تفصیلا ش که اجمال بنیاد تفصیل است تمـ

وتجلی دوم که از حیثیت واحدیت بود تعین مرتبهٔ الوهیت

کرد ش یعنی درین مرتبهٔ الوهیت متعین میشود که مرتبهٔ

اسماء الهی کلی ست اگرچه دیگر مراتب هم حاصل میشوند

در ذیل

وشود یعنی مرتبهٔ الوهیت عبارت است از همگی اسماء ذات
صفات وافعال تمام که شامل ظاهر وجود است که وجوب
وصف خاص اوست وشامل ظاهر علم است که امکان
از لوازم اوست وشامل حقیقت انسانی ست که برزخ
ست بین الوجوب والامکان مثل مرآئکه تعین ثانی
متضمن دو طرف است ویک وسط که دو مواجهت دارد
یک طرف باطن که وحدت ست واین وحدت که در
ضمن اوست از حیثیت سرایت واحدیت در وحی
ظاهر وجود است که مرتبهٔ وجوب ووجود درین طرف
تعین یافته ست وطرف دیگر ظاهر که گذشت است
ظاهر علم است که مرتبهٔ امکان درین طرف یافته است

و مرتبهٔ وجوب وجود نزد ایشان عبارت است از
اسماء الهی کلی که بیست و هشت هست مبدع باعث
تا آخر که مذکور است در دائرهٔ ثانی و امکان عبارت
است از اسماء کونی که نیز بیست و هشت است عقل
کل نفس کل تا آخر که نیز در دائره ثانی مذکور است و بسط
برزخ است میان بحر وجوب و امکان که هر یک باو تمیز یافته
است و حقیقت انسانی است چه انسان تمام حقائق ملک
و ملکوت و جبروت را مشتمل است و لهذا انسان کامل جامع
جمیع مراتب الهی و کونی تا آخر تنزلات وجود
میشود از حیثیت این معنی خلیفة الله گشت ص
و صلوات نامیات بر آن مظهر عالم که حقائق و

ارواح

ارواح واجسام تفصیل حقیقت وروح وجسم اوست

ش او کحقیقت وروح وجسم اجمال جمیع اشیاء است ش

حقیقت رسول صلی الله علیه وآله وسلم ذات وحدت است

باعتبار مواجهت بطرف بطون وطرف ظهور وروح

وجسم علیه السلام نیز عبارت ازین مرتبه است باعتبار

مواجهت بطرف ظهور وهمه حقائق وارواح متجسده

وغیر متجسده واجساد تفصیل اویند واو اجمال اینها

م دبر اولاد واصحاب او باد که حاملان عرش

شرع وناقلان نقش اصل وفرع اویند رضوان

الله علیهم اجمعین ش یعنی ایشان از رسول صلی

الله علیه وسلم علم ظاهر وباطن نقل کردند مرتبه

یعنی جمیع حقائق عالم تفصیل حقیقت رسول الله صلی الله علیه وسلم است وهمه ارواح تفصیل روح او واجسام تفصیل جسم او واو اجمال اینها ... باعتبار مواجهت بطرف ظهور روح وجسم او ... ۱۲

وحدت را که نقش وصورت مرتبهٔ احدیت است که اصل

اوست وهمچنین نقل کردند فروع آورا که مرتبهٔ واحدیت

است حاصل الامر الشامل از رسول علیه السلام علم

ظاهر وباطن نقل کردند تمت امابعد بدانکه طائفه

دوستان که طالب علم توحید بودند وصاحب قدم

تحقیق وتجرید اند بیش علم توحید علمی است که

شناخته شود باو که غیرحق را وجود نیست واشیاء

نیستند مگر مظاهر ومجالی حق وموحدان طائفه اند

که نمی بینند غیرحق را ووجود نمی دانند اشیاء را مگر

مظاهر ومجالی حق ومعنی تحقیق نزد ایشان مشهود

حق است درصورت اسماء او که اکثرانند لیس محتجب

نشود

تشهود محقق محق از حق و نه محق از حق شده و معنی تجرید
بود ایشان عبارت است از ازاله ما سوی از قلب و
حکیم شده بشهود حق در کل آمد و از
الفاظ مبهمه این طائفه ایشان را برد یقین حاصل
نمیشود و از کتب ایشان بفهم عبارت آن قاصر
بودند فقیر بسبب احتیاج بزیادت الفاظ از
فقیر التماس نمودند که رساله جامع بکلیات علم توحید
و مراتب وجودی باشد بسازد فقیر مراد از
کلیات استاد الهی کلی باشد و مراد از علم توحید است
آنچه بالا گذشته و مراتب وجودی تعمیم بعد تخصیص
باشد چه مراتب وجود شامل مراتب کلی و

جزوی ست وتحمل که مراد از مراتب جزوی باشد

هر مرتبه دائره بپرداز وصورت هر مرتبه را بدایره بنما بجامع

صور محسوسات ودر معقولات کنشا مش. یعنی معقولات

را در صور محسوسات بنما تا در غایت وضوح درآید

چه اظهر اشیاء در عالم ملک محسوسات است

التماس ایشان را اجابت کردم ولیعد از استخاره

بانت رآن مشغول شدم واین رساله را جام جهان‌نما

نام کردم مش تنابیر انکه این رساله حقایق جهان را

و امید بحضرت بیچون چنان ست که این مختصر

را از خطا و زلل مش یعنی لغزش نگهدارد و

علی باشار قدیمه و بالا با بته جدیده این رساله مشتمل

ست .

بسیط بود دو دایره و هر دو دایره مشتمل است بیمودید
قوسین و خطی در وسط که برزخ است بین القوسین یعنی
برزخ امر حایل است حق دایره اول در احدیت و
و واحدیت و وحدت و اعتبار وجود و علم و شهود و نور
و تجلی و تعین اول است دایره دوم در ظاهر وجود که
وجوب وصف خاص اوست و ظاهر علم که امکان از
لوازم اوست و برزخیت ثانی که حقیقت انسانی است
که آن برزخیت بین البحر الوجوب و بحر الامکان -
و تعین و تجلی ثانی - پیدا ازین امر که احمد منوره کمه لاکه
[illegible]
هنوز حکم ظهور در بطون و واحدیت در احدیت مندرج
بود و هر دو در سطوت وحدت مندمج بیش یعنی
پوشیده

هیچ حکم و اثر نبود . و در واحدیت اصلا ظهور نیافته بود نیز تعین
و صورت نه در مرتبه خود و مردود در تعدد و غلبه وحدت که در تعین
احدیت است شده بود و تفصیل … وحدت را در آن مرتبه اصلا
وجود نیست و نام و عینیت و غیریت در اسم و رسم و نعت
وصف و ظهور و بطون و کثرت و وحدت و وجوب و امکان
منتفی بود - پس بنا بر آنکه درین مرتبه اصلا کثرت را
تحقق نیست و لو بالوجه و این امور مستلزم کثرت
ست چه عینیت و غیریت بغیر اثنینیت متصور نمی شود
و لو بالوجه و جه نزد ایشان اسم عبارت است از ذات
با صفت وجودی همچون علیم و قدیر و با عدمی همچون
قدوس و سلام و رسم عبارت است از خلق و صفات
ذات

در لغت عبارت است از صفت وجودی و وصف لفظ لذا

صفت وجودی و عدمی و بعضی گفته‌اند مراد از لغت آنکه

موجب تمیز ذاتی باشد و از وصف آنکه موجب تمیز وضعی

باشد و یا از لغت صفت راسخه و از وصف صفت

لیعنی صفات الهی که تعلق به ممکنات نداشته باشد

غیر راسخه و ظهور موجب کثرت است و بطون لا ظهور

متصور نمی‌شود و همچنین کثرت و وحدت و وجوب و امکان

و وجوب عبارت است از اسماء الهی کلی و امکان از

اسماء الهی کونی ... و نشان ظاهریت و باطنیت

و اولیت و آخریت مقتضی حق زیرا که مستلزم کثرت است

چنانکه بالا مذکور شد ... نشانه خلوتخانه غیب

هویت خواست که خود را بر خود جلوه دهد پیش

غیب هویت نزد ایشان عبارت است از مرتبهٔ لاتعین
زیا عتبار لاتعین این مرتبه را خلوتخانه گفتند زیرا که در خلوتخانه
در خلوتخانه غیر را دخل نیست درین مرتبه هم غیر را گنجی
نیست و معنی ارادت نزد ایشان تجلی ذات است برای
ایجاد معدوم و اول جلوه که کرد بصفت وحدت بود
پس اول تعین که از غیب هویت ظاهر گشت وحدتی
بود که اصل جمیع قابلیات است یعنی قابلیت اجمالیه
بسیط که اولا پیدا شده و ثبت واو منشأ تمام قابلیات
است که حقائق را شیا اند بحق زیرا که برز حقیقت جامع میان این
هردو است و درسطه بر چه خواهد باو توجه کند و رنگ او گیرد
وظهور در وقت ابتدای عالم و بطون در وقت انتهای عالم

احدیت کمال و جمال و وحدیت جمال و جلال
ظهور و بطون مساوی بود

[illegible]

حد به اعتبار آنکه قابل هر دو است مر ظهور و بطون نیز بود. هر دو استعداد بر شی متعین شی است بالقوه مر احدیت و واحدیت را مظهر آمد هر دو و هر دو در وی ظاهر شدند مر چه احدیت و واحدیت منتسب اند ظاهر میشوند الا به نسبتی هر دو استعداد مر که رابطه باشد بینهما و آن نسبت هر دو استعداد هر دو طرف مر وحدت است پس احدیت و واحدیت از وحدت منشی شوند هر دو باعتبار آنکه مظهر است و گرنه فی الحقیقت احدیت منشار کل است مر چنانکه محبیت و محبوبیت از محبت و عاشقیت و معشوقیت از عشق باعتبار وسطیت او هر دو یعنی وحدت مر هر دو طرف را اسم برزخیت

محبیت

بر او اطلاق کرده میشود نیش زیراکه مخرج هر عدد

ست هر واین مخرج وحدت نیش اگرچه نسبت

ست هر عین احدیت و واحدیت است نیش که

منتسبین اند عین احدیت باعتبار بطون و انتفاء تعین

و هو عین واحدیت باعتبار ظهور و اثبات تعدد و باین

معنی اشارت کرده ست بقول خویش که وحدت را دو

اعتبار است الخ هر چنانکه عالمیت و معلومیت و علم

در مرتبهٔ ذات زیراکه ذات حضرت عالم خود است

و معلوم خود است و علم هم خود است اما چون نظر بر

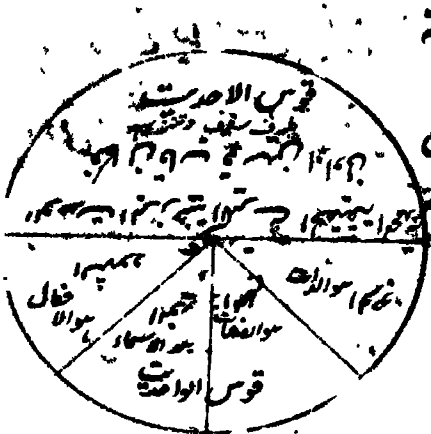
عالمیت و معلومیت و علم میکنیم میگوئیم که علم نسبت است

بین العالم و المعلوم و واحدیت و واحدیت و وحدت

[illegible]

نیز بران قیاس میکن زیراکه وحدت را نیز دو اعتبار
ذاتی ست یکی من حیث انتفاء التعدد والنسب عنه
که از مواجهت بطرف بطون حاصل است هر که ذات
را باین اعتبار احد میگویند ویکی من حیث اثبات
التعدد والنسب منه که حاصل است از مواجهت بطرف
ظهور هر که ذات را باین اعتبار واحد میگویند پس
وحدت [illegible]
[illegible] باعتبار آنکه عین طرفین خود است من باعتبار
حیثیت انتفاء التعدد والنسب و ثبوت آن هر دو از
برای تحقیق و تفهیم این مرتبه و استقرار آن در ذهن
دائره الف کرده میشود چنانکه می بینی۔

الوجود وجدان الحق ذاته بذاته

العلم هو الاطلاع على معرفة قوس

واحدية ذاته وصفاته واسمائه

وافعاله

النور هو المظهر لنفسه والمظهر لغيره

الشهود رؤية الحق بالحق

ص الحقيقة المحمدية مثل الماهية التي تحقق

بها صلى الله عليه وسلم وكان صلى الله عليه وسلم

صورتها حتى كانت نصيب عينه ومقامه ص

فكان قاب قوسين مثل ان كان خط البرزخية

الكبرى فقدر قوس الاحدية والواحدية به تميز

47

بینهما من الآخر صار اوادنی مثل عند اتحاد قوسینک

القوسین یعنی کمال قرب نبی علیه السلام این برزخ ست

یا ادنی از ان وآن باطن این برزخ است واین مراد

ست باتحاد القوسین در این دائره لو اسطه خطی

که مار است در وسط او مفروض کرده میشود بدو

قوس که قوسی ازان مسمی است باحدیت و قوسی دیگر

مسمی بواحدیت وآن خط وسطانی که برزخ است بینهما

مسمی است بوحدت وبلقاب قوسین وباعتبار انکه

حایل تجلی اول ذاتست مسمی است بحقیقه محمدی

صلی الله علیه وآله وسلم مثل چون وحدت برزخی

بود میان احدیت و واحدیت که طرفین اویند بتصویر

قاب یعنی مابه

او بخط وسطانی دائره کرده‌اند و هر یکی را بنام احدیت
و واحدیت بقوس تمثیل باعتبار قابل و تمیز طرفین هم
وقوس واحدیت منقسم گشته بچهار قسم و اعتبارات اربعه که
وجود و علم و نور و شهود است در اقسام اربعه قوس
واحدیت اعتبار کرده‌اند پس یعنی در مرتبهٔ احدیت
هیچ چیز را اصلا تمیز نبود چون حالت بسیط اجمالی
پیدا شد باعتبار آنکه بآن حالت شعور ذات حق
یعنی مرتبهٔ احدیت را ۱۲
من حیث الاسماء والصفات مجملا میشود علم میگویند و
باعتبار آنکه ذات تعالی و ظهور بر خود حقیقی میشود نور میگویند
وباعتبار آنکه یافتن خود من حیث الاسماء والصفات مجملا
میشود وجود میگویند و باعتبار آنکه آنچه در صدد تفصیل

درآمد

است الی الابد مجلا مشاهده میشود مشهود میگویند •
واین امور را اعتبارات تبایر آن گفت که درین مرتبه اعتبار
اینها است وکماهی در مرتبهٔ واحدیت خواهد بود که مرتبهٔ
تفصیل است وبالفعل - دریابد چنانچه درین مرتبه
شعور ذات من حیث الاسماء والصفات است همچنین
شعور ذات مر ذات است از حیثیت توجه بباطن -
وحدت وآنرا علم ذاتی میگویند ولهذا بعضی علم
را تعین اول میگویند همچون صاحب فصوص - وهمچنین
یافتن خود بخود از حیثیت مذکور چنانچه قول مصنف
یعنی من حیثیة الاسماء والصفات ۲
وجدانیه اشعار میکند که این است چنانچه وجدان و
حضور داوند که ذلت را مجلا حاصل است مفصلا نیز
بذه المقدمة الاولی من الدلیل ۱۲

حاصل شود و از حیثیت معنی در اقسام مذاهب قوس صوفیه

اعتبار کرده شد ه زیرا که حق سبحانه و تعالی باین تعین

اول که وحدت است بر خود تجلی کرد یعنی تعین

اول خود را ظاهر کرد و آن نور است پس وجود را یافت

و آن وجود است و با خودی خودش حضوری بود

و آن شهود است و تعرض علم نکرد بنا بر فهم طالب

چنانکه بالا گذشت ه یعنی توهم تقدم جهل و استتار و

بعد یعنی توهم نمیشود که اولا بی خود متجلی بود و بعد فقدان و غیبت

ازان شد و نیز توهم نمیشود که اولا مستتر بود بعد

ازان متجلی شد و نایافت بود بعد ازان یافت شد

و غافل بود بعد ازان حاضر شد و با خودی خودش

حضوری

حضوری منشد بلکه آنچه حاصل هست ازین نوع یعنی

الاجمال بعد التفصیل حاصل هست زیراکه ان مراتب ازلیه است

ای کل واحد من الامور الاربعة

نه از مراتب کونیه حادثه صه واین یافت و پیدای

پیدا کرد

نش که وجود است و پیدا کنندگی که تعلق بذات است صه

ستهود شکه با خودی خودش حضور است صه که کثرت

اعتبار اند منش زیراکه درین مرتبه مجملا حاصل اند صه

موز قوس واحدیت. منش که جانب کثرت است صه ثبت

کرده انسب است از قوس احدیت از بهر آنکه این

اعتبارات دران حضرت از یکدیگر متمایز نیستند بلکه

عین یکدیگر اند و بدانکه درین تجلی اول متضمن کمال

ذات است تجلی احدیت باجمال

ذاتی و اسمای بطریق اجمال و کلی است نه بطریق

مراد علم کمال اسمای است یا عتبار واحدیت

جزئی و تفصیل تماما موقوف است بر تمیز حقائق بعضها
عن بعض چنانچه بیان کرده میشود و بحکم غلبه وحدت
بحیثی که مرتبهٔ اجمل الاجمال است صرف تمیز حقائق را دران
حضرت گنجی نیست و غناء مطلق لازم کمال ذاتی او ست
و معنی غناء مطلق آن است که هرچه در صدد تفصیل
است ابدالآباد متوازلا اورا مشاهده است شهودا کلیا و
او بدان شهود کلی مستغنی است از ان تفصیل حیثی
بنابر انکه انچه در صدد تفصیل است بدان شهود حاصل
شد اگرچه بر وجه اجمال - و حیث لیس اینجا مطلوب
کمال اسمای باشد بحیثی یعنی در مرتبه وحدت اعتبار
اسما بود و حیثیت مرتبه کمال آن را جلا مطلوب است

چه

چه چون توجه بظهور منزد بے ظهور اجمالا قرار نمیگیرد
ولهذا بعد فناء عالم باز شروع در ظهور خواهد کرد ابد
الآباد - کما بدانا اول خلق نعیده - ص و این کمال
مشروط بر عالم ست تفصیلا - و منوط است بر آدم علیه
السلام اجمالا بعد تفصیل - متن یعنی کمال کاهی حاصل
شود که عالم تفصیل یابد همچون عالم مجردات و عالم ارواح
و عالم مثال و عالم طبائع و عالم عناصر و عالم نباتات و
حیوانات و انسان و این تفصیل تمامه در آدم اجمال
یافته است و تمامی حقائق کلی و جزئی را شامل است
ولهذا در انسان کامل همه حقائق الہی و کیانی ظاهر
میشود و متخلق باینها میگردد و حق را در همه موجودات

نمی‌شناسد بخلاف ملائک و عقول و لهذا خود ایشان آدم را
بسجده نکرد زیراکه حق را در مرتبهٔ خاک نشناختند ه
و نیز ذات من حیث الاسماء و الصفات مقتضی آن بود
این دلیل دیگر است برای اثبات تجلی ثانی
که چنانچه در مرتبهٔ وحدت جزو بر شود تجلی کرد مجملاً مفصلاً
نیز جلوه کند و این جلوه کمال دیگر است متن زیراکه
تفصیل است ه چنانکه وجدان و حضور و نور که ذات را
مجملاً حاصل است مفصلاً نیز حاصل گردد متن یعنی در
مرتبهٔ وحدت یافتن ذات است من حیث الاسماء و الصفات
و حضور ذات من حیث المذکور که شهود کلی است و
شهود و ظهور ذات چنانچه مجملاً حاصل است مفصلاً نیز
حاصل شود ه و مفصلاً حاصل نمی‌شود مگر بتمیز حقائق

باعیانها

بعضها عین بعض و ثبوت حکم غیریت و اثر نسبتها

متن یعنی حکم غیریت باعتبار ما که احتیاله ظهور است

چه آنچه ظاهر است همان است که باطن بود پس ظاهر

فی الحقیقت عین باطن است هد و دران حضرت

تمیز و غیریت را راه نیست - متن یعنی درحضرت وحدت

تمیز حقائق و تغایر یک مطلقا راه نیست پس کمال اسمائی

که مطلوب است گاه حاصل شود که تعین دیگر حاصل

شود هد پس کمال مذکور که مطلوب بود متوقف شد

بر تعین و تجلی دیگر پس به تعین دیگر تجلی کرد واین -

تجلی دیگر صراز تجلی متن یعنی حق هد بر طریق نفس منبث

متن یعنی همچون نفس پراگنده هد از باطن شخصی

صہ متنفس ظاہر گشت کہ باش انبساط جمیع حقایق الہی
وکیانی ومبانی از یکدیگر ممتاز شدند سش ومراد از
حقایق الہی اسمار الہی کلی ہمچون بدیع یا عث تا آخر و
مراد از حقائق کیانی اسماء کیانی است ہمچون عقل کل
ونفس کل تا آخر کہ بعد ازین بیان خواہد یافت و
حقایق انسانی مرتبۂ جامع کہ بیشتر بیان خواہد یافت
وکون نزد ایشان عبارت است از حیثیت عالم نہ از
حیثیت حق صہ وجمیع آنچہ در صدد تفصیل بود در
تعین ثانی پدید آمد بہ ترتیب سش یعنی ہر یک
مراتب از اسمار الہی وکونی مافوق مزلی ماتحت خود
ہست وہر یک ماتحت تجلی مافوق است چنانچہ اخر

بیان

بیان کرده خواهد شد ﻫ وآن نفسِ عالی به طریق ابری
رقیق که اندکی قرص آفتاب را بپوشاند آفتاب
احدیت را اندکی بظهور خود بپوشانید مش یعنی نفس
رحمانی مرتبهٔ احدیت را اندکی میپوشاند بخلاف مرتبهٔ
کون که پوشیدگی وزان بحدی رسید که ظاهر خبر باطن
نداشت ﺻ وآنچه از نبی علیه السلام سوال کردند
که این کان ربنا قبل ان یخلق الخلق قال کان فی عماً
مافوقه هواء وماتحته هواء بشارت باین مرتبه است
مش عن ابی ذر قال قلت یا رسول الله این
کان ربنا قبل ان یخلق الخلق قال کان فی عمار مافوقه
هوائ وماتحته هوائ وخلق عرشه علی الماء رواه الترمذی

ص وچون قاعده چنانچ است که ظاهر ابر را بد فوق و
تحت هوا بے باشید آن هوا را نفی کرد فی قوله علیه
السلام ما فوقه هواء وما تحته هواء تا سایل از عما ابر
ظاهر فهم نکند زیرا که این مرتبه را عما از جهت آن میگویند
که آفتاب وجود حقیقی را ـ اندکی بظهور خود مخفی میگرداند
ص واین مرتبه را تعین وتجلی ثانی ومرتبه الوهیت ـ
گویند ش بنا بر آنکه جامع جمیع اسماء ذات وصفات
وافعال است ص ولکرم الله ش زیرا که جامع مر
جمیع اسما است ص وفلک الحیات متن زیرا که حیات
کلی ازین فائض است وبنا بر آنکه درین مرتبه امهات
صفات اند از جمله آن صفت حیات است ص و

له العماء هو الحضرة الاحدية منه لانه لا يعرفه احد غيره ومن حجاب الجلال والكمال الحضرة الواحدية لان فيها منشأ الاسماء والصفات والعماء الرقيق والغيم الحضرة العماء هو الغيم ... من السماء والارض ... بين السماء والارض ... الاحدية وبين الارض والكثرت الحقيقية

ه گوشید مش زیراکه همچو این رفیق است چنانچه بالا گذشت

ه وچون مرتبهٔ ثانی وجود است مش همچون

ب که ثانی حرف هجا و حساب ابجد است ه

حرف ب نیز ش گویند و در شبی که این صاحب مش

در خواب دیده شد که شخصی از اکابر روایت

روایت میکرد که اگر نه حرف ب بودی خلق

حق را عیان دیدی مش یعنی که اگر نبودی

تعین ثانی که سبب وصول حق است ه واسطه

و حجاب حق را خلق در مرتبهٔ وحدت عیانا

میدیدی زیراکه واسطه و حجاب مرتفع شد

اما در مرتبهٔ وحدت عیان دیدن محال است زیراکه

وران مرتبه اصلا تعین نیست هـ و معنی حرف
ب پیش اهل اسرار مسبب است و سبب حجاب
است مر مسبب را مثش زیراکه واسطه است و
وصول بمسبب هـ چنانچه دلیل حجابست بر مدلول
خویش وصنع حجاب است بر صانع خویش مثش
زیراکه هریک واسطه وصول اند هـ اگرچه بروجه
دیگر نیز معرّف اوست مثش زیراکه باو میرساند
هـ و بعضی گفته اند بالباء ظهر الوجود و بالنقطه تمیز
بیان توقف السبب للسبب ۱۲
العابد عن المعبود مثش معنی این قول بیان
کرد و گفت. هـ میشاید که مراد از ب وجود
حقیقی باشد که ثانی مرتبهٔ وجود است و ظهر

وجود

ای معنی حرف ب یکون مسبب السبب الخ
وکون السبب حجاباً علی الذی یتوقف علیه الکل
فان السبب حجاب فهو حجاب وتوقف
السبب الی المسبب بالنسبة الی الموقوف علیه
الدلیل والصنع فی شرح مراده
اراده الشقائق فی ترجمة بیان به
الشقائق ۱۲ بیان الوجود
عـ الخفی فی بیان الموجود
فان المعبود مع واسطة الاسماء
والالهیة ۱۲

وجود پس وجود مطلق ہے جو ظاہر شدہ باشد۔ و
می تواند کہ مراد از وجود فی قولہ یا ابا ظہرا لوجود موجودات
باشند باین معنے کہ موجودات باسرہا بحرف ب
موجود گشتند۔ ش یعنی احتمال دارد کہ مراد
ازین ب فی قولہ "یا ابا ظہر الوجوب ثانی مرتبۂ
وجود باشد کہ تعین ثانی است واین معنے مصطلح
ایشان است زیراکہ ب نزد ایشان عبارت
است از ثانی مرتبۂ وجود و احتمال است کہ مراد
از وجود موجودات خارجیہ باسرہا باشد زیراکہ
ہریک مذکور بمرتبہ ثانی بظہور آمدند شایدکہ
مراد از نقطۂ وحدت باشد وحدت رابنقطہ

تشبیه کرد بنا بر آنکه چنانکه نقطه مرکز و منشاء دائره است
همچنان وحدت منشاء دائره کثرت است زیرا که باین تو
متمیز شد عالمیکه خلق است از ذاتیکه معبود است
زیرا که باین مرتبه ظهور و بطون ناپستی نشد که حق و خلق
است ـ ص ـ چون این تعین و تجلی ثانی مقتضی ظهور
از تعین اول بود لاجرم بصورت معیت جا او ظاهر شد چنانکه
او مشتمل بود بر احدیت و واحدیت و برزخیت مشتمل است
بر وحدت و کثرت و برزخ فاصل و جامع بینها که وحدتش
را مثل یعنی وحدتی که در ضمن او است ظاهر وجود
میگویند مثل بنابر آنکه اعتبار وجود که در مرتبه وحدت
بود درین مرتبه ظاهر گشت جز که وجوب وصف

حاشی

خاص اوست. مثل وجوب اسماء الهی کلی را گویند
که ثبوت و ثبات اند. سمیع وباعث تا آخر آنچه مذکور است
و در دایرهٔ ثانی ده و کثرتش را مثل یعنی کثرتی
که در ضمن اوست ده ظاهر علم میگویند من حیث تعلقه
بحقائق الکونیه. مثل زیراکه اعتبار علم که در مرتبهٔ وحدت
بود و درین مرتبه بظهور آمد و اسماء الهی کونی کلی که ثبوت
و ثبات اند همه درین مرتبه ظاهر است ده که امکان
از لوازم اوست مثل امکان اسماء کونی را گویند
که آن نیز ثبوت و ثبات است عقل کل و نفس کل
و طبیعت کل تا آخر آنچه مذکور است در دایرهٔ
ثانی ده وابن ظاهر وجود را که درین مرتبهٔ ثانی

که وزن نفس الرحمن او خود اجمالا فی واحدیته تعینت الاول مع قید التفصیل لانه حضرة

صورت احدیت است و وحدتی اخص حقیقی از سرایت
احدیت در وجهی و کثرتی است نسبی از سریان
واحدیت در وجهی که آینه صورتش باطن ظاهر وجود است
که شامل شئون کلی و اعتبارات اسمی باثبت و کثرت
نسبی اش منشاء اسما و صفات است و این ظاهر
علم را که درین مرتبه دوم بصورت واحدیت است
کثرتی است حقیقی از سرایت واحدیت در وجهی
و وحدتی است نسبی از اثر احدیت در وجهی
که آن کثرت حقیقی را اعیان ممکنات و حقائق کونی
میخوانند و این وحدت نسبی را حضرت ارتسام
مرتبه نقش یکرنگ
و عالم معانی میگویند و بجز امکانی که ث درقران

ثابت

[illegible] ترتیبات و صور حقایق
مرتبه علم ذاتی لا بالاثبات [illegible]
الشئون الذاتیه الاولی بطور
من وجه لانه ذات لا کان
ظهر الواحدیت [illegible] متعینه
بالوحدت

کنایت از وست و اشارت بدوست یعنی
ظاهر وجود که در مرتبهٔ دوم است. درو هریک احدیت
و واحدیت سرایت کرده است لکن حضرت احدیت
را غلبه است و صورت احدیت - لاجرم از سرایت
احدیت در وی وحدت حقیقی باشد و از سرایت
واحدیت در وی کثرت نسبی بخلاف ظاهر علم
درین مرتبه که درو غلبه واحدیت است و صورت
اوست پس کثرت حقیقی باشد از سرایت واحدیت
در وی و وحدت نسبی از وجود اثر احدیت در وی
نه سرایت وی و وحدت آن ظاهر وجود که وحدت
حقیقی است باطن ظاهر وجود است وشامل

شئون کلی و اعتبارات اصلی است که در مرتبهٔ وحدت حقیقی بود و اینها درو مندمج اند و کثرت نسبی آن ظاهر وجود بود از اسماء و صفات که اینها ازو ظاهر شدند و کثرت حقیقی را اعیان ممکنات و حقائق کونی میخوانند بنابر آنکه منشاء اشخاص ممکنات و حقائق خارجیه موسومست و وحدت نسبی را حضرت ارتسام و عالم معانی میگویند بنابر آنکه ارتسام اعیان ثابته دراین مرتبه است و اعیان ثابته معانی اشیاء اند و بحر امکان بنابر آنکه منشاء اسماء کونی و محیط اینها اینست و نون اشارتست باین است بنابر آنکه مرتبهٔ ظاهر وجود همچون بحرست و حقائق کونی همچو ماهی ها درسنگ اند صورت

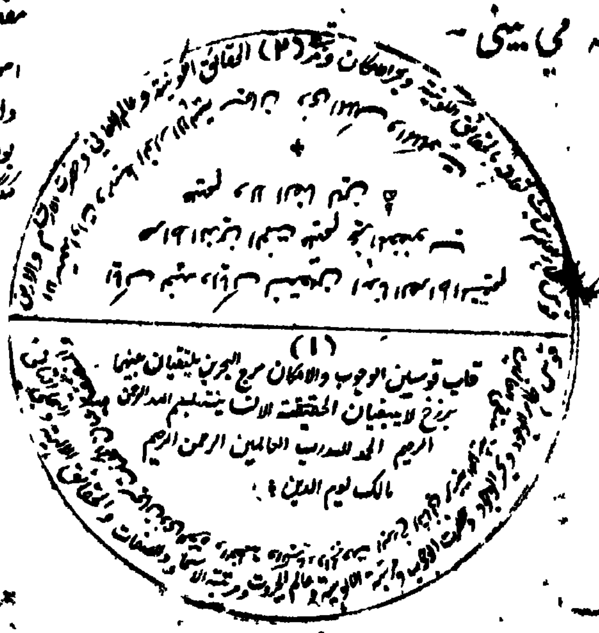
گرفته اند

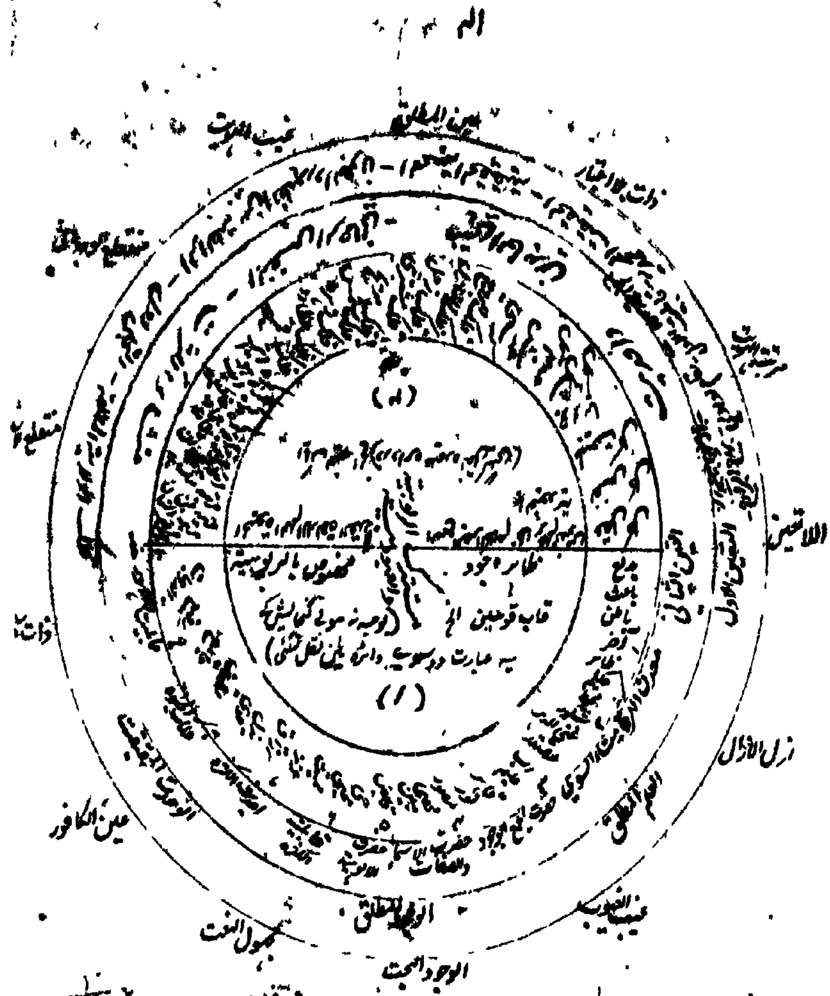
یعنی عبارت است از اعیان شئون ... وجود ... در مرتبهٔ ...

نقش پذیرها

گزشته اند هر فاما برزخ که درمیان ظاهر وجود وظاهر
علم است حقیقت انسانی ست مثل یعنی حقیقت
آدم علیه السلام و مقام او همچون برزخ کبری حقیقت
محمدی علیه السلام و مقام اوست هر و از براے
تحقیق آن مرتبه دائره دیگر انشاء کرده میشود
چنانکه می بینی ۔

مفصل دائرہ اگلے صفحہ پر درج ہے اصل دائرہ میں صفحہ ادس دائرہ کے درمیان کی عبارت بوجہ نہ ہونے گنجایش کے درج نہیں ہے ۔ اصل میں یہ عبارت دائرہ ثانی کی ہے ۔ اسلیے یہ دائرہ بطور ضمیمہ اوس دائرہ کے ہے فقط

ذات اللاتعین ازل الازال غیب الغیوب الوجود البحت

مجہول النعت عین الکافور ذات ساذج منقطع الاشارات

منقطع الوجدانی غیب الہویت عین المطلق ذات بلا اعتبار

مرتبہ

مرتبهٔ الوهیت تعین اسماء ذاتست در مرتبهٔ احدیت اما

لاتعین — بنابر انکه ذات درین مرتبه هیچ تعین ندارد نه

اسمای و نه افعالی و ازل الازال بنا بر انکه منتها همه

مراتب قدیمه ازلیه ست هیچ مراتب ازو بالا نیست. و

غیب الغیوب بنا بر انکه این مرتبه بالاے همه مراتب معقوله

است تا مرتبهٔ شهادت که اینها از حس غائب اند و

وجود بحت بنا بر انکه معنی وجود ذات است زیراکه وجود

حق و وجود عین ذات است و معنی بحت خالص است

و درین مرتبه ذات خالص است از اسم و رسم و نعت

و وصف و مجهول النعت بنا بر انکه جمیع نعوت دران مرتبه

معروف و مشهور نیستند. نعت نزد ایشان عبارت

است از وصف ثبوتی و درین مرتبه وصف را اصلا ثبوت
نیست و عین کافور بنا بر انکه چنانچه بسبب قهر و غلبه
او دیگری را اصلا تحقیق نیست و هرچه دراو گنجد صفت او
گیرد همچنان درین مرتبه ایضاً چنانچه بغایت منزه کافور
نتوان رسید همچنان بغایت این مرتبه نیز نتوان رسید
و ذات ساذج بنا بر انکه درین مرتبه با ذات هیچ چیز
نیست و ساذج معرب ساده است و منقطع الاشارات
بنا بر انکه درین مرتبه اصلا تمیز نیست تا قابل اشارت
باشد و المنقطع الوجدانی بنا بر انکه درین مرتبه اصلا
وجدان نیست نه ذاتی و نه صفاتی و لفظ منقطع در هر دو
محل بفتح طا است اسم مکان و وجدانی منسوب به وجدان
است

است غیب الهویت بنابرانکه هویت نزد ایشان
مرتبه ذات بحت است ودراین مرتبه ذات غائب است
اصلا شعور باو نیست - وعین مطلق بنابرانکه درین مرتبه
من کل الوجوه مطلق است شائبه حیز اطلاق نیست -
بخلاف مراتب دیگر که درینها مطلق مضاف است وذات
بلا اعتبار بنابرانکه درین مرتبه با ذات هیچ اعتبار وتقید
نیست و مرتبه الهویت ای الذات البحت نسبت به هو
است وهو اشارت است بذات ونسبت برای مبالغه
است یعنی ذاتی که کامل است در ذاتیه اصلا باو غیر
نیست - مه التعین الاول العلم المطلق الوجود المطلق -
الوحدت الحقیقت فلک الولایة المطلقة التجلی الاول -

الرابطة بين الظهور والبطون. الجبة الحقيقة الحقيقة
المحمدية قابلیت الاولی مقام او ادنی برزخ البرازخ
برزخیة الکبری احدیت الجمع معنی اسما ذات
در مرتبه وحدت. اما تعین اول ظاهر باشد. و علم مطلق
و وجود مطلق تا برانکه شعور ذات و یافت ذات
باعتبار اسماء درین مرتبه مطلق و مجمل است بخلاف
مراتب دیگر که درینها هریک تقید یافته اند و وحدت
حقیقی تا بر آنکه این اسم باعتبار بنفس تعین اول
ست یعنی ذات وحدت که نسبت او بهر دو طرف
ساوي است بخلاف وحدت باعتبار مواجهت
بطرف ظهور یا بطون که در وسانیته ظهور و بطون است

فذلک ، ولایت المطلقة بنا بر آنکه این مرتبه مدار است
مر ولایت مطلقه را که هیچ مرتبه ولایت فوق او نیست
بخلاف مراتب دیگر که مراتب انبیا و اولیا است انبیا
مراتب ولایت مضاف اند و معنی ولایت نزد ایشان
قیام عبد است بحق نزد فنا از ذات خویش ولایت
مطلقه ولایت محمدي است صلی الله علیه وسلم و ولایت
خاتم الاولیا ست بمتابعت او والتجلی الاول بنا بر آنکه
ظهور اول است از لا تعین والرابطة بین الظهور والبطون
ذکر او بالا گذشت والمحبة الحقیقة بنا بر آنکه درین
مرتبه است حب حقیقی که اشاره بدوست لقوله کنت
کنزا مخفیا فاحببت ان اعرف فخلقت الخلق لاعرف

وکنز مخفی نزد ایشان عبارت است از هویت احدیه
که مکنون است در غیب آن وآن باطن ترین همه
باطنها است وشاید که مراد محبت ظهور توجه باشد
بجانب خلق و الحقیقة المحمدیة بیان آن بالا گذشت
وقابلیت اول بنابر آنکه هیولی ومبداء همه قابلیات است
ومقام اوادنی نزد ایشان عبارت است از احدیت عین
اصل جمع ذاتیه که ازو تعبیر واقع است بقوله تعالی اوادنی
زیراکه درین مرتبه مرتفع است تمیز واثنینیت اعتباریه
بفنا محض وطمس کلی برای همه رسوم وبرزخ البرازخ
البرزخیة الکبری بنابر آنکه حائل است میان حق وهمه
برازخ واحدیة الجمع بنابر آنکه احدیت الجمع عبارت است

از

الحقیقة المحمدیة

[illegible] مبین جمیع ذاتیه [illegible] جمیع اشیاء است [illegible] باعتبار [illegible]

از اعتبار ذات من حیث هی بلا اعتبار اسقاط صفات
واثبات آن بحیثیتی که مندرج شود دران نسبت حضرت
واحدیت وتعین اول باعتبار طرف ظهور شامل است
نسبت واحدیت را هم واحدیت التعین الثانی معدن
الکثرت منشاء السوی حضرت الجمع والوجود حضرت
الاسماء والصفات حضرت الالوهیت قابلیت الکثرت
احدیت الکثرت فلک الحیوة قابلیت الظهور منشاء الکثرت
النفس الرحمانی منتهی العابدین مثل اسماء ذات در
مرتبهٔ واحدیت اما تعین ثانی ظاهر است ومعدن
الکثرت بنابر آنکه منشاء کثرت است ومنشاء السوی
بنابر آنکه وجود حق که ظاهر است بصور ممکنات باعتبار ظهور او

بصور ممکنات اسم غیر و سوی می نامند وحضرت الجمع
والوجود بنابر آنکه می گویند که جمع عبارت است از
وحدت باعتبار طرف ظهور و آن باطن این مرتبه است
و درین مرتبه یافتن ذات است من حیثه الاسماء والصفات
وحضرت الاسماء والصفات وحضرت الالوهیة بنابرانکه این
مرتبه شامل اسماء والصفات است و الوهیت عبارت
است از حضرت همگی اسماء ذات وصفات وافعال - یا
بنابر انکه متضمن است اسماء الهی کلی را وقابلیت الکثرت
بنابرانکه این دائره درمیان حقائق اشیاء است و آن قابل
کثرت وجودات خارجیه است واحدیة الکثرت باعتبار
طرف ظهور باشد چنانچه احدیت الجمع وفلک الحیات

بنابر آنکه مدار حیات عالم بر آن مرتبه است که متضمن
حقائق عالم اجسام و ارواح است یا بنابر آنکه متضمن
کبریائی است که مدار حیات عالم است چه تأثیرات
موقوف بر آن است و قابلیت الظهور و منشأ الکثرت
بنابر آنکه متضمن حقائق عالم است که منشأ کثرت و قابلیت
ظهور عالم است و نفس رحمانی بنابر آنکه عین تجلی ثانی
است چنانچه بیشتر خواهد آمد و تجلی ثانی همچون انبساط
نفس و رحمت عالم است و منتهی العابدین بنابر آنکه
متضمن مرتبهٔ الوهیت است که منتهاء عبادت عبد است
صمد بدیع باعث باطن آخر ظاهر حکیم محیط شکور
عقل کل نفس کل طبیعت کل جوهر هبا شکل کل جسم کل

عرش کرسی غنی الدهر مقتدر رب علیم قاهر نور معبود
محصی فلک البروج فلک المنازل فلک زحل فلک مشتری
فلک مریخ فلک شمس فلک زهره فلک عطارد مبین
قابض حی محیی ممیت عزیز رزاق مذل ~~قوی لطیف~~ فلک
قمر کرهٔ اثیر کرهٔ هوا کرهٔ آب کرهٔ خاک مرتبه جماد مرتبه
نبات مرتبه حیوان قوی لطیف جامع رفیع الدرجات مرتبه
ملک مرتبه جن مرتبه انسان مرتبه جامع مثل دریابد
که هر یک از بیست و هشت اسمای الهی عبارت است از معنی
و استعداد خاص که قایم است بحق و همچنان بیست و هشت
اسمای کونی عبارت است از معنی و استعداد خاص که قایم
است بخلق و همچنین بیست و هشت حرف و بیست و هشت

منزل

منزل از روئے حقیقت عبارت است از استعداد خاص
ہریک اسم از اسماء الٰہی کلی باعتبار خصوصیت خود با ہریک
از اسماء کونی و ہر ایک از بیت و شت حرف و بیت و شت
منزل باعتبار خصوصیت ہریک نسبت و تعلق خاص دارد و نیز
با ماتحت خود نسبت و تعلق خاص دارد کہ بسبب آن تعلق ہریک
اسماء الٰہی مربی ہریک از اسماء کونی و حروف و منازل
میشود برایں ترتیب تبدیع استعداد خاص است و
اصل قابلیات و استعدادات ابداعیہ است ولہذا متوجہ
پیدا کرنا
و مربی عقل اول شد کہ مسمی است بقلم و مظہر ابداع
پیدا کرنا
چہ او وجود یافتہ است بامرکن بے سبق مادہ و
زمان و مثال و نیز متوجہ و مربی شد بر ایجاد حرف اول

یعنی الف که ازو ممتد اند همه حروف که اشاره آن حروف
کینچا گیا
در عالم علوی واقع است چه ذوات دقائق حروف
ملائکه موحانیه اند و حاملان قوام عرش و نیز متوجه بر ایجاد
پائی
مشرطین که اول منازل است و باعث استعداد خاص
است و اصل قابلیات باعث است و نیز متوجه و مرلی
شد بر ایجاد نفس کل که مسمی است بلوح محفوظ و باعث
است عقل کل را بر ایجاد اشیاء و آن روحیست که نفخ
میشود وازو در صورت مسوّاة بعد کمال تعدیل بان
معتدل
برابر
نفخ الله تعالی می بخشد بر صورت که بخواهد و متوجه
است از حروف ایجاد باد منازل به بطین دریابید نفس
کل لوح محفوظ است و او اول موجود برانگیختن انبعاثی و

واول موجود که وجود یافته است از سبب که عقل
کل است واو وجود یافته است از امر الهی و در
او راست وجه حق بحق که بان وجه قابل وجود است
واسم باطن متوجه است بر خلق وطبیعت کل که
در اشیاء مبطن اند زیرا که اصل قابلیات طبایع است
و بر آنچه میدهد از انفاس عالم و حصر او در حقایق چهار
و فرق است در حقایق چهار واجتماع آن نیز متوجه
است بر ایجاد عین مهمله از حروف و بر ایجاد سماک
از منازل واسم آخر متوجه است بر خلق جوهر هبا که
هیولی جسم است که آخر مراتب ظهور وجود است و
وجود در این مرتبه در غایت خفی است چه از کمال

لطافت بکمال کثافت متنزل یافته و دراو ظاهر است
صور اجسام و نبر خلق آنچه متشابه جوهر مذکور است لهذا
مرکبات و متوجه است بهر ایجاد حاء مهمله از حروف و
ایجاد در هر آن از منازل قرار یابد هر آئینه از طبعیت کل
وجوهر هبا معقول الوجود اند وجود عین ندارند چنانچه
عقل کل و نفس کل دارند و اسم ظاهر متوجه است
بهر ایجاد شکل کل که ظهور هیولی بر آن است و از حروف
بر غین معجمه و از منازل بر هقعه قرار یابد معنی شکل قید
است و متشکل آنکه مقید سازد ذات خود را به شکل
که بآن شکل ظاهر شده است و هرچه ظاهر است در تفاصیل
عالم مرحضرت الهی را صورت آن نیست که مقید میشود
آن

آن صورت الہی باں صورت اگر این صورت بنودے
صورت الہی نشدے پس شکل کل کہ شامل ہمہ صور
واشکال است ہمچون فلک اطلس کہ شامل است
آنچہ در فلک کوکب ومنازل است واسم حکیم متوجہ
است بر ایجاد جسم کل کہ اصل قابلیات اجسام مختلفہ
است کہ در او اجتماع طبائع از حکمت است و
بر ایجاد خ معجمہ وبر منزل ہفہ دریابید کہ جسم کل
اول صور طبیعہ است کہ طبیعت حکم خویش دارد ظاہر
کردہ است پس حرارت ورطوبت وبرودت
ویبوست قبول کرد حق تعالے ظاہر گردانیدہ است
در او صور ہمہ عالم بر استعدادات مختلف در ہر
قابل کرنا

صورت و اسم محیط متوجه است بر ایجاد عرش که
محیط اجسام است و بر حرف قاف و بر منزل
وزاع در باید که عرش از جهت استدارة وکردیه
محیط تمام عالم است و آنچه محاطه عرش است نیز مستدیره
است حتی المولدات و لهذا حضرت رسالت پناه
علیه السلام فرموده اند ما السموات السبع و الارضون
السبع مع الکرسی الا کحلقة فی فلاة وفضل
العرش علی الکرسی کفضل تلک الفلاة علی تلک
الحلقة و تشبیه کردند کرسی که در جوف عرش
است بحلقه که در فلاة است پس تشبیه کرد
بشکل مستدیر که حلقه است و همچنین تشبیه کردند سموات

سبع را

سبع را که در کرسی اند و زمین های سبع را که در جوف
فلک اولی ست بحلقه پس عرش اعظم احسام است
کنایة از
از حیثیت احاطت واسم شکور متوجه است برایجاد
کرسی و قدمین و حرف کاف و منزل نثره واسم
غنی الدهر متوجه است برایجاد فلک اطلس که فلک
البروج است نزد ایشان واستعانت او باسم دهر
است و بهذا اضافت بدهر کرد ونیز متوجه است بر
ایجاد حرف جیم ومنزله طرفه واسم مقتدر متوجه است
برایجاد فلک المنازل وجنات و تقدیر حرف صور کواکب
در مقعر این فلک و بر بودن او ارض جنت و سقف
جهنم ونیز متوجه است برایجاد شین معجمه ومنزل

یعنی کرسی دارنده ... یعنی ... مدفون ...

جبهة الاسد و منازل هیبت وهشت اند بنابر آنکه نزد ایشان اینها باشی اند از هیبت وهشت حروف که نفس رحمانی اند به جلوتی چنانکه مردمان تخیل میکنند درپایه که نزد اهل کشف عرش و کرسی ورای فلک اطلس و فلک المنازل است. و فوق اینها است بلکه نزد ایشان میان هردو آسمان یک کرسی است واین کرسی اعظم است و عرش محل استواء الرحمن است
برابر بونا رحمٰن کا
و کرسی موضع القدمین که درحدیث وارد است و نزد حکیم فلک اطلس محیط کل است و فوق او هیچ نیست لا خلا و لا ملا و منازل و بروج در فلک ثامن اند
آٹھواں
و دو فلک اطلس اعتبار کرده و آسمان رب

متوجه است بر ایجاد سماء اولی و کوکب آن که
زحل است زیراکه بالا ر همه سیاره است و طالع امرا
دکرا و بیت معمور و سدرة المنتهی و خلیل و یوم السبت
و حروف یا که آخر حروف است و خزانه از منازل
و بیت معمور درین سماء است بر سمت کعبه چنانچه
وارد است در خبر لو سقطت منه حصاة لوقعت علی۔
الکعبة۔ و این بیت معمور دو در دارد درمی آیند
دران بیت هر روز هفتاد هزار ملک و عود نمیکنند بسوی
او همیشه درمی آیند از باب شرقی زیراکه آن باب
ظهور انوار است و بیرون میشوند از باب غربی۔
که آن باب ستر انوار است پس غایب میشوند

دریافت نمیشود کجا قرار میگیرند. ونیز سدرة المنتهی
وآن شجره ایست اوراق او چون اذان فیل وثمرات
او چون سبوها، چون اهل سعادت ازان ثمره بخورند
دور شود از سینه ایشان غل وغش. ومکتوب
است بر ورق او سبوح قدوس رب الملائکة
والروح وباین شجرة منتهی شود اعمال بنی آدم
ولهذا سدرة المنتهی نامیدند. ودر تحت آن شجره
منصه ایست که آن منصه مقعد جبرئیل است علیه السلام
ودران شجره از آیات مالاعین رأت ولا اذن
سمعت ولا خطر علی قلب بشر. وآسمان علیم متوجه
است بر ایجاد سماء ثانی. وکوکب آن مشتری
است

است زیراکه طایع علماء است وفلک آن یوم الخمیس
وموسی علیه السلام وحرف غاء معجمه ومنزل حرفه
وباین اسم الهی وحی کرد الله تعالی امر آن اسماء
را واز جمله آن امر حیوة قلوب علماء بعلم ودلیل
درفق وجمیع مکارم اخلاق داسم قاهر متوجه
است بر ایجاد سماء ثالث دکوکب آن که مریخ
است زیراکه درطبیعت او قهر است وخونریزی
وفلک آن و ایجاد هارون علیه السلام دیوم الثلثا
وحرف ل دمنزل جواد باین اسم الهی وحی کرد
الله تعالی امر آن اسماء واز جمله آن امر اهراق
دما وحمیات است وهر علم وسر از اسرار الهی که

اهراق دم
بہانا خون کا

ظاهر میشود بر عارفان در یوم الثلثا از این سماء و
در روح هارون علیه السلام میرسد و اسم نور متوجه
گردید بر ایجاد سماء چهارم و فلک آن و آن قلب
عالم و قلب سموات است و بدان تشبیه کرد الله تعالی
مکان علی زیرا که فوق او اعلی است لذا بر ایجاد آفتاب
زیرا که اتم کواکب است از روی نور و یوم الاحد
و حرف نون و منزل سماک اعزل و این اسم الهی
ایجاد کرد این اسماء را در یوم الاحد و ساکن گردانید
درین سماء قطب ارواح انسانیه را و آن ادریس
است علیه السلام و اسم مصور متوجه است بر ایجاد
سماء خامسه و فلک آن و کوکب آن زهره است

زیراکه بتصویر اولاد در ارحام و عشق صور جمیله نسبت
باو میشود و یوسف علیه السلام در منزل غفره و حرف
راء مهمله و یوم الجمعه و اسم محصی متوجه است بر ایجاد
سماء سادسه و ملک آن و کوکب آن که عطارد است
زیراکه حساب و کتابت و اهل دیوان را نسبت باو
میکنند و ایجاد یوم الاربعاء و عیسی علیه السلام و حرف
خاء معجمه زبانا و اسم مبین متوجه است بر ایجاد سماء
دنیا و ملک آن و کوکب آن که قمر است زیراکه
بسبب او ظاهر میشود مقادیر ازمنه و بر ایجاد
یوم الاثنین و آدم علیه السلام و حرف دال
مهمله و منزل اکلیل - و اسم قابض متوجه است

بر ایجاد کره اثیر و آنچه ظاهر میشود دران از ذوات
اذناب وذوات ذوایب قرون ذوائب ذاعده و نیازک و
بر ملک آن و حرف ثاء منقوطه بسه نقطه از فوق
و منزل قلب و اسم حی متوجه است بر ایجاد کره هوا
زیرا که باو انتفاس حیوانات و بقا و حیات اینها
میشود و بر ایجاد ملک آن و آنچه دران کره ظاهر
میشود از سحب و ریاح و بخارات و حروف
زاء معجمه و منزل شوله و این ملک مسمی است
برعد و مخلوقات است از هوا و اسم محیی متوجه
خاک بر ایجاد کره ارض زیرا که مرجع امواتست
و تعیش میکنند اکثر در او حیوانات و آنچه درو

ظاهر میشود و حرف صاد مهمله و منزل بلده - و اسم
حی متوجه است بر ایجاد کره ماو ملک آن زیراکه حق تعالی
آفریده است از آب هر شی حی را و آنچه ظاهر میشود -
در او و حرف سین مهمله و منزل نعائم و اسم عزیز متوجه
است بر ایجاد معادن و حرف ظاء معجمه و منزل سعد الذابح
و اسم رزاق متوجه است بر ایجاد نباتات زیراکه ازان
ارزاق حیوانات است و برثاء مثلثه و منزل سعد
بلع دریابد ارزاق بعضی معنوی است بعضی حسی -
و مرزوق بعض معقول اند و بعضی محسوس و رزق
هر مرزوق و آنچه بآن بقاء او و نعیم او و حیوة او
باشد و اسم مذل متوجه است بر ایجاد حیوان

وحرف ذال معجمه و منزل سعد السعود حق جل و علا فرموده
است و ذللناها لهم فمنها رکوبهم و منها یاکلون و نیز فرموده است
وسخر لکم ما فی السموات و ما فی الارض جمیعا منه و درین حیوانات
هم داخل اند و حکم اسم مذل است در عالم به تسخیر الفیا
حیوانات که مظهر اذلال اند خاصه درندگان و اسم قوی
متوجه است بر ایجاد ملائکه و بر حروف ظا و بر منزل
سعد الاخبیه قال الله تعالی علیها ملائکة غلاظ شداد
و قال الله تعالی یفعلون ما یؤمرون پس در ملائکه قوت
ظاهر شد یا مداد اسم قوی و اسم لطیف متوجه است
بر ایجاد جن و بر باء موحده و بر منزل ذراع قال الله
تعالی انه یراکم هو و قبیله من حیث لا ترونهم پس صفت

کرد

کرد تسبیح صفت گرد انیشان را بلطافت و شیاطین اشقیا

جن اند خاصه و شهدا باقیت بر ایشان اسم جن و

این خلقی است میان ملائکه و بشر به نسبت ملک کثیف و به

نسبت بشر لطیف و اسم جامع متوجه است بر ایجاد

انسان و حرف میم در غزل مؤخر و بیدا حق تعالی

جمع کرد نشاءه جسد آدم علیه السلام بید خویش پس

گفت لما خلقت بیدی و چون حق تعالی خواست

نشاءه انسانی جمع کرد مراد را بید خویش بخشید ادراک

حقائق عالم و متجلی شد مراد را در ضمن جمع اسمائش شامل

شد او جمیع صور الهیه و کونیه را و خود روح عالم شد

و اصناف عالم همچون اعضاء جسم مروح را و اگر مفارق

ای معنی اسم المدبر الخ ...
مالک ابلیس ما منعک
ان تسجد لما خلقت بیدی استکبرت
ام کنت من العالین

71

شود این انسان از عالم بمیرد و معطل شود و چون
حذ ان که حاصل میشود عضورا زیراکه ارواح عالم است
چون اسم جامع مقابل حضرت حق بود بذاته صحیح شد خلافت
برای این انسان و تدبیر عالم و تفصیل عالم و اسم
رفیع الدرجات مرلی است مرتبه جامع را که برزخیت میان
یعنی حقیقت انسانی
اسماء الهی کلی و اسماء کونی و متوجه است بر تعین مراتب
در روی اجمالا نه بر ایجاد و مراتب زیراکه مجموع مرا
تب نسب اند و اتصاف بوجود ارند زیراکه عین خارجی
ندارند پس معلوم شد که انسان قابل حضرتین باشد
و این مرتبه جامع حضرتین زیراکه انسان استعداد این
مرتبه است در ایجاد حرف واو در منزل رشا

دریابد هر اسمی از اسما را مرتبه الهیت که بنسبت آن
مرتبه هر اسمی دیگر را دیرای هر صورتی در عالم مرتبه
الهیت که بنسبت آن مرتبه صورتی دیگر را و مراتب غیر متناهی
اند و درجات عبارت ازین مراتب است و بعضی از آن
رفیع اند و بعضی ارفع خواه الهی باشد خواه کونی
ایضا دریابد که هر اسمی از نسبت و جهت الهی که دارد
را روحانیهٔ ملکیت که حافظ آن اسم میشود و قایم با آن
مر آن روحانیات راست صور در نفس انسانی که
مسمی است بحروف در مخارج نزدیک تکلم و در
خط نزدیک رقم و این روحانیات را در عالم ارواح
تسمیه باسمای این حروف میکنند و اینها به ترتیب

حروف اند در مخارج بر این ترتیب ملک الهمزه ملک الها
ملک العین ملک الحا ملک الغین ملک الخاء ملک القاف
ملک الکاف ملک الجیم ملک الشین ملک الیاء ملک
الضاد ملک اللام ملک النون ملک الراء ملک الطاء
ملک الدال ملک التاء ملک الزاء ملک السین ملک
الصاد ملک الظاء ملک الثاء ملک الذال ملک الفاء
ملک الباء ملک المیم ملک الواو و این ملائکه ارواح
این حروف اند و این حروف اجساد این ملائکه اند در
لفظ و در خط بهر لغت و رقم که نوشته میشود این حروف ملکی
تاثیر میکنند باین ارواح تقیدات خود اعنی صور حسیه که
محسوس اند مر سمع و بصر را و متصور اند در خیال

الشاء

الی الحروف

دیگرے پر حروف از حروف تسبیح وتمجید وتهلیل و
تقدیس خاص است که تعلیم کرده میشود آن خالق را و
روحانیت او مفارق نمیشود ازو و باسماء مذکوره
تسمیه میکنند ملائکه را در سموات وهمچنین کواکب را
ارواح ملکیه اند که تدبیر اینها میکنند همچون نفوس
ناطقه ابدان را وتاثیر کواکب باینها است نه
بذات خود م قاب قوسین الوجوب والامکان
مرج البحرین یلتقیان بینهما برزخ لایبغیان الحقیقة
الانسانیة البرزخ الثانی مرتبة العمائیة ملتقی
العالمین. مش. اما یو دت این خط فاصل قاب
قوسین قوس الوجوب الالهی والامکان بنابر

۱۸

انکه وجوب عبارت است از اسماء الهی بکلی و امکان

عبارت است از اسماء الهی کونی و این خط جامع

هردو است خط گویند الله تعالی دریای وجوب و

امکان را که ملتقی ست مثال آن هردو دریا برزخ

حائل که این خط نمیگذارد که هردو باهم جمع شوند یعنی

این خط هردو را باهم جدا شدن نمیدهد اما

بودن حقیقت انسانی بنا بر انکه این خط حقیقت آدم

ست علیه السلام اما حرف ثانی در مرتبه ثانیه بنا بر انکه

بالا گذشت و اما بودن ملتقی التعالمین بنا بر انکه دراو

جمع شده است عالم وجوب و امکان که اسماء الهی کونی

ست هر مشترک بین الربوبیت والعبودیت۔

متن

خط

دائره	متن نوشته شد برذات خط بنابر آنکه باطن این
خط که اسماء الهی کلی اند مرئی ظاهر آن خط که
اسماء الهی کونی اند و مرتبهٔ عبودیت است ص
ظاهر وجود متن نوشته شد در طرف باطن خط
بنابر آنکه این مرتبه که ظاهر وجود است باطن خط
مذکور است ص ظاهر علم متن نوشته شد در طرف
ظاهر خط بنابر آنکه این مرتبه که ظاهر علم است ظاهر
خط مذکور است ـ ص مخصوص بالربوبیة متن یعنی
باطن خط ص مخصوص بالعبودیة متن یعنی ظاهر خط
ص قوس ظاهر الوجود و بحر الوجود و حضرت الوجوب
و مرتبة الالوهیة و عالم الجبروت و مرتبة الاسماء

والصفات والحقائق الالٰهیة والتجلی الثانی والمنبسط
علی اعیان الممکنات سبحان ذی العزة والعظمة و
الکبریاء والجبروت یعنی قوس طرف باطن خط را
قوس ظاهر الوجود می نامند بنابر آنکه وجود درین مرتبه
ظهور یافته است و بحر الوجود بنابر آنکه درین مرتبه
وجود درغایت کثرت است وحضرت الوجوب
بنابر آنکه درین مرتبه وجود درغایت کثرت است
وحضرت الوجوب بنابر آنکه بالاگذشت ومرتبة الالوهیة
بنابر آنکه حضرت الوهیة عبارت است از همه اسماء
ذات وصفات وافعال واین قوس محیط همه
است ومرتبة الاسماء والصفات بنابر آنکه مذکور
ست

ست این زمان و الحقائق الالوهیة بنا بر آنکه حقائق
الهیه عبارت است از اسماء الهی کلی که بیست و هشت
اند یا از اعیان ثابتة و این قوس محیط اینها است آنها
اجمالا و المنبسط علی اعیان الممکنات بنا بر آنکه حق انبساط
گرفته است درین قوس بر اعیان ممکنات از حیثیت
حقیقت و سبحان ذی العزة و العظمة و الکبریاء و الجبروت
بنا بر آنکه این مرتبه عظمت و کبریاء و منشاء الصفات
ست و معنی جبروت و صفات ست هر و قوس
ظاهر علم من حیث تعلقه بالحقائق الکونیة و بحر الامکان
و مرتبة الحقائق الکونیة و علم المعانی و حضرت الارتسام
و حضرت الاستعدادات و مهبط الانوار الالهیة سبحان

یعنی الملک والملکوت متن قوس طرف ظاهر
خط برزخ را قوس ظاهر العلم در بحر الامکان در مرتبة الحقائق
الکونیة می نامند تنابر اینکه از بالا معلوم شد و عالم المعانی
وحضرت الارتسام وحضرت الاستعدادات هست تنابر انکه
این مرتبه معانی و ارتسامات واستعدادات عالم لطیف
وکثیف است یعنی مجردات واجسام مهبط الانوار الالهیه
تنابر انکه مظهر اسماء الهیه است وسبحان ذی الملک
والملکوت تنابر انکه همین مرتبه استعداد عالم ملک
والملکوت یعنی ملائکه است ص بسم الله الرحمن
الرحیم مالک یوم الدین متن در قوس ظاهر وجود
نوشته شد تنابر انکه معنی حمد اظهار صفات کمال

ست. و این قوس مرتبهٔ صفات است. ص. ایاک نعبد
و ایاک نستعین. اهدنا الصراط المستقیم صراط الذین
انعمت علیهم غیر المغضوب علیهم و لا الضالین در قوس
ظاهر علم نوشته شد بنابر آنکه این قوس مرتبهٔ اسماء
کونی است که مخصوص بالمعبودیة و تسبیح و تهلیل و
تمجید. ص. دایره ثانی در ظاهر وجود و ظاهر علم و
و برزخ انسانی است ش. و ظاهر وجود چنانکه بالا
گذشت عبارت است از طرف باطن تعین ثانی و
ظاهر علم از طرف ظاهر او و برزخ از امر حائل که
شامل هر دو است و آنچه مندرج است در آن هر دو از
اسماء الهی و کونی و آن حقیقت آدم است علیه السلام

یعنی الله عز و جل را
روحی از روحانی
و کمالات
سونیت
و نفوس

تعلیم بدله

ولهذا تعلیم همه اسما یافت و تسبیح حق بهمه اشیاء کرد و
عابد بهمه گشت بخلاف ملائکه و عقول که عبادت و تسبیح میکنند
مگر برای اسمی که مظهر اینها است و این دائره
منقوس کرده شد و قوس تسببی قطع که مار است
بینهما و قوسی را نظار وجود مخصوص کرده شد پس
که شامل اسماء الهی کلی است و قوس را ظاهر علم
پس که اسماء الهی کونی است در دخط وسطانی
که درین مرتبه صورت برزخیت اولی است پس
و برزخیت اولی حقیقت و ماده اوست در حقیقت
انسانی چنانکه پیش ازین گفته شد و چون قوس
ظاهر وجود باعتبار کثرت نسبی پس نه باعتبار وحدت
حقیقی

حقیقی هست منشاء اسماء الهی بود میش زیراکه نشو
اسماء باعتبار کثرت است نه باعتبار وحدت هر بیت
وهشت اسماء الهی کلی در روییے ثبت کرده شد وچون
قوس ظاهر علم باعتبار کثرت حقیقی میش نه باعتبار وحدت
نسبی هر منشاء حقائق کونی بود میش زیراکه کثرت
حقیقی انسب است بحقائق کونی از وحدت نسبی هر
بیت وهشت اسم کلی کونی در رویے ثبت کرده شد
وچون حقیقت انسانی هردو قوس را شامل بوده
وجامع لاجرم مظهر اسم جامع شد یعنی اسمی که جامع
است ونیز نزد ایشان الله اسم جامع است
که شامل اسما وصفات وافعالست هر واین بیست وهشت

اسم الهی کونی از نفس رحمانی که عبارت از این تجلی
ثانی است ظاهر گشته است و عبارت از عالم و ماسوی
الله و کائنات و موجودات ظهور این حروف کونی
است از نفس رحمانی متن یعنی عالم و ماسوی
الله و کائنات و موجودات عبارت است ظهور این
حقائق کونی که ناشی اند از نفس رحمانی و
آن از عقل کل تا آخر و تعبیر از حقائق بحروف
کرد بنا بر آنکه این حقائق کونی از حقائق الهی
ناشی اند و ملائک که حافظ اسماء الهی اند اول
بیست و هشت حروف اند از الف تا آخر و این
بیست و هشت حروف اخبار انبیاء اند تم

و نظارت

وظاهریت حق عبارت است ازین نفس ؎
بااین حروف متن یعنی ظاهریت حق عبارت است ازین
نفس رحمانی که تعین ثانی است بااین حقائق کونی که
زیراکه اینها کمال ظهور حق اند شرح واین نفس رحمانی
باحروفی متن یعنی حقائق کونی شرح که ازین نفس
ظاهریت گشته است از باطن متنفس اند متن از غیب
هویت که مرتبه ذات است شرح پس آن حروف متن
یعنی حقائق کونی شرح بااین نفس متن رحمانی که
اکنون ظاهریت حق است درباطن بوده است متن
ازروی ظاهر شرح بلکه عین باطن بوده است متن
ازروی حقیقت زیراکه دران مرتبه تمیز نیست تا

بایمعنی که اعیان حروف دریعنی ... نفس رحمانی ... ذات انفس ... ازروی تعین ... وازروی حقیقت ... انفس اند

نفس رحمانی کیا اظافه وجود کا

جو ظاهر هوگا وه مسبوق بباطن کا هوگا یعنی سابق کیا گیا

تا احاطه متصور شود بل یکیت وجود است چون ظاهر گشت
اسم ظاهر و باطن یافت مد واو مثل بعی نفس
رحمانی مد از آن روے که باطن بوده است اول
ست چنانکه ازان روے که ظاهر گشته آخر است و کثرتی
که سبب ظاهر است جامع وحدت گشت مثل یعنی کثرت
هیچ نمی دانی یعنی
موجب تکثر حق نمیشود بل وجود حق واحد است اصلا
متغیر نمیشود و هو الآن کما کان همچون صفت ذاتیه
حق نزد متکلمان هر یک صفت واحد است و تعلقات
و ظهور و ظهورات اینها لانهایت است و در ذات از آنها
هیچ تغیر و تبدیل نمیشود و تفصیل آن در رساله که مسمی
است بحقیقه محمدی مبین شده است مد چنانکه میگوی

نیدا سر است و پا است و گوش و چشم و جوارح و روح است و قلب است و نفس و عقل و قوای ظاهری و باطنی که در حد حصر نمی آید و مجموع زید است و کثرت این مجموع موجب کثرت زید نمیشود مثل یعنی همچنین زید که چندین اجزاء دارد همچون سر و پا و دیگران این کثرت اجزا موجب کثرت زید نمیشود از حیثیتی که واحد ست متغیر و متبدل نمیگردد و از یک زید چندین زید نیشود و لمثیل بزید با عتبار آنکه چنانکه هریک اجزا از زید خارج نیست همچنان حقایق کونی خارج نیستند از ذات حق بلکه در مرتبه ذات عین اند نه با عتبار آنکه حق کل ست و عالم اجزا است تا با نفراد عالم از حق تغییر و نقصان

حق لازم آید تعالی الله عن ذلک علوا کبیرا بلکه این
نسبت همچون نسبتی است میان صفات ذات و صفات
و افعال نزد متکلمان و روح باصطلاح ایشان عبارت
است از لطیفه انسانیه مجرده که فرزند حکما مسمی است به
نفس ناطقه و قلب از جوهر روحانی مجرد که متوسط
میشود میان روح و نفس و نفس از جوهر بخاری
لطیف که حامل قوت حیات و حس حرکت ارادیه
است که مسما است نزد حکیم بروح حیوانی و نفس
سه است اماره و لوامه و مطمئنه هر پس این
تجلی ثانی و حروف نفس رحمانی میش یعنی حقائق
کونی که تد نفس رحمانی تا شئی گشته اند هر که

ظاهریت

ماهیت حق است موجب تکثر وحدت نمیگردد
واگرچه ظاهرا کثرتے مشاہده است مثل عقل کل و
نفس کل وطبیعت کل وجوہر ہبا که ہیولاست
مثن یعنی جوہر ہبا مادۂ اجسام است که درصور
اجسام ظهور یافته هر و مثل عرش وکرسي و
افلاک وارکان مثن یعنی عناصر اربعه هر و
مولدات مثن یعنی موالید ثلثه که معدن ونبات
وحیوان است هر والنواع ہر جنسے مثن مثل
زر ونقره وسیب وانگور وانسان وفرس
مثن هر وافراد ہر نوعے که ازحد حصر نمي آید چنانچه
ورزید گفته شد که روح وقلب ونفس وعقل

وحواس و قوای ظاهری وباطنی بلکه حق مجموع آن
همه است ش یعنی که گذشت مه و هر عضوی
از اعضا او یا قوتی از قوای ظاهر و باطن او بگیرد
یا فرض کند که این زید است این معنی خطا باشد
ش وخلاف واقع مه چراکه اعضا و قوای
زید بی حصراند پس چندین هزار زید دیده باشد و
این معنی خلاف واقع است چراکه زید این مجموع
است نه انکه هر یکی از قوی و اجزاء زید است۔
علاحده۔ غایة ما فی الباب ۔ و انچه او میگوید و
دیده است عضوی از اعضا و جزوی از اجزاء
او قوتی از قوای زید است لیکن بدین تقریر که عقل

متن

نفس کل صدر او نفس مثل کل صد را گویند که خدا
ست و طبیعت مثل و عرش و کرسی را و فلک و
ملک را و بخوم و کواکب و شمش را گویند چنانکه حضرت
ابراهیم علیه السلام گفت در ابتدا فلما جن علیه اللیل رای
کوکبا قال هذا ربي و همچنان جماد را بلکه هر چیز را که ببیند
گویند خداست آن معنی کفر و زندقه باشد مثل اگرچه
اینها در آن مرتبه عین بودند چنانچه بالا گذشت زیرا که
مرتبه الوهیت منزه و مبرا از اینها است بلکه اینها مظاهر
و مجالي حق اند همچون معلومات حق که در مرتبه علم
عین علم حق بودند و قائم بحق و صفت حق بودند
و درین مرتبه عین علم اند و نه قائم بحق صد و چون

سخن دران است که این مجموع شے واحد است نه آنکه بر یکے ازین مجموع آنرا حق یعنی حق هر مجموع باشد ولهذا حق تعالے حق در قرآن مجید میفرماید هو الاول هو الآخر والظاهر والباطن - حق یعنی آنچه اول بود آخر همان است وآنچه باطن بود ظاهر همان است اگرچه باعتبار مختلفه نه آنکه آخر وظاهر این کثرت ظاهری است تا لازم آید که اینها جدا باشند هر عالم حدثان که اسم سوائیة وغیریت بروے اطلاق میکنند حق بخلاف عالم جبروت که عالم صفات است بروے اسم سوائیة وغیریت اطلاق نمیکنند بلکه نه عین اند ونه غیر هر دو قسم

ست

بشد عالم لطیف مش یعنی عالم مجردات که ماده
ندارند هد وآن عالم ارواح است مش یعنی
نفوس ناطقه بشریه خواه تعلق بہ بدن گرفته باشد
خواه نه. صد وعقول مش یعنی ملائکه کروبیه صد
نفوس مش یعنی ملائک سماویه وغیرہم صد
عالم کثیف مش یعنی مادی صد وآن عالم اجسام
واجساد است که آن از محیط عرش مش یعنی سطح
ظاہر عرش هد تا مرکز خاک مش مرکز نقطه است
در وسط کره که ہمه خطوط که خارج اند ازان نقطه
بمحیط آن کره برابر باشند صد واین دو عالم تمامہا
مش یعنی لطیف وکثیف باعتبار حقیقت وماہیت

نه باعتبار وجود خارجی زیراکه درین دایره حقایق عالم
مستور است نه صور خارجی چنانچه قول مصنف اشعار
میکند باآن در مابعد و این نسبت وشت اسم کونی که
در قوس ظاهر علم است کلیات عالم ارواح و اجساد
است هر درین دائره ظاهر میشود چه این دائره
اشارت ست به تجلی و تعین ثانی که آن نفس رحمانی
ست و تفصیل مفردات عالم ارواح و اجسام تا انسان
که جامع کلی حقائق الهی و کونی و برزخ اینها است
که در مرتبه وحدت بود این نسبت وشت حقائق کونی
نفس رحمانی است و مظاهر آن که در دائره دوم
ثابت است هر پس این دائره محیط ست بر جمیع

عوالم مثل کثیف ولطیف مر و جمیع عوالم دروی ثابت و بوی ظاهر ورق منشور درقرآن کنایت از انبساط این نفس وکتاب مسطور اشارت است به ثبوت عوالم در وی مثل رق درلغت جلدرا ست که درو نوشته شود پس استعاره کردند برای مطلق آنچه درو کتاب نوشته شود و معنی مسطور مکتوب است و انبساط نفس که تعین ثانی است رحمانی بمنزله کاغذ منبسط است و حقائق عالم بمنزله کتاب مسطور است مر و صراط و میزان و جنت و نار همه در حیطه این دائره اند مثل صراط پل است که نهاده شود بر پشت جنهم باریکتر از مو و تیز تر از حدت سیف میگذرند بران اهل بهشت

بعضی همچون برق تیز و خاطف و بعضی همچون باد سخت
و بعضی همچون اسب تازی و بعضی همچون پیاده و بعضی
همچون مورچه و بعضی بتعلق دست خود و بعضی بلغزنده
پای چنانچه کافران و میزان پیش جنتم خواهند نهاد
و مراد و راست دو کفه و لسان و شاهین در بیک درحیطه
این دائره باشند ضر چراکه در حدیث آمده است ارض
الجنة الكرسي وسقفها عرش الرحمن ومنه تفجر الانهار
نش پس جنت میان عرش و کرسی خواهد بود این
هردو درحیطه این دائره اند لاجرم مابینهما نیز درحیطه
او هم خواهد بود و روی عنه علیه السلام سقف
الجنة عرش الرحمان والنار تحت الارضين ازاین

حولت

مفهوم میشود که دوزخ در زیر زمین است و قول مصنف

مشعر است به انکه هفت آسمان درکنایت او خواهد بود

پس مخالف حدیث باشد درباید که مفهوم حدیث آن

ست که این زمان تحت الارضین است و قول مصنف اشعار

میکند که در آخرت چنان خواهد شد وعن عبادة بن الصامت

قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم فی الجنة مائة درجة

ما بین کل درجتین کما بین السماء والارض والفردوس

اعلاها درجة منها تتفجر الانهار الجنة الاربعة ومن فوقها

یکون العرش فاذا سالتم الله فاسالوا الفردوس رواه

الترمذی هر وسبع سموات که طبقات دوزخ خواهد بود

که هر آن از مقعر یعنی سطح باطن هر فلک منازل

ست تا اسفل السافلین ہش یعنی مرکز زمین عن

ابی ہریرۃ بینما ای نبی اللہ صلی اللہ علیہ وسلم جالس

واصحابہ اذ اتی علیہم سحاب فقال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ

وسلم ہل تدرون ما ہذا قالوا اللہ ورسولہ اعلم ہذا العنان

ہذہ روایا الارض یسوقہا اللہ الی قوم لا یشکرونہ ولا یدعونہ

ثم قال ہل تدرون ما فوقکم قالوا اللہ ورسولہ اعلم قال

آیا جانتے ہو تم

فانہا الرقیع سقف محفوظ وموج مکفوف ثم قال ہل

تدرون ما بینکم وبینہا قالوا اللہ ورسولہ اعلم قال بینکم و

بینہا قالوا اللہ ورسولہ اعلم قال بینکم وبینہا خمسمائۃ

عام ثم قال ہل تدرون ما فوق ذلک قالوا اللہ

ورسولہ اعلم قال سماوان ما بعد بینہما خمسمائۃ سنۃ

ثم قال كذلك حتى عد سبع سموات ما بين كل سمائين
كما بين السماء والارض ثم قال هل تدرون ما فوق
ذلك قالوا الله ورسوله اعلم قال ان فوق ذلك
العرش وبينه وبعد السماء بعد ما بين السمائين
ثم قال هل تدرون ما تحت ذلك قالو الله ورسوله
اعلم قال ان تحتها ارضا اخرى بينهما مسيرة خمسمائة
سنة حتى عد سبعين ارضين بين كل ارضين مسيرة
خمسمائة سنة ثم قال والذي نفس محمد بيده لو
انكم دليتم بحبل الى الارض السفلى لهبط على الله
ثم قرء هو الاول والآخر والظاهر والباطن وهو بكل
شيء عليم رواه احمد والترمذي عن ابي هريرة مرفوعا

ست ازین نسبت وشستگانه بنفس رحمانی متن یعنی هریکی
ازمفردات عالم حقیقی است ازین بیت وشست اسما
الهی کونی که در قوس ثانی این دایره است چنانکه گفته
شد بکرات ومرات واین بیت وپنج اسما الهی
کونی که در قوس ظاهر علم است کلیات عالم ارواح
واجساد است ونیز هریکی دایره است محیط بر جزئیات
که تحت حیطه اوست وهر یکی نیز محیط است بر ما دون خود از مراتب
محاط مافوق خود است چنانچه احاطه عقل بر جمیع عقول
واحاطه نفس کل بر جمیع نفوس با وجود انکه نفس
کل محاط عقل کل است وطبیعت کل محاط نفس کل
ست وجوهر هبا وعرش محاط این جمیع ومحیط کرسی

مثل یعنی این بیت و نشئت اسماء الهی کو لن که در قوس
ظاهر علم است کلیات و حقائق عالم و ارواح و اجساد
و عبارت از وشه صور و وجودات خارجی اینها چه بعضی
از ینها اصلا وجود خارجی ندارند همچون طبیعت کل و جوهر
ها چنانچه تصریح کرده اند شیخ محی الدین ابن عربی
در فتوحات و هر یک از ینها همچون دائره ایست چنانچه
دائره محیط است بر انچه در حیطه اوست همچنین اینها محیط
اند بر جزئیات که در ضمن اینها است همچون عقل کل
که صورت وجود خارجی یافته است و آن نزد ایشان
و نزد حکما عقل اول است محیط بر عقول باقیه و مفیض
و مربی اینها است و نفس کل که صورت وجود خارجی

گرفته است محیط است بر جمیع نفوس باقیه دخفیفی و
مربی اینها است و با این لحاظ عقل کل است و استفاضه
و تربیت از و می یابد و علی هذه القیاس هر و این
حیثیت و هشت اسم الهی که در قوس ظاهر وجود ثابت
اند همچنان کلیات اسماء الهی اند و هر یک نیز دائره
البیت محیط بر اجزاء خود و اجزا که ادون است چنانکه
گفته شد در قوس ظاهر علم مثل یعنی هر یک آن
الهی که در قوس ظاهر وجود ثابت است حقیقتی و استعدادی
است کلی که شامل است بر اجزا و استعدادات که در
ضمن مادون اوست مثلا بدیع حقیقت و استعداد کلی
است که شامل است بر جمیع استعدادات بدیعه و نیز

ہر استعدادات باطنیه وہمچنین باعث حقیقت و استعدا د
کلی است کہ شامل است استعدادات باطنیه را و نیز استعدادات
باطنیه را و علی ہذا القیاس هر و ہر جزو یے درحیطهٔ
کل خود متعین است از کلیات اسمار الہی و کونی وکلیات
اسمار الہی در قوس ظاہر وجود وکلیات حقائق کونی
در قوس ظاہر علم ہمچنان متعین- مش یعنی ہر یک
از اسمار الہی وکونی کہ در قوس ظاہر وجود و قوس
ظاہر علم اند متعین اند ونیز ہر جزویے و استعدادیے
کہ در حیطهٔ اینہاست متعین اند و استعدادات غیرمتناہی
ست ه پس از ہر دو جانب کہ در قوس ظاہر وجود
و ظاہر علم است اسمار تعینات الہی و کونی را وکلیات

و جزویات بی حد و حصر ظاهر گردد مثل چه استعدادات
غیر متناهیه اند هر که هر اسم کلی الهی مظهر مثل
بصیغه اسم فاعل اسم کلی کونی باشد و رب او هر
و هر اسم کلی کونی مَظهَر مثل بصیغه اسم مکان هر
اسم الهی کلی باشد و مربوب او و همچنان هر اسم جزئی
الهی مظهر و رب اسم جزوی کونی باشد و آن اسم
جزوی کونی مظهر و مربوب او مثل مثلا بدیع باستعداد
خاص است که موجب ظهور عقل کل است و تربیت
او مستعد است برای مظهر آن و همچنین هریک رز
جزئیات و استعدادات بدایعه موجب ظهور و تربیت
ست هریک جزئیات معقول را و آنچه با بدیع تعلق دارد

در معنی اسم لوح ایجاد شئ است بغیر ماده و مثال چنانچه
عقل اول بلکه هر شئ بے مثل است اگرچه ماده دارد
زیراکه نزد ایشان در تجلی تکرار نیست پس هر یک
مخلوق را تعلق باید لوح است و باعث استعداد یست خاص
است که موجب ظهور نفس کل است در تربیت او و او
مستعد است برای مظهر آن و همچنین هر یک از جزئیات
و استعدادات باعثے که در ضمن اسم باعث اند موجب
ظهور و تربیت است مر هر یک جزئیات استعدادات که
در ضمن نفس کل است و بالجمله هرچه تجلی باعث است
ازین اسم است و قابل استعدادیست خاص که موجب ظهور
منتج خونریز است و هر یک از جزئیات و استعدادات

تفصیلیه که در ضمن اسم ظاهر است مربی هر یک از مفردات
مرتبه است و مربی جمیع تجلیات قدری و مع اقتباس
بقیه اسماء الهی و کونی چنانچه تفصیل آن بالا ذکر یافت
و ظاهر وجود مظهر ظاهر علم باشد و ظاهر علم مظهر
مربوب او مثل زیرا که مرتبه ظاهر وجود فوق مرتبه ظاهر
علم است و مرتبه فوق مربی و موجد مرتبه تحت است
و مرتبه تحت مظهر و مجلی اوست و حقائق الهی مربوط
در ظهور بحقائق کونی و حقائق کونی مشروط در وجود
بحقائق الهی و تمیز هر دو جانب منوط بحقیقت برزخی
انسانی و اما حقیقت انسانی که عبارت است از برزخ
که منشاء قوسین است فاصل و جامع احاطت بر جمیع

حقائق الهی وکونی دارد بخلاف جمیع دیگر حقائق که
ایشان را آن احاطت نیست بلکه بغیر اسمی که رب ایشان
ست نمیدانند وجز او را تسبیح وعبادت نمیکنند وانسان
حسب جمیع حقائق الهی وکونی جمیع اسامی را میداند و
تسبیح وعبادت میکند وآیت وعلم آدم الاسما کلها
دلالت بر جمعیت مذکور میکند چون نیک نظر کنی قوس
ظاهر وجود وقوس ظاهر علم باطن وظاهر این حقیقت
انسانی است که می بینی که جمیع حقائق الهی وکونی را محیط
است وجمیع اجزاء ملائکه وقوی روحانی اوست واو بحسب
جمعیت کل مجموع است پس سجود ملائکه او را خضوع
جزو است مر کل خود را — متن یعنی [illegible]

جمیع اجزاء وقوی روحانی اوست

اسماء کونی ظہور نمی یابند و اینہا بغیر آنہا وجود نمی یابند
و تمیز این ہر دو بے حقیقت انسانی نمی باشد کہ برزخ است
میان ہر دو و جامع آن ہر دو است یکے را بجانب بطون و دیگر را
بجانب ظہور و لہذا انسان حق را بجمیع اسماء شناخت و
تسبیح و عبادت بہمہ اسماء کرد اینما تولوا فثم وجہ اللہ
در شان او آمد بخلاف ملائک کہ بغیر اسماء کہ ارباب ایشان
است تسبیح و عبادت نمیکنند و حق را بغیر آن اسماء نمی شناسند
و لہذا ابلیس جمیع اسماء پیدا کہ در آدم علیہ السلام ظہور یافت
غیر اسماء حق دانست و مجالی حق نیافت و آدم را سجدہ
نکرد کافر گشت و غدغہ نمیشود کہ ہر یک از شیخ و مدر
تسبیح حق بغیر اسمے کہ رب اوست نمیکنند و کافر نمیشوند
پس

پس سبب کفر ابلیس چیست دریابید که با نچه علم نرسد
تفویض بحق باید کرد و ابلیس تفویض بحق نه کرد و اباو
امتناع نمود و فریاد انا خیر منه برآورد و نه دانست
که قوای روحانی که منشاء ملک است جزو حقیقت
انسانی است که نشاء انسانی بجسمیت خویش حائز
است مرتبه اجسام را و برزخ خویش مرتبه ارواح
را و جز از کل چون بهتر میشود که کل محیط جز است
اما اجناس عالیه که امهات صفات حق اند
مثل حیوة و علم و اراده و قدرة و سمع و بصر و کلام
و حقائق ایشان همه در برزخ ثانی انسان ثابت
است و هر یکے بر یکدگر مشتمل بر اند کے تمیز مثل

صفات حق منقسم میشود بدو قسم یکی آنکه مراورا است حیطه
تام کلی و دیگر آنکه مراورا حیطه تام کلی نیست اگرچه محیط
است بر اکثر اشیا و بدو قسم اول امهات صفات است
که مسمی است بائمه سبعه و انفاسش عالیه بنابران گفتند
که اینها فوق همه انفاس اند از اسماء الهی و کونی
و اراده حق نزد ایشان عبارت است از تجلی حق
برای ایجاد معدوم و سمع عبارت است از تجلی
او بعلم خویش که متعلق بحقیقت کلام ذاتی در مقام جمع
الجمع و اعیانی در مقام جمع و تفصیل ظاهرا و باطناً
نه بر طریق شهود و بصر عبارت است از تجلی حق و
تعلق علم او بحقائق بطریق شهود و کلام او عبارت
است

یعنی در مقام تفصیل که ظاهر است و باطن بخلاف آنکه سمع و بصر ازان است بسمع و بصر ذات است

است از تجلی که حاصل است از تعلق ارادت وقدرت
برای اظهار آنچه در غیب است وایجاد آن -
حق سبحانه فرمود انما امره اذا اراد شیئاً ان
یقول له کن فیکون معانی مذکور در کتب ایشان
مسطور است اما معنی حیوٰة شاید تجلی حق باشد
که بان حق ممیز باشد از غیر حی مانند سنگ غیره
وعلم حق شاید تجلی حق باشد که بان ذات عالم
منکشف گردد واین صفات اگرچه اصول اند مر
غیر خودرا ونیا یران امهات صفات نامیدند لیکن -
بعضی مشروط اند به بعضی در تحقق همچون علم مشروط
بحیوٰة است وقدرة بهردو واراده بهرسه

باقی بچهار مذکور و این معنی اشتمالی است بر معانی
که بعضی از انها در کتب ایشان مسطور است صه اما
آن برزخ که بین اللاحدیّة والواحدیّة است باعتبار
جامعیت او مر تجلی اول را حقیقت محمدی است
صلی الله علیه وسلم و این برزخ ثانی چنانکه گفته شد
صورت اوست مثلا یعنی برزخ اول باعتبار انکه
نفس تجلی مرتبه احدیت است نه باعتبار مرآت
ازلیت وابدیت وغیره یا اعتبار قابلیه ظاهریت و باطنیت
حقیقت محمدی است چنانکه گذشت وآن حقیقت
مصور است بصورت برزخ ثانی و برزخ ثانی صورت
اوست صه و حقائق دیگر کاملان از انبیا علیهم السلام

وایں

در این برزخ ثانی ثابت است بلکه عین اوست —
چنانچه حقیقت محمدی عین برزخ کبری است منش
یعنی عین برزخ جامع است و متصف است بآن صد و — جامعیت
این برزخیت کبری که اول قاب قوسین احدیه — برزخیت
و واحدیه است غایت معراج محمدی است علیه السلام
و لو ادنی اشارت است باتحاد قوسین احدیت و
واحدیت بواسطه اکتتام برزخی که سبب انقسام
دائره بود بقوسین در سطوت نور تجلی ذات و
این برزخیت ثانی معنا که قاب قوسین ظاهر وجود
و ظاهر علم است غایت معراج دیگر انبیاء علیه السلام
و نسبت بایشان نیز قوسین ظاهر وجود و ظاهر علم .

متحد میگردد و تجلی ذاتی که بالیشان مخصوص است عبارت
ازان اتحاد است بواسطه اختفا و برزخیت در سطوت
ظهور نور تجلی ذات ولکن بحکم غلبه یکی از جهات
صفات است متن یعنی برزخیت کبری اول مرتبه
تمیز قوسین واحدیت واحدیت است بخلاف برزخیه
ثانی که مرتبه تمیز مذکور است و آن برزخیه غایته
معراج و شهود و وجدان محمد علیه السلام است قبل
فنا فی الله و چون تمیز بدور شود و قوسین متحد گردند
بواسطه سطوت تجلی ذات فنا فی الله حاصل آید واو
اولی اشارت بآن است و برزخیت ثانی غایته
معراج و وجدان و شهود دیگر انبیا قبل از فنا الله

از فنا و البقا

اما بعد انتفا ہندو خوسین محمد گردد سطوت نور تجلی
ذات در ضمن یکی از امہات صفات در تمام اولی
بہ نسبت ایشان این است اما بہ نسبت محمد علیہ السلام
تجلی ذات در ضمن وحدت کہ فوق ہمہ مراتب است
ولہذا انحضرت افضل انبیا و اولیا گشتند - صدور
حقائق ایشان در برزخ ثانی ثابت است کہ
اثر آن غلبہ در کتب احکام و اذواق و مشارب
ایشان ظاہر است مثل یعنی حقائق بعضی
اسماء جمالی اند و بعضی جلالی و بعضی مرکب ازین
ہردو یا غلبہ یکے ازان و احکام در شرائع بحسب
آن وارد شدند متضمن جلال ہمچوت شرائع -

موسی علیه السلام که مشتق است و متضمن جمال همچون
شرایع عیسی علیه السلام که در غایت سهولت
بود و محمد علیه السلام چون متصف بجمیع اسماء
بودند بعضی احکام و شرایع مظهر جلال شد همچون
حرب و بعضی مظهر جمال همچون عفو از قصاص و
بعضی بین بین همچون کفارات که من وجه
عبادت است و من وجه عقوبت و همچنین
اخلاق و احوال که بر ایشان وارد میشود
مظهر آن حقایق می باشند و متضمن آن و
همچنین مشارب و بیان و ترتیب بحسب آن
حقایق و متضمن آن می باشند در سخن

درین

ودرین دائره نو اسرار آن نهایت ندارد مثل

زیراکه اسماء الهی را نهایت نیست وهمچنین

مظاهر هر اسم نهایت ندارد وما یعلم جنود ربک

الا هو قل لو کان البحر مدادا لکلمات ربی

لنفد البحر قبل ان تنفد کلمات ربی ولو

جئنا بمثله مددا م نهایت اختصار کنم که

وقت عزیز است وکاری مهم تر ازین مثل

که ترک قیل وقال و استغراق در حق است

وصفات حق ذاته صفاته صفاته افعاله

افعاله م در پیش است هو هو انا هو

تمام شد کتاب جام جهان نما

گر قبول افتد زهی عز و شرف

(بقلم عبد ...)

عَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ قَالَ بَیْنَمَا نَبِیُّ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ

روایت ہے ابی ہریرہ رضی اللہ عنہ سے کہ کہا کہ اوس وقت کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ جَالِسٌ وَ اَصْحَابُهٗ اِذْ اَتٰی عَلَیْهِمْ سَحَابٌ

وسلم بیٹھے ہوئے تھے اور یار اون کے ناگہان آیا اون پر ایک ابر

فَقَالَ نَبِیُّ اللّٰهِ هَلْ تَدْرُوْنَ مَا هٰذَا قَالُوا اللّٰهُ وَرَسُوْلُهٗ

پس فرمایا آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم نے آیا جانتے ہو کیا ہی یہ کہا صحابہ نے کہ اللہ اور رسول اوسکا

اَعْلَمُ قَالَ هٰذِهِ الْعَنَانُ هٰذِهٖ رَوَايَا الْاَرْضِ یَسُوْقُهَا

دانا تر ہے فرمایا حضرت نے یہ عنان ہے یہ ابر روایا زمین کی ہی ہانکتا ہی اوسکو

اللّٰهُ اِلٰی قَوْمٍ لَا یَشْکُرُوْنَهٗ وَلَا یَدْعُوْنَهٗ ثُمَّ قَالَ هَلْ

اللہ تعالی طرف ایک قوم کے کہ شکر نہیں کرتے خدا کا اور نہ پکارتے ہیں اوسکو پھر فرمایا آنحضرت نے کیا

تَدْرُوْنَ مَا فَوْقَکُمْ قَالُوا اللّٰهُ وَرَسُوْلُهٗ اَعْلَمُ قَالَ

جانتے ہو تم کہ کیا ہے اوپر تمہارے کہا صحابہ نے اللہ و رسول اوسکا دانا تر ہے فرمایا

فَاِنَّهَا الرَّقِیْعُ سَقْفٌ مَحْفُوْظٌ وَمَوْجٌ مَکْفُوْفٌ

پس تحقیق وہ جگہ اوپر تمہارے رقیع ہے آسمان چھت ہے محفوظ یعنی اللہ نگاہ رکھتا ہے اوسکو گرنے سے

آسمان ایک موج ہے کہ منع کی گئی ہے

قَالَ هَلْ تَدْرُوْنَ مَا بَیْنَکُمْ

پھر فرمایا حضرت صلے اللہ علیہ وسلم نے کہ آیا جانتے ہو تم کس قدر مسافت ہے درمیان تمہارے

وَبَيْنَهَا قَالُوا اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ

اور درمیان آسمان کے عرض کیا صحابہ نے اللہ اور رسول اوسکا دانا تر ہے

قَالَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهَا خَمْسُ مِائَةِ عَامٍ ثُمَّ قَالَ

فرمایا درمیان تمہارے اور درمیان آسمان کے پانسو برس کی راہ ہے پھر فرمایا

هَلْ تَدْرُونَ مَا فَوْقَ ذٰلِكَ قَالُوا اللهُ

کیا جانتے ہو تم کہ کیا ہے اوپر آسمان کے عرض کیا صحابہ نے کہ اللہ

وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ سَمَاءَانِ بُعْدُ مَا بَيْنَهُمَا

اور رسول اوسکا دانا تر ہے فرمایا دو آسمان ہیں کہ دوری درمیان ان دونوں آسمانوں

خَمْسُمِائَةِ سَنَةٍ ثُمَّ قَالَ كَذٰلِكَ

پانسو برس کی راہ ہے پھر فرمایا آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم نے اسی طرح اوپر

حَتّٰى عَدَّ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ مَا بَيْنَ كُلِّ سَمَائَيْنِ

یہاں تک کہ گنی سات آسمان اوپر تلے فاصلہ درمیان ہر دو آسمان کے

مَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ ثُمَّ قَالَ هَلْ تَدْرُونَ

اتنا ہے کہ جیسا درمیان آسمان اور زمین کے پھر فرمایا کہ آیا جانتے ہو

مَا فَوْقَ ذٰلِكَ قَالُوْا اَللّٰهُ وَرَسُوْلُهٗ اَعْلَمُ قَالَ اِنَّ

کہ کیا ہے اوپر اسکے کہا صحابہ نے اللہ اور رسول اسکا دانا تر ہے فرمایا کہ تحقیق

فَوْقَ ذٰلِكَ الْعَرْشَ وَبَيْنَهٗ وَبَيْنَ السَّمَاءِ

اوپر ان سات آسمانوں کے عرش ہے اور درمیان عرش اور درمیان آسمان کے

بُعْدُ مَا بَيْنَ السَّمَائَيْنِ ثُمَّ قَالَ هَلْ تَدْرُوْنَ

فاصلہ ایسا ہی جیسا کہ درمیان دو آسمانوں کے پھر فرمایا آیا جانتے ہو تم کہ

مَا الَّذِيْ تَحْتَكُمْ قَالُوْا اَللّٰهُ وَرَسُوْلُهٗ اَعْلَمُ

کیا چیز ہے نیچے تمہارے کہا صحابہ نے اللہ اور رسول اسکا دانا تر ہے

قَالَ اِنَّ ~~تَحْتَهَا~~ اِنَّهَا الْاَرْضُ ثُمَّ قَالَ

فرمایا کہ وہ کچھ نیچے تمہارے ہے زمین ہے پھر فرمایا کہ

هَلْ تَدْرُوْنَ مَا تَحْتَ ذٰلِكَ قَالُوْا اَللّٰهُ

آیا جانتے ہو کہ کیا ہے نیچے اس زمین کے کہا صحابہ نے اللہ

وَرَسُوْلُهٗ اَعْلَمُ قَالَ اِنَّ تَحْتَهَا اَرْضًا

اور رسول اسکا دانا تر ہے فرمایا کہ نیچے اسکے ایک اور زمین ہے

أُخْرَى بَيْنَهُمَا مَسِيْرَةُ خَمْسِ مِائَةِ سَنَةٍ حَتّٰى
دوسری تک ان دونوں زمینوں کے درمیان پانسو برس کی مسافت ہی یہاں تک

عَدَّ سَبْعَ أَرَضِيْنَ بَيْنَ كُلِّ أَرْضَيْنِ مَسِيْرَةُ خَمْسِ
کہ گنی آنحضرت نے سات زمینیں ہر دو زمینوں کے درمیان پانسو

مِائَةِ سَنَةٍ ثُمَّ قَالَ وَالَّذِيْ نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ
برس کا فاصلہ ہے پھر فرمایا کہ قسم ہے اس ذات پاک کی کہ جان محمد کی اوس کے

لَوْ أَنَّكُمْ دَلَّيْتُمْ بِحَبْلٍ إِلَى الْأَرْضِ السُّفْلٰى لَهَبَطَ
اگر چھوڑو تم رسی طرف زمین کے کہ نیچے سب کے ہے تو البتہ جاپڑے

عَلَى اللّٰهِ ثُمَّ قَرَأَ هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ
وہ رسی خدا پر پھر پڑھی آنحضرت صلعم نے یہ آیت وہی اول ہے یعنی قدیم اور آخر یعنی باقی

وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيْمٌ
اور ظاہر ہے اور باطن ہے اور وہ ہر چیز کو جاننے والا ہے

رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ التِّرْمِذِيُّ
نقل کی یہ احمد اور ترمذی نے اور کہا ترمذی نے

سبب قدر - نہیں لیکن دوسطے کسی شئے دیتے جو بلند استعداد اور قابلیت

اپنی دیے موجود فی الخارج ہو ۱۲

سر سر قدر   اعیان جو صور علمیہ حق دی ہیں خارج ذات حق دی

سے نہیں بلکہ وہ ذاتیات حق دی ہیں اور ذاتیات حق دی نہیں

خارج ہندی ذات حق سے ۱۲

۱۵ قِرَاءَةُ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پڑھنا آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کا

اَلْآيَةُ تَدُلُّ عَلٰى اَنَّهُ اَرَادَ تَهَبُّطَ عَلٰى عِلْمِ اللّٰهِ

آیۃ مذکور کو دلالت کرتا ہے اسپر کہ مراد رسیکا یہ جا پڑنا اللہ پر

جا پڑنا اوس کا ہے اللہ کے علم

وَقُدْرَتِهٖ   وَسُلْطَانِهٖ   وَعِلْمُ اللّٰهِ   وَقُدْرَتُهٗ

اور قدرت   اور تصرف اور غلبہ پر   اور علم اللہ کا   اور قدرت اوسکی

وَسُلطانہ فِی کُلِّ مَکَانٍ وَ سُمُوِّ عُلا

اور غلبہ اور تصرف اس کا ہر جگہ ہے اور بلندی شیٔ

اِسْتَوٰی ــ کما وصف نفسہ فی

عرش پر ہے جیسے کہ وصف کیا اللہ تعالیٰ نے اپنا آپ اپنی

کتابہ

اپنی کتاب میں

معرفت حق اندر سفر ہر جا روی
باید اول طالب مردی نی مثنوی

بہر رنگی کہ خواہی جامہ می پوش
کہ من آن قد موزون می شناسم

بسم الله الرحمن الرحیم

سید و سلطان پیغمبر و خواجه مخدوم غریب
پادشاه و تیغ کشتین و ولی مولانه

میر صالح فاطمه ثانی اسامی والدین
بوسعید پیر ایشان مرد حق مردانه

زینب و بی بی نصیبه خواهران خدمت اند
این اسامی شانزده باید ز بر فرزانه

ختم کنند با فاتحه و اخلاص خود فرموده اند
تا قبول افتند درین صورت فقط الا انه

رزاق و همه ب و همه دی عزیز بر
شرف دین عیسی و یحیی منیر

ابراهیم و اسحق بو نصر دالن
گر سیران غوث اندر ● اندر جهان

بسم اللہ الرحمن الرحیم

واضح ہو کہ وجود دو قسم پر منقسم ہے ایک[1] واجب الوجود دوم[2] ممکن الوجود لیس واجب الوجود واجب بالذات ہی کہ وجود اُس کا باعتبار ذات کے ضروری ہو اور وہ حق سبحانہٗ تعالیٰ ہے کہ بسیط محض ہے یعنی نہ اُسمیں اجزائے ذہنی پائے جاتے ہین مثل جنس اور فصل کے نہ اجزائے خارجی مثل ہیولیٰ اور صورت کے اور ممکن الوجود وہ ہے جس کا وجود اور عدم دونو ضروری ہوں اور وہ مخلوقات ہے پس ممکن الوجود کے دو قسم ہین ایک ممکن الوجود جوہر ہے اور وہ اُس ممکن سے مراد ہے جو قائم بالذات ہو یعنی محتاج بمحل نہو۔ جوہر کے افراد پانچ ہین ایک[1] جسم ہے اور یہ اُس سے مراد ہے کہ قابل ابعاد ثلٰثہ ہو ابعاد ثلٰثہ طول۔ عرض۔ عمق ہین دوم[2] ہیولیٰ سوم[3] صورت چہارم[4] نفس ناطقہ پنجم[5] عقول جنکو لسان شرع مین ملک اور فرشتہ کہتے ہین۔

قسم دوم ممکن الوجود عرض ہے اور تعداد مین نو[9] ہین جنکے اسامی یہ ہین کیف[1] کم[2] این[3] ۔ متی[4] ۔ اضافت[5] ۔ وضع[6] ۔ فعل[7] ۔ انفعال[8] ۔ ملک[9]

کیف ۔ وہ عرض ہے کہ باعتبار اپنی ذات کے قسمت اور عدم قسمت کا مقتضی نہوتا

۱۔ اور عرض اُس سے مراد ہے جو قائم بالغیر ہو یعنی محتاج ہو طرف محل کے

اگرچہ بمتابعت اپنے محل کے قسمت اور لاقسمت قبول کرتا ہے چنانچہ سواد اور بیاض اور حرارت اور برودت وغیرہ اگر جسم کو عارض ہووین منقسم ہوتے ہین اور جب نقطہ کو عارض ہووین تو منقسم نہین ہوتے اور یہ دو قسم پر ہے ایک کیف جسمانی جیسا سواد اور بیاض وغیرہ کے بیان کیا گیا ہے دوم کیف نفسانی کہ نفس ناطقہ کو عارض ہوتے ہین جیسے علم اور جہل اور جود اور بخل وغیرہ کو الکیف نفسیہ کہتے ہیں۔

کم - وہ عرض ہے کہ فہم اسکا غیر کے فہم پر موقوف نہو اور باعتبار اپنی ذات کے قابل قسمت ہو اور اسکے دو قسم ہین ایک کم منفصل ہے جسمین اجزاء متمائز الوجود بالفعل موجود ہون جیسے اعداد کہ آحادی مرکب ہین اور وہ احاد انمین علیحدہ علیحدہ موجود ہین دوم کم متصل ہے کہ قابل قسمت ہو لیکن اجزاء متمائز الوجود انمین بالفعل موجود نہون جیسے امتداد کسی شے کا جو طول عرض دراز ہو مثل سطح ہے مسافت اگرچہ قابل تقسیم ہے لیکن اجزاء متمائز الوجود اسمین بالفعل موجود نہین بلکہ بالقوہ موجود ہین۔ ناپنے سے ظاہر ہو جائینگے اور زمانہ بھی اسی قبیل سے ہے۔

این - یہ وہ ہیئت ہے کہ جسم کو بسبب حصول مکان کے حاصل ہوتی ہے

متی - یہ وہ ہیئت ہے کہ جسم کو بسبب حصول زمان کے عارض ہوتی ہے

اضافت - اس سے وہ نسبت مراد ہے کہ درمیان دو شئے کی حاصل ہوتی ہے جیسے

ضفت الوة

صفت ابوۃ و بنوت کی کہ درمیان باپ اور بیٹے کے ثابت ہیں۔

وضع یہ وہ ہیئت ہی کہ کسی چیز میں بہ نسبت امور داخلیہ اور خارجیہ کے حاصل ہو۔ چنانچہ ہیئت قیام اور قعود کی۔

فعل اور وہ ایک ہیئت غیر قار (غیر قرار ۱۲) ہے کہ فاعل میں بطور تجدد حاصل ہوتی ہے بسبب اسکے کہ فاعل منفعل میں تاثیر کرتا ہے جیسے ایک ہیئت آرہ کش میں وقت آرہ کشی سے حاصل ہوتی ہے

انفعال غیر قار ہے کہ منفعل میں بطریق تجدد حاصل ہوتی ہے۔ بسبب اسکے کہ فاعل اس میں بطور فعل اثر کرتا ہے۔ جیسے ایک ہیئت لکڑی میں وقت آرہ کشی کے حاصل ہوتی ہے۔

ملک ایک ہیئت ہی کہ جسم میں بسبب احاطہ کرنے ان امور خارجیہ کے حاصل ہوتی ہے کہ باعث انتقال جسم کے منتقل ہوجاتی ہیں خواہ امور خارجیہ تمام اجزاء جسم کو احاطہ کریں یا بعض اجزاء انکے محصور کریں۔ جیسے ایک ہیئت آدمی کو برقع پہننے یا جبہ یا تاج اوڑھنے سے یا پگڑی باندھنے سے حاصل ہوتی ہے

مردی دراز نیکو در شہر خویش امروز ۔ با خواستہ نشستہ از کردہ خویش فیروز
جوہر ۱۲ کم ۱۲ کیف ۱۲ این ۱۲ اضافت ۱۲ متی ۱۲ ۔ ملک ۱۲ وضع ۱۲ فعل ۱۲ منفعل ۱۲

بروزت لبی عاشق دل شکستہ + سیاہ کردہ جامہ بلغے نشستہ
متی ۱۲ کم ۱۲ اضافت ۱۲ انفعال ۱۲ کیف ۱۲ ملک ۱۲ این ۱۲ وضع ۱۲ تمت تمام شد

علم صوفی خط و علم حق نقطه + از وجود نقطه آمد بود خط

نقطه جنبش کرد و خط آمد پدید + کز آن بود نقطه در خط کشید

زین سبب فرمود حضرت مولوی + در کتاب مثنوی معنوی

علم حق در علم صوفی گم شود + این سخن کی باور مردم شود

چو نقطه در حرکت آمد بی تدبیر + محیط قرینه و دو زوج موازی شد

ز فوق یا به زیر قطع و قسمت + معاد و مبدأ و هر یک ز یک ست

از آن ایستاده در تسبیح قائم + و زان نشسته در تهلیل دائم

هند را حاکم زحل شد ملک چین را مشتری

ملک ترکستان را مریخ کرده سروری

١٠١ شمس آمد در خراسان زهره در ماورا نهر

روم عطارد و قمر بلغار را شد بهتری

Acc No 358

یا شیخ عبد القادر شیئاً للہ

آنکہ تو در دہر امیر ہمہ   درمعرکہ حشر نصیر ہمہ
از لطف نظر بحال این عاجز کن   یا حضرت غوث دستگیر ہمہ

پادشاہ یگانہ کہ کثرت صفت و موصوف را گرد
سراپردۂ عزت وحدتش راہ نیست. و قوت رویت
محجوب و مکشوف را در امتناع ادراک ہویتش

دعوتہ

وهذه اشتباهي نو چند از فرط که مفهوم کلا اوتیت جوامع الکلم
دربیان کمال جامعیتش کلامی است جامع وفوای کریمه وعلمک
مالم تکن تعلم بر رفعت مقام علم ومعرفتش برهانی است ساطع

علیه

وعلی آله واصحابه طیبات التحیات وصلات الدعوات
وسلم تسلیما کثیرا نموده میشود که پیش ازانکه این
نامه نامی واقف درین صحیفه گرامی رباعی چند در اثبات
وحدت وجود و بیان تنزلاتش بمراتب شهود با تیقنه
برکیفیت دریافتن آن علی سبیل الکشف والوجدان
ورسیدن بآن بطریق الذوق والوجدان بهمت اهتمام
گرفته بود و صورت انتظام پذیرفته اما چون ترجمان

زبان دوا بواسطه رعایت قافیه میدان عبارت تنگ بود
ورهٔ نور و بیان را بجهت محافظت بوزن پای
اشارت لنگ مخدرات معانی آن بی نقاب اجمالی جمال نمی
نمود و مستورات حقایق آن بی حجاب اشکالی
چهره نمیگشود لاجرم در ذیل آن رباعیات از برای
تفصیل مجملات و توضیح مشکلات کلمهٔ چند منثور از
سخنان کبرای دین و عرفای اهل یقین مرقوم میگردد
دستور امید از مکارم اخلاق مطالعه کنندگان منصف
آنکه چون این ضعیف بعجز معترفست و بقصور متصف
اگر بر مواضع خلل و مواقع زلل مطلع شوند در اصلاح
آن کوشند و بذیل عفو و اغماض بپوشند و از
صورت عیب جوی و سیرت بدگوی اجتناب کرده

هر چیزی را بمصرفی شایسته صرف نماید و بر محلی بایسته حمل فرماید و الله ولی التوفیق ومنه الهدایة الی سواء الطریق

بود درین رباعی اشارت

باتی و وجود واجب حق تعالی وتقدس با حقیقتش چنانکه مذهب حکماء صوفیه موحده است وبیانش آنست که موجودات را بتقسیم عقلی سه مرتبه میتواند بود اول موجودیکه وجود وی مغایر ذات وی باشد و مستفاد از غیر چون ممکنات موجوده دوم موجودیکه

حقیقت مغایر وجود وی باشد و مقتضی آن بر وجهیکه

انفکاک وجود از وی محال باشد و اگر

چه بنابر تغایر میان ذات و وجود تصور انفکاک ممکن

چون واجب الوجود بر مذهب متکلمین سیوم موجودیکه

وجود او عین ذات او باشد یعنی بذات خود موجود

بود نه با مر مغایر ذات و لاشک چنین موجود اتم و ا

بود زیرا که انفکاک شی از نفس خودش تصور نمی توان

کرد مکیف که بحسب خارج واقع تواند شد و پوشیده

نماند که اکمل مراتب وجود مرتبه سیوم است و فطرت سلیمه

جازم است با آنکه واجب تعالی و تقدس می باید که بر اکمل

مراتب وجود باشد پس ذات وی عین وجود وی باشد

و ازینجا معلوم شد که چون لفظ وجود دستی بر واجب

واین حل واحد
مستبعد عرض و سیجی
پس بجو هر لا بعرض
فصل الخطاب ۱۲

معنی اطلاق

تعالی اطلاق کنند مراد بآن ذاتی است که موجود است بنفس

خود و موجدست مرغیر خود را نه کون و حصول تحقق

که معانی مصدریه و مفهومات اعتباریه که آنرا

تحقق و وجودی نیست مگر در ذهن تعالی الله عن

ذالک علواً کبیرا

والیضاً خورشید فلک بنور خویش منیر

جرم قمر از پرتو او نورپذیر   اشارت تمثیلی است

روشن بخود است نی اگر عقل خبیر

افزون نهدش ز مهر و مهر خرده مگیر

که از برای تبیین مراتب موجودات در موجودیت

گرفته اند و گفته اند که اشیاء نورانی را در نورانیت

سه مرتبه است مرتبه اول آنکه نور وی مستفاد باشد از غیر

چنانکه جرم قمر در رمق بدآفتاب روشن گردد بشعاع

و دریں مرتبه سه چیز باشد یکی جرم قمر دوم شعاع
[illegible] وی فتاده ست سیوم آفتاب که مفید شعاع است
مرتبه دوم آنکه نور مقتضای ذات وی باشد چون
آفتاب بفرض آنکه ذات وی مستلزم و مقتضی نور
وی بود و دریں مرتبه دو چیز باشد یکی جرم آفتاب
دوم نور وی مرتبه سیم آنست که بذات خود ظاهر و
روشن باشد نه بنوری که زاید باشد
بر ذات وی چون نور چه بر هیچ عاقل پوشیده نماند
که نور آفتاب تاریک نیست بلکه بذات خود ظاهر و
روشنست نه بنوری دیگر که بذات وی قایم باشد
و دریں مرتبه یک چیزیست که بجوز [illegible] بر دیدهای

دوم

مردم ظاهر است تو دیگر چیزها بواسطهٔ وی ظاهر میشود بکه
با آن مقدار که قابلیت ظهور دارند و هیچ مرتبه در نورانیت
بالاتر از مرتبهٔ سیوم نیست چون این مقدمات در محسوسات
متصور گشت مراتب سه گانهٔ موجودات که پیش از این
مذکور شد روشن گشت و اکملیت مرتبهٔ سیم مبین شد

والله اعلم
رباعی

این رباعی اشارتست بدلیل اثبات ذاتی وجود واجب
با تحقیقش و تحریرش آنست که گوییم هر چیزی که مغایر وجود است
بحیثیتی که نه عین مفهوم وجود باشد و نه جزوی چون
انسان مثلا مادام که منضم نگردد وجود بوی متصف
نمیگردد بوجود فی نفس الامر پس هر چیزی که مغایر است

حقیقتش ... قدس سره قطعاً ... فان ما لا یوجد فی ...

ر وجود را در موجودیت فی نفس الامر محتاج باشد

بغیر خود که وجودست و هرچه محتاج است بغیر خود در

موجودیت ممکن است زیرا که ممکن عبارت از چیزیست

که در موجودیت خود بغیر محتاج [illegible] باشد پس هر چیزیکه مغایر باشد

مر وجود را واجب نتواند بود و ببراهین عقلیه ثابت

شده است که واجب موجودست پس واجب نتواند بود

مگر وجود ... اگر کسی گوید که ممکن آنست که در

موجودیت خود محتاج باشد بغیریکه موجد وی

باشد نه وجود وی ... گوییم هر چیزیکه در

موجودیت محتاج بغیرست استفاده وجود از غیر میکند

و هرچه استفاده وجود از غیر میکند ممکن است خواه آن

غیر را وجود گویند و خواه موجد وی

قایلان باتحاد وجود واجب تعالی با حقیقتش دو فرقه اند

فرقه اول ارباب فکر و نظر چون حکما و ایشان میگویند که

شاید که واجب الوجود کلی باشد یعنی شاید که او را

کلیت و عموم عارض تواند بود زیرا که وجود کلی

در خارج بی تعین صورت نبندد پس لازم آید که واجب

الوجود مرکب باشد از آن امر کلی و تعین و ترکیب

واجب محالست چنانچه مشهورست بلکه واجب باید که

فی حد ذاته متعین باشد یعنی تعین وی عین ذات

وی باشد چنانکه وجود وی عین ذات ویست

تا بهیچ وجه درو ترکیب و تعدد صورت نبندد

موجودیت اشیاء عبارت از آن باشد
که ایشان را با حقیقت وجود تعلقی خاص و نسبتی معین
و از آن حضرت بر ایشان پرتوی است نه آنکه وجود
مر ایشان را عارض شده است یا از ایشان حاصل بر این
تقدیر موجود مفهومی باشد کلی محمول بر امور کثیره
و وجود جزئی حقیقی ممتنع الاشتراک بین الکثیرین
اگر کسی گوید متبادر بذهن از لفظ وجود مفهومیست
مشترک میان چیزهای بسیار چون جزئی حقیقی باشد
گوئیم که سخن در حقیقت وجود است نه در آنچه
متبادر میشود بذهن از لفظ وجود پس می شاید که حقیقت
وجود جزئی حقیقی باشد و مفهوم کلی متبادر بذهن از لفظ
وجود عرضی عام نسبت با آن حقیقت چون مفهوم
ذاتی

واجب قیاس با حقیقتش ... صوفیه قائلین
بوحدت وجود اند که ورای طور عقل طوریست
که دران طور بطریق مکاشفه ومشاهده چیزی چند
منکشف میگردد که عقل از ادراک آن عاجزست چنانکه حواس
از ادراک معقولات که مدرکات عقلست عاجزند
ودران طور محقق شده که حقیقت وجود که حقیقت
که عین واجب الوجودست نه کلیست ونه جزوی
ونه خاص ونه عام بلکه مطلقست از همه قیود تا حدیکه
از قید اطلاق نیز مبراست بران قیاس که ارباب علوم
عقلیه در کلی طبیعی گفته اند وآن حقیقت در همه اشیا
که موصوفند بوجود تجلی وظهور کردهست بآن معنی
که هیچ چیز از آن حقیقت خالی نیست که اگر از حقیقت وجود

بکلی خالی بودی اصلاً بوجود موصوف نگشتی

حقیقت وجود از حیثیت اطلاق مشار الیه و محکوم
علیه نمی شود هیچ حکمی شناخته نمی شود هیچ وصفی و اضافت
کرده نمی شود بوی هیچ نسبتی از نسب چون حدوث
قدم و وحدت و کثرت و وجوب و امکان و وجود
و مبدائیت یا تعلق علم او بذات خودش یا بغیر آن
زیرا که این همه مقتضی تعین و تقیدست و شک نیست
در آن که تعین و تقید خواه اخص تعینات باشد
مطلقاً چون تعین اول خواه اخص و اعم من وجه
تعینات متوسط بینهما مسبوق است بلا تعین پس

محکم

یچ یک ازین تعینات حضرت وجود را من حیث
هو لازم نباشد بلکه لزوم آن بحسب مراتب و مقامات
مشار الیها است بقوله رفیع الدرجات ذو العرش
پس میکرد مطلق و مقید و کلی و جزوی و عام و خاص و
واحد و کثیر بی حصول تغیر و تبدیل در ذات
حقیقتش وقتیکه ملاحظه کرده شود باعتبار اطلاق و
فعل و تاثیر و وحدت و علو مرتبه الوهیت و ربی
حقیقة الحق سبحانه و تعالی و مراو ربیت وجوب ذاتی و
قدم و امثال آن از صفات کمال. و وقتی که ملاحظه
کرده شود باعتبار و انفعال و تاثر و انفعال و قابلیت تقید افتقار
وجود از حقیقت واجب بالفیض و التجلی حقیقت عالم است

ومراد راست امکان ذاتی وحدوث وغیرهما من

الصفات واین باعتبار تنزلست بعالم [illegible] وتجلی او

بصور علمیه که متعین میشود باعیان ثابته وچون بگو

حقیقتین متفرقتین را لابدیست ازاصلی که التیان

وردی واحد باشند واو وراث ان متعدد

زیراکه واحد اصل عدد وعدد تفصیل واحد

ناچاریست از حقیقت ثالثه که جامع باشد بین

الاطلاق والتقیید والفعل والانفعال والتاثیر والتأثر

مطلق باشد از وجهی ومقید باشد از وجهی

دیگر وفعال باشد باعتباری ومنفعل باشد باعتبار دیگر واین حقیقت احدیت جمع حقیقتین مذکورتین است

ولها رتبة الکبری و لا آخریتها العظمی

حضرت حق سبحانه تعالی از روی حقیقت و ذات از همه چیز
پوشیده تر است کنه ذات و غیب هویت او تعالی و تقدس
مدرک و مفهوم و مشهود و معلوم هیچکس نتواند بود کما اخبر هو عن نفسه
بقوله و لا یحیطون به علما پایه رفعت ادراکش از مناد ادراک خواص
و فی ذلک قدس متعالی است و ساحت عزت معرفتش از تردد و
اقدام و تعرض اوهام خالی نهایات عقول را در بدایات
معرفت او جز تحیر و تبلد شی و بیلی نه و بصیرت صاحب نظران
در اشعه انوار عظمت او جز تعاشی سبیلی نه فی الجمله
هرچه در عقل و فهم و وهم و حواس و قیاس گنجد ذات خداوند تعالی
او جز تحیر

المراد باحدیة جمیع الاشیاء المتعددة اما الامر الکلی الشامل لها کما یقال مثلا الحقیقة الانسانیة احدیة جمع زید و عمرو و بکر و غیرهم او الکل المشتمل علیها کما یقال مثلا البیت ما احدیة جمع السقف و الجدران و بالجملة کل ما یتحد به الامور الکثیرة المتکثرة فهو احدیة جمعها منقول من نقد النصوص فی شرح نقش الفصوص ۱۲

نتوانند

سبحانه از آن منزه است چه این همه محدثات اند
و محدث جز ادراک محدث نتواند کرد و اما از روی
تحقیق وی سبحانه پیداتر از همه چیزهاست و پوشیدگی و دشواری
معرفت او سبحانه و تعالی از غایت روشنی است که بس ظاهر است
و دلها طاقت دریافت او ندارند خفاش بروز نه بیند
نه از آن که چیز ابشب بلکه از آن که بروز بس ظاهر است
و چشم وی بس ضعیف هر چه در وجودست علی الدوام
یک صفت اند در گواهی دادند بر کمال وجود و علم
قدرت و جلال و عظمت صانع جل ذکره و عم آفرید
کار سبحانه غیبت و عدم ممکن بودی آسمان و زمین
ناچیز شدی آنگاه ویرا بضرورت بشناختندی که
چشم ضعیف نیست هر چه بیند از آن روی بیند

ظاهرتر است

بر آن اگر چیز

که مانند دزه

بأنه صنع وی:

له صنع ویدیدنیست چون چنان شد در هرچه نگرد خدای تعالی را
بیند، اگر خواهی در چیزی نگری که نه از ویست و نه بویست
نتوانی همه پرتو جمال حضرت اوست وهمه از وست و همه
بدوست، بلکه خود همه اوست که هیچ چیز را جز وی هستی
بحقیقت نیست، بلکه همه هستیها پرتو نور هستی اوست
قدس الله اسرارهم حق سبحانه وتعالی از همه مخلوقات
موجودات ظاهر ترست واز غایت پیدای پنهانست
خفی لشدة ظهوره. الحق سبحانه اظهر من الشمس فمن طلب
البیان بعد العیان فهو فی الخسران بدین ماند که گوی که
این آدمی را نمی شناسم بعد از اختلاط که افعال واقوال
اخلاق وهنرهای او مشاهده کنی گوی نیکش نشناسم حق
سبحانه وتعالی که جمله مخلوقات افعال واقوال وآثار اوست

سے نہان ماند چرا با خود نگوی خداوند سبحانه ذاتی ست

که هر چه دیدم و هر چه خواهم دید همه متبع اوست پیش دیدم

خدا را سبحانه از همه پیدا تر می بینم و گوئی که

نمی بینم اگر غیر از حق دانی و نبینی منبت تحمه چنان باشد

که کسی در باغ گوید که برگ را می بینم و لیکن باغ را نمی

بینم نه موجب ضحک باشد

ز آسمان و زمین و هر چه در اوست جز خدا را مبین همان که اوست

ایزد که هزار در برخ بکشودت براهی بکمال کنه خود ننمودت

تا رحمت او بجود در ها بندی در ذات خود از فکر حذر فرمودت

ای آنکه دلت ز هجر و ز توجه گرفت — در عین شهودی غم هجرانت چیست
چشمی بگشا ببین که مشهود تو کیست — تا کی خواهی چو نوح در نوحه گریست

معرفت و ادراک حق سبحانه و تعالی بر دو قسم است قسم اول ادراک
اوست باعتبار کنه ذات و تجرد او از تعینات اسماء
و صفات و تلبس بمظاهر کاینات و این ممتنع است بر غیر
حق را سبحانه زیرا که ازین حیثیت بحجاب عزت
متحجب است و بر ذات کبریا متحقق نسبت نیست میان
او و میان ما سوی او پس شروع در طریق معرفت او
ازین وجه اضاعت بضاعت وقت است و طلب آنچه
ممکن نیست ظفر بر تحصیل او عقلا مگر بوجه اجمالی که ادراک اینست
که ورای هر آنچه متعین شد امریست که ظهور هر متعین

بدوست واو فی حد ذاته از نقیتین مُبّرا. ولذالک

قال سبحانه و تعالی و یحذرکم الله نفسه والله روف بالعباد

پس حق سبحانه و تعالی برحمت کامله و رافت شامله راحت بندکان خود

خواسته است که ایشانرا از سعی و طلب آنچه ممتنع الحصول است

حذر فرموده اند و در حدیث نیز وارد است که

تفکروا فی آلاء الله ولا تتفکروا فی ذات الله شیخ محی

الدین رضی الله عنه می فرماید التفکر فی ذات الله

محال فلم یبق الا التفکر فی الکون اگر گویند

چون تفکر در ذات محال است پس نهی متوجه چیست

گویم نهی متوجه میشود از ذات بتفکر در آن

چنانچه در مثنوی مولوی میگوید مثنوی

گردنیست

تفکروا فی آلاء الله ولا تتفکروا فی ذات الله

از خود آنکه

بیت آن یکی اندر پی او زیر راه صد هزاران پرده آمد تا اله

بوین قسم معرفت اشارت رفته ربا عی اول قسم دوم

ادراک اوست سبحانه باعتبار تحقق نور و تنوعات تعینات

ظهور او در مراتب تنزلات ومرایای مکونات

واین ادراک نیز دو گونه است اول ادراک بسیط و هو

عبارت عن ادراک الوجود الحق سبحانه مع الذهول

عن هذا الادراک و عن ان المدرک هو الوجود الحق سبحانه

وثانی ادراک مرکب و هو عبارت عن ادراک

الوجود الحق سبحانه مع الشعور بهذا الادراک و بان

المدرک هو وجود الحق سبحانه و در ظهور وجود حق

بحسب ادراک بسیط خفای نیست زیراکه هر چه ادراک

کنی اول هستی مدرک شود اگرچه از ادراک

این ادراک غافل باشی و از غایت ظهور مخفی ماند
چنانکه ادراک الوان و اشکال بواسطه ادراک
ضیا نیست که محیط است بآنها که و شرط رویت ست
و با وجود این بیننده در ادراک آنها از ادراک
ضیا غافل میشود و بغیبت ضیا معدوم میشود که ورای آنها
امر دیگر مدرک بود دیگر که ضیا است همچنین نور
حقیقی که محیط است بضیا و الوان و اشکال و بیننده
و بجمیع موجودات ذهنی و خارجی قیوم همه است
و ادراک شی بی ادراک او محال است اگرچه از ادراک
او غافل باشی و این غفلت بواسطه دوام ظهور و
ادراک اوست که اگر چون ضیا این نور نیز غایب
شدی ظاهر گشتی که در وقت ادراک موجودات

امر

امری دیگر که نور وجود حق سبحانه تعالی مدرک

بوده است بزیرا که ظهور جلوه [illegible]

[illegible]

[illegible]

شعاع او بیک منوال بودی ندانستی کسی کین پرتو او است

نبودی هیچ فرق از مغز تا پوست و نظر باین ادراک بسیط است

آنچه گفته اند

و بویش ادراک

اشارت رفته است در رباعی ثانی و اما ادراک

ثانی که ادراک مرکب است محل فکر و خفا و صواب و خطاء

او است و حکم ایمان و کفر راجع باو است و تفاضل

میان ارباب معرفت بتفاوت مراتب او است

واشارت بدانست قول صدیق اکبر رضی الله عنه
که العجز عن درک الادراک ادراک
عالم ... که ادراک نسبت عجز از درک
ادراکست و بدین ادراک ثانی اشارت رفته
در رباعی ثالث اللهم وفقنا لهذا الادراک وا
شغلنا بک عن سواک والضا منها رباعی

ودرین رباعی اشارتست بوجه امتناع تعلق علم
بکنه ذات حق سبحانه و تعالی و تقریرش آنست که
غیب هویت ذات که مطلق است باطلاق حقیقی
مقتضی آنست که منضبط و متمیز نشود و در تحت انحصار

۱۱۶

واحاطه در نیاید و حقیقت علم احاطه است بمعلوم و کشف
او بر سبیل تمیز از ما عداه پس اگر حقیقت علمیه متعلق شود
بوی لازم آید تخلف مقتضای ذات از وی یا
انقلاب والتبدیل حقیقت علم و کلاهما محال پس تعلق
علم محیط نتواند شد بذات حق سبحانه من حیث الاطلاق
المذکور و نسبت آنچه متعین می‌شود مر عارفان را از
ذات حق سبحانه با آنچه متعین نشده سبحانه نسبت متناهی
و نسبت مقید است بمطلق و چنانکه متعذر است احاطه
علم بذات حق سبحانه از حیثیت اطلاق مذکور همچنین
متعذر است از حیثیت عدم تناهی که مندرج و مندمج است
در غیب هویت او و ممکن نیست تعین و ظهور آن دفعة بل
بالتدریج ایضا منها

[illegible]

[illegible] ادراک ذات حقیقت تعالی

باعتبار بطون و تجرد از مجالی تعینات شئون اگرچه

ممتنع است اما باعتبار ظهور در مراتب ممکن بلکه واقع است

و تابع است مراین ظهور را احکام و تفاصیل احوال و

آثاری که معرفت تفصیلی آن متعلق است بجستجوی

طالبان و مبتدیان مبنی بر حصول آلت و گفتگوی

واصلان و منتهیان مبنی از وصول بدان و بعضی از

مراتب ظهور جزئیات اند و آنرا غایت و نهایت نیست

و بعضی کلیات اند و ازین کلیات بعضی همچو محلها اند مر

ظهور سایر حقایق کلی الهیه و جزویات و لوازم

ایشان را چنانکه حقیقتی چند کلی یا جزوی که متبوع و یا تابع

یا

یکی از آن محال متعلق باشد بحیث لو قدر ظهورها تکون
تحت حکم ذالک المحل ویکون ظهورها بحسبها و آن را
مراتب و عوالم و حضرات خوانند و مراتب را من حیث
هی مراتب وجودی نیست متمیز از وجود امور متعینه
مترتبه است چنانکه مرتبه حس و شهادت مثلاً مرتبه ایست
کلی شامل جمیع محسوسات جزویه متعینه را از افلاک
و انجم و عناصر و موالید و وجود آن مرتبه کلی بعینه
~~وجود~~ همین جزئیات متعینه است نه آنکه هر یک کلی ٬ جزئیات
و جزئیات او را جداگانه وجودی باشد ممتاز از یکدیگر
~~فتدبر~~
~~پنج است~~
حضرات خمس خوانند اول را حضرت غیب و معانی

در وسط
عنصر و پنج
یعنی حضرت

است

در مرتبه غیب معانی

گویند و انحضرت ذات تسمیت بالتجلی الاول والتعین

الاول و الثانی و ما اشتملا علیه من الشیون والاعتبارات

اولاً و الحقایق الالهیه والکونیه ثانیاً و دوم را که در مقابل

اوست مرتبه شهادت و حس خوانند و آن از

حضرت عرش رحمانیت تا بعالم خاک و آنچه درین میان

از صورا جناس و انواع و اشخاص عالم و سیوم را که

تلو مرتبه غیبیت منازلا مرتبه ارواح گویند و چهارم که تلو

عالم حس است متصاعداً عالم مثال و خیالی منفصل خوانند

و پنجم که جامع ایشانست تفصیلاً حقیقت عالم است و اجمالاً

صورت عنصری انسانی الهی و قال بعضهم قدس الله

اسرارهم ارواحهم مراتب کلیه شش است زیراکه مراتبت

مجالی و مظاهر اند پس خالی نیست از آنکه آنچه ظاهر است

در ان

در ایشان ظاهرست بر حقیقت تنها نه بر اشیار
گوئیند یا هم بر حق ظاهرست و هم بر اشیار گوئیند و اول قسم
را مرتبهٔ غیب گویند بسبب غایت بودن اشیار
گوئیند در روی از نفس خود و از غیر خود پس هیچ
چیز را درین قسم ظهور نیست مگر بر حقیقت بنفسه تعالی و این
قسم منقسم میشود بدو مرتبه زیرا که عدم ظهور چیزی بر اشیار
گوئیند یا بسبب انتفاء اعیان ایشانست بالکلیه
بطلان و عینیًا حیث کان الله و لم یکن معه شیئی و این
مرتبه را تعین اول و مرتبه اولی از غیب خوانند و یا
بسبب انتفاء صفت ظهور بر اعیان ایشان اگرچه ایشان
متحقق و ثابت و متمیز باشند در علم ازلی و ظاهر باشند
بر حقیقت و حق تعالی نیز بر خود و امثال خود کما هو الامر فی الصورة

فی الاعیان الثابتة فی اذ ما شنا واین مرتبه را التعین
ثانی و عالم معانی و مرتبه ثانیه از غیب خوانند
واما قسم ثانی از مراتب که آنچه ظاهرست در وی هم
بر حق ظاهرست و هم بر اشیاء کونیه منقسم میگردد بسه مرتبه
مرتبه اول مرتبه ارواح است و آن مرتبه ظهور حقایق کونیه
مجرده بسیطست مر نفس خود را و مر مثل خود را
چنانکه ارواح درین مرتبه مدرک اعیان خود اند و امثال
خود مرتبه دوم مرتبه عالم مثال است و درین مرتبه وجود
مر اشیاء کونیه مرکبه لطیفه را که قابل تجزیه و
تبعیض و خرق و التیام نباشند مرتبه سیوم
عالم اجسام است و آن مرتبه وجود اشیای مرکبه
کثیفه است که قابل تجزیه و تبعیض اند و این مرتبه را نام کرده اند

مرتبه

مرتبه الحس و عالم الشهاده پس مجموع این مراتب پنج مرتبه شد

جامعیه

و مرتبه سادسه مرتبه جامع ست مر جمیع مراتب را و آن حقیقت

انسان کامل ست زیرا که او جامع جمیع مراتب ست بحکم برزخیت

حقی که دارد والله اعلم بالحقایق والیقا منها رباعی

[illegible]

اولی

[illegible]

در مرتبه نخستین که تعین اول ست ملک از ملکوت که مرتبه ارواح ست

و ملکوت از جبروت که مرتبه صفات ست ممتاز نیست بلکه

وحدتیست صرف و قابلیتی ست محض و این مراتب همه در وی

عینا

مندرج و مندمج من غیر امتیاز بعضها عن بعض لا عینا

و لا علما و خصوصیات این اعتبارات را باعتبار اندراج

و اندماج درین مرتبه بی امتیاز ایشان از یکدیگر اگر

اگر امتیاز بحسب علم محیط باشد شئونات ذاتیه و حروف

عالیات و حروف علویه و حروف اصلیه نیز گویند

و بعد از امتیاز ایشان از یکدیگر در مرتبه ثانیه بسبب نورانیت

علم صور شئونات مذکوره اند و مسمی باعیان ثابته و ماهیات

[illegible]

[illegible]

شرح حالت در بیان احوال اعیان ثابته در ماهیات خمس ۱۲

در مرتبه علم یعنی تعین ثانی که مسمی میگردد باعتبار تحقق و تمیز

جمیع معانی کلیه و جزئیه در وی بعالم معانی کل اشیاء

کونیه را بذات خود و [illegible] و ذوات امثال خود اصلاً

شعور نیست بلکه تحقق و ثبوت ایشان در نفس مرتبه علم متعینی

بحیثیتی که ایشان اضافت وجود نیست بدیشان تا متصف گردند بموجودیت

و وجود بسبب اضافت و نسبت بدیشان متعدد و متکثر

گردد

گردد و چون بوجود متصف نشوند بطریق اولی لازم می آید
که متصف نباشند بکمالاتی که تابع هست مر وجود را چون
شعور بجود و مثل خود لیکن ایشان در هیچ مرتبه متعدد و متمیز نباشند تعدد
و تمیز وجودی بلکه تعدد و تمیز ایشان باعتبار علم باشد
پس تخلف مرتبه اولی که دران مرتبه این تمیز و تعدد
علمی نیز ملحوظ نیست و مثال این بعینه والحقیقة که ااصل
شجر هست وقتیکه ویرا دانه فرض کنیم پس تعین و تجلی
دانه بر خودش بی آنکه تفاصیل خصوصیات بیخ و ساق
و شاخ و برگ و شکوفه و میوه که در وی مندرج و مندمج اند
ملحوظ وی باشد بمثابه تعین اول است که اشیا را در وی
نه تعدد و وجودیست و نه تمیز علمی و تعین و تجلی دانه
بر خودش بصور تفاصیل این خصوصیات که بر خود

بصورت بیخ و شاخ و برگ و شکوفه و میوه جلوه نماید

و این مفصل را در مجمل مشاهده کند بنظر ثانی است

که اشیا را اندر وی اگرچه تعدد وجودی نیست اما تمیز

علمی هست و این خصوصیات مذکوره باعتبار اندراج

و اندماج در مرتبه اولی بی تعدد وجودی و تمیز علمی

شیونات ذاتیه است و صور معلومیه آنها در مرتبه ثانیه

مثال حقایق موجودات که مسمی است باعیان ثابته

در عرف صوفیه و بماهیات نزدیک حکما چنانچه گذشت

والله اعلم

صوفیه موحدین با حکما محققین متفق اند در نفی

مجعول

مجعولیة از اعیان ثابته و ماهیات و کلام شیخ محقق مدقق

صدر الملة والدین القونوی و جناب ... قدس الله اسرارهم وتفسا بذان او ... الله اسرارهم

ناظر بآنست که نفی مجعولیت از اعیان ثابته بنا بر آنست

که جعل را عبارت میدارند تأثیر مؤثر در ماهیات باعتبار

افاضه وجود عینی خارجی برآنها و شک نیست که اعیان حیثیت

از آن حیثیت که صور علمیه اند وجود خارجی از آنها

منتفی است پس لازم آید انتفاء مجعولیت نیز و بعضی از محققان

ارباب نظر اینجا تحقیقی است و حاصلش آنست که ماهیات

ممکنه همچنانکه در وجود خارجی محتاج اند بفاعل در وجود

علمی نیز محتاج اند بفاعل خواه فاعل مختار باشد و خواه

موجب پس مجعولیت بمعنی احتیاج بفاعل از لوازم

ماهیات ممکنه است مطلقاً خواه در وجود عینی و خواه در

وجود علمی و اگر مجعولیت را تفسیر کنند باحتیاج بفاعل

در وجود خارجی قول مجعولیت از اعیان ثابته صحیح باشد
اما پوشیده نماند که این تخصیص و تقیید تکلف و راجع
باصطلاح پس صواب در این مقام آنست که گویند مراد
بنفی مجعولیت از ماهیات عدم احتیاج ایشانست فی
حد انفسها بجعل جاعل و تاثیر موثر زیرا که ماهیت سواد
مثلا وقتیکه ملاحظه کرده شود با او مفهومی دیگر ورای
مفهوم سواد عقل معنی جعل و تاثیر را در وی تجویز نمی کند
بسبب آنکه میان ماهیت و نفس خودش مغایرتی نیست
تا فاعل بجعل و تاثیر او را نفس خود گرداند و همچنین
متصور نیست جعل و تاثیر فاعل در صفت وجود با آن
معنی که ~~ماهیت را متصف بوجود گرداند~~ بوجود همچنانکه
تاثیر صباغ مثلا در ثوب مصبوغ نه آنست
که ثوب را ثوب گرداند یا صبغ را صبغ
بلکه

بلکه با آنست که ثوب را صبغ گردانیده است پس برین تقدیر هر یک از نفی مجعولیت ماهیات فی حد انفسها و اثبات مجعولیت ایشان باعتبار اتصاف بوجود صحیح باشد کما لا یخفی علی الفطن الزکی والله هو الولی

این رباعی اشارت باین معنی است که صاحب فصوص رضی الله عنه در فص ادریسی می فرماید که الاعیان الثابتة ما شمت رائحة من الوجود یعنی اعیان ثابته که صور علمیه اند بر عدمیت اصلی خود اند و بوی از وجود خارجی بمشام ایشان نرسیده و معنی این سخن آنست که اعیان نزد اقتضای وجود بر ایشان ثابت و مستقر اند بر بطون خود هیچ وجه

ظاهر نخواهند شد. زیراکه بطون و خفا ذاتی ایشان است چیزی از آن

و ذاتی چیز جدا نمیشود. و پس آنچه ظاهر می‌شود ازین اعیان

احکام و آثار این اعیان است که به وجود خود در جهر وجود

حق ظاهر می‌شوند. نه ذات این اعیان و الثنا منها

اعیان را که حقایق موجودات است دو اعتبار است اول آنکه

اعیان مرایای وجود حق اند با اسماء و صفات او سبحانه

و اعتبار دوم آنکه وجود حق مرآت این اعیان است

پس باعتبار اول ظاهر نمی‌شود در خارج مگر وجودی که

متعین است در مرایای اعیان و متعدد است بتعدد احکام

آثار ایشان پس بر مقتضای این اعتبار غیر از وجود حق

در خارج

در خارج هیچ مشهود نیست و این بیان حال موحدیست که شهود
حق بروی غالبست و باعتبار دوم در وجود غیر از اعیان
هیچ مشهود نیست و وجود حق که مرآت اعیانست در غیب
متجلی و ظاهر نیست مگر از ورای تتق غیب و این بیان حال
کسیست که شهود خلق بروی غالبست اما محقق همیشه
مشاهده هر دو مرآت میکند اعنی مرآت حق و مرآت
اعیان و مشاهده صوری که در هر دو مرآتست بی انفکاک و امتیاز

مفقود است [illegible]

این رباعی اشارتست بالقاب ارباب مراتب ثلثه که در
شرح رباعی سابق گذشت پس ذو العین در اصطلاح
این طایفه عبارتست از آن کسیست که شهود حق بروی

غالب باشد حق را باطن بیند و خلق را باطن
پس خلق در نظر او بمثابه آینه باشد مر حق را حجب
و اختفاء ظهور حق در خلق بچو ظهور صورت در آینه و اختفای خلق
در حق بچو اختفاء آینه بصورت و قرة الحقل عبارت
از کسیست که شهود خلق بروی غالب باشد خلق را ظاهر
بیند و حق را باطن پس حق در نظر او بمنزلهٔ آینه باشد
مر خلق را و خلق بمنزلهٔ صورت منطبعه در آینه لاجرم حق
باطن باشد که پوشانِ المرآة و خلق ظاهر که نمایان چون
الصورة المرتسمة فی المرآة و قرة العین و قرة الحقل
عبارت از آن کسیست که حق را در خلق مشاهده کند
و خلق را در حق بشهود هیچکدام محجوب نگردد از شهود دیگری
بلکه وجود واحد را بعینه از وجهی حق بیند و از
وجهی

ببیند

وشهود وحدت

وهمی محقق منکه نمود کثرت مانع نیاید شهود وحدت را مزاحم نگردد

نمود کثرت را وایضاً منها

در ذات که بشرط لا است تعین احدیت

مبداء ظهور اول تعین که تا لی غیب هویت

ومرتبه لا تعین ست وحدت حقیقیست که اصل جمیع قابلیات

وا ورا ظهور وبطون مساویست ومشروط مقید بهیچ یک از

انتفاء اعتبارات واثبات آن نیست بلکه او عین قابلیت

ذات ست مر بطون وظهور وازلیت وابدیت وانتفاء

اعتبارات واثبات ازاو مرا این وحدت را دو اعتبار است

اول اعتبار اوست بشرط عدم اعتبارات وسقوط آن بالکلیه

واین اعتبار احدیت وذات را باین اعتبار احد خوانند

ومتعلق این اعتبار بطون ذات وازلیت اوست دوم

اعتبار اوست بشرط ثبوت اعتبارات غیر متناهیه مر او را

نعت شمس

بهیچ یک الم

و این اعتبار واحدیت و ذات را باین اعتبار واحد میگویند

و متعلق این اعتبار ظهور ذاتست و احدیت او باطن واحدیت

مقام انقطاع و استهلاک کثرت نسبیه وجودیست در

احدیت واقع و در واحدیت اگرچه کثرت وجودیه منتفی است

از وی کثرت نسبیه متعقل متحقق است و در وی بچون متعقل

نصفیت و ثلثیت و ربعیت در واحد عددی که منشا همه اعداد

زوست و جمیع تعینات وجودیه غیر متناهیه مظاهر این نسبت

متعلقه در مرتبه واحدیت است والیها منتهاها رباعی

حق بمراتب چو تنزل فرمود　　هر جا برخ شانی دگر رو نمود

[illegible]

ایجاد عبارتست از استتار وجود حق بصور اعیان

ثابته و ماهیات و انصباغ او باحکام و آثار ایشان

وعاقبت و ثمره استتار وجود حق بصورت هر عین

تحقق التعقل

مطلب فی معنی الایجاد والغرض والفوائد [illegible]

121

ثابته ظهور اوست سبحانه بحسب شانی که این عین ثابته

ظهور اوست بر خود یعنی سبحانه یا بر عین شان یا بر امثال

فرادی یا خود ظهور آن عین است

برحق سبحانه یا بر خود یا بر امثال خود پس کذلک

جمله و افرادی یا لا و جمع بین الظهورین و هر شانیکه

ظاهر میشود حقیقت بحسب بوی یا شان نعت کلی جامع

مر جمیع افراد این شیون و ظهور او سبحانه با حدیت جمع

خود جز متحقق نمی شود مگر نسبت باین شان کلی جامع بکلیه

احدیت جمعیه ظاهر باشد پس اکتساب کند هر شانی حکم جمیع شیون را و هر یک

مشتمل است همچنان در مرتبه انسان کامل که آن شان کلی جامع

هر یک از آن شیون بر همه مشتمل است و غایة الغایات

از ظهور وجود حقیقی بحسب هر شان این اکتساب مذکور است جمع هر شانی

۴ شیون را یا شعار نعت که بعض است

یعنی در روی که مرات است

در مرتبه احدیت

بر جمیع شیون مشتمل

نه آنکه ظاهر شود آن شان فقط یا ظاهر شود حقیقتی بسبب

صنعت آن شان ... حقیقت نوعیه انسان با اوصاف [illegible]

و شعر و علم و فضل و غیرها القبح [illegible] بشریت و این اوصاف

همه در وی مندرج [illegible] غیرا شیئا فشیئا من بعض

و چون این حقیقت در هر یکی از افراد خود یکی از این [illegible]

ظهور کنند مثلا در زید شعر و در عمرو کتابت و در بکر

علم و در خالد نقش سایر اوصاف بر یکدیگر [illegible]

و باعتبار یکدیگر [illegible] کرده‌اند

معقول نشوند توان گفت که کاتب شاعر است و عالم و نقاش

الی غیر ذلک علی یا شاعر کاتب [illegible] عالم و نقاش علی هذا القیاس اما اگر

این اوصاف در ذات واحد که بشریت مثلا جمع شود

بر آینه هر یک از این اوصاف بما عدای خود موصوف

گردد پس توان گفت که [illegible] و عالم

شاعر کاتب است

فافهم

125

مکاتیب ... عالم و فاضل

... و عالم الهی و ذالک

حقیقت ... هریک از این اوصاف ... گردد آن شأن کلی حقیقت

انسانی را که قابلیت اوصاف مذکورست در اتصاف بهمه و عدم

خصوصیت ... معنی دون وصفی پس حقیقت نوع انسانی

و لهٰذا المثل الاعلی بمنزله حضرت احدیت جمیع اسمای آن ... صفت

کمالیت و شعر و غیرها بمثابه شیون الهی و زید و عمرو و بکر و

خالد بمنزله تفصیلی فرقانی که عالم ست و النظر مثال مظهر ...

... فی که در وی هریک از افراد شیون برنگ ...

و مقتضی شأن کلی که مفتاح مفاتیح غیب گشته والله اعلم

... و ... عدد ... قی

... ذاتی ...

حضرت حق سبحانه و تعالی را کمالیت ذاتی و کمالیت

در همچنین

... معنی همه برآمده است

و ایضا منه

اسمای ... و مراد از کمال ذاتی ظهور ذات ... بنفس خود
بنفس خود در نفس خود از برای نفس خود ... اعتبار
غیر و غیریت و مغنای مطلق لازم کمال ... غنی
غنای مطلق ... که شئون ... ذات
ذات با احکام و لوازمها علی وجه کلی جملی که در مرتبه
مرتبت الهی و کیانی می نمایند در ذات خدا فی بطونها
واندراج الکل فی وحدتها کاندراج جمیع الاعداد
ومراتبها اجمع فی الواحد والواحد فی الاحد ...
هر دو ثابت باشند ... بصورتها و احکامها کما ظهرت
و تظهر و ثبت و تثبت ... مفصلة فی المراتب پس ذات
احد اقدس برین ... مستغنی باشد از عالم و عالمیان
و از ظهورات ... علی وجه التفصیل در مراتب ابدالآباد

کسب ... (حاشیه)

هر دو ثابت

[illegible] حقیقت متجلی در شهود او مراتب آن را بجمیع

[illegible] و مقتضیاتهم عند اندراجهم فی احدیته حاصل

الشهود لیست غیبی علمی چون شهود مفصل در مجمل

و کثیر در واحد چون شهود النخلة مع الاغصان و توابعها در نواة واحده

و عالم علمیان در این شهود معدوم مستهلک فی نفسها [illegible]

مر کثرت وجودی را زیرا که همه صور علمیه اند که تحقق و ثبوت

نیست مراتب نیز را در غیر ذات عالم بدانها آن مراد از کمال اسمای

[illegible] ظهور ذات است و شهود او در تعینات خود که اشیا کرده

آن تعینات را بغیر و سوی و این شهودیست عیانی وجودی

چون شهود مجمل در مفصل و واحد در کثیر و نواة در نخله

و توابع آن مستلزم ست تعدد وجودیرا و الیها منها

[illegible]

عالمیان

در بیان کمال ذاتی از عالمیان [illegible] گردیدن

حضرت حق سبحانه بموجب فرموده ان الله

لغنی عن العالمین بحسب کمال ذاتی از

وجود عالم و عالمیان مستغنی است و اما تحقق

ظهور کمال اسمائی موقوفست بر وجود اعیان

ممکنات که مرآیا و مجالی صفات واعتبارات ذات

چه کمال اسمائی چنانکه گذشت عبارتست از ظهور ذات

مقدسه و شهود او در مراتب تعینات که اسما اند نیز مسمی اند

سوال اگر گوید استکمال حق نیز لازم آید جواب

مراتب [illegible] که مظهر و مجلی است مطلقا غیریت تا استکما

نیز لازم آید بلکه او را جهت یکی تعین شخصی که ذ

وی باشد [illegible] و آن جهت غیریت و یکی [illegible]

که تمامی موجودات باقی و موجودند در عین وجود حق

سبحانه یگند و قال بعض شارح الفصوص و چون نسبت نماند که

مر تعینات و مظهریت موجودات مر وجود حق را از حیثیت

غیریت نه از جهت عینیت چه مظهریت مرآیا و مظاهر باعتبار

تعینات و قیود غیر وجود مطلق اند اگرچه در حقیقت وجود

متحد اند و محققان از غیریت ایشان خواهند غیر حقیقی

تو و عدم محض نیست پس جواب اصحاب آنست که گویند

ذات فی نفسها کامل است بی وجود اغیار که مظاهر

متعینه است و کمال اسمائی بجهت کمال مظاهر و اسما و شئون

نه بجهت کمال محض ذات پس استکمال ذات بغیر لازم نیاید

گر مجاب نشر بود و گر ... [illegible] ... نه الله ... [illegible]

[illegible] ... حقیقت ... [illegible]

و ایشان باعتبار تعین و تقید غیر

را ... بدو عین اند

[illegible]

بیشتر گذشت که حقایق اشیا عبارتست از تعینات وجود
مطلق در مرتبهٔ علم و وجودات اشیا عبارتست
از تعینات او در مرتبهٔ عین پس حقایق اشیا و وجودات
ایشان از حیثیت محض حقیقت وجود عین یکدیگر و عین
وجود مطلق باشند و تمایز و تغایر بالکلیه مرتفع باشند و اما از
حیثیت تعین متغایر یکدیگرند و مغایر وجود مطلق نیز باشند اما مغایرت
ایشان مر یکدیگر را باعتبار خصوصیات تعینهاست که مابه الامتیاز
ایشانست از یکدیگر و اما مغایرت ایشان مر وجود مطلق را
بسبب آنست که هریک از ایشان تعینیست مخصوص مر
وجود واحد را که مغایرست مر سایر تعینات را و وجود
مطلق مغایر نیست مر کل را و مر بعض را زیرا که در کل عین کلست
و در بعض عین بعض و منحصر نیست در کل و در بعض بالجمله

ولم جزو

بهمه حیثیت او باعتبار اطلاق باشد از حیثیت [illegible]

وآنرا اطلاق نیز فافهم انشاء الله العزیز و ایضاً منها رباعی

ذاتیکه منزه ز اطلاق مشوب ... ز نسبت مظاهر و وجوب محجوب

[illegible] صفت [illegible] مخصوص [illegible] بود حیثیت و [illegible]

گاهی ظاهر وجود گویند و در مقابل باطن وجود که مرتبه لا تعین

و تجرد از مظاهرست و مراد از ظاهر وجود مراتب تعینات

کلیه و جزئیه وجودیه [illegible] است و گاهی ظاهر وجود میگویند

در برابر باطن وجود که صور علمیه و اعیان ثابته است و مراد

[illegible] حیثیت عالمیت حضرت وجودست زیراکه چون

حضرت وجود بر خود تجلی کند بذات خود و مشمول ذات اعتبارات

در ذات خود لاشک اورا دو حیثیت پیدا میشود حیثیت

عالمیت و حیثیت معلومیت که صور علمیه و اعیان ثابته

باطن و پوشیده است [illegible] در ذات عالم و ذات عالم نسبت

و لا تعین و تجرد از مظاهرست

و حیثیت معلومیت

بآن ظاهر چنانکه این معنی را در خصوص مثال خود باز می‌نماییم

پس ظاهر است که بهیک از حیثیتین مذکورتین را اگر چه

تمایز بین العالم و المعلوم بمحض اعتبار باشد اقتضی حیثیتی

چون وحدت و وجوب و احاطه و تاثیر و فاعلیت او مقابل

این [illegible] معنی کثرت و امکان و قابلیت و تأثر و معلولیت

پس وقتیکه گویند وجوب صفت ظاهر وجود است مراد

بآن ظاهر وجود باشد بمعنی ثانی نه بمعنی اول

چه ظاهر وجود بمعنی اول شامل است مرتبه تعینات وجوبیه

و امکانیه را چنانکه گذشت پس صفت وجوب شامل جمیع تعینات

ظاهر وجود بمعنی اول نباشد و متبادر از نسبت وجوب

بوی شمول است کما لا یخفی و مراد بظاهر علم صور علمیه

اعیان ثابته است که از لوازم ایشانست صفت امکان

که

[illegible]

که بعد نسبت از تساوی نسبت ایشان بظهور و بطون که معبر میشوند

بوجود و عدم خارجی و یا آنکه عبارت علم عین ظاهر بوجود دا که شامل

شیئیت و اعتبارات ست و من حیث ظاهر تمیز نسبتی واقع فافهم ، بهما تمیز نسبی

حکیمهم و ایضا منها حق علم و اعیان حقایق معلوم

معلوم بود [illegible]

گر تو [illegible] مستعد [illegible] ایضا منها حکم قدر و قضا بود بی مانع

بموجب علم لایزالی واقع تابع باشد علم ازلی اعیان را ازلی

اعیان بهمه شئون لکن تابع قضا عبارتست از حکم الهی کلی بر اعیان

موجودات باحوال جاریه و احکام طاریه بر ایشان من الازل

الی الابد و قدر عبارتست از تفصیل این حکم کلی بانکه تخصیص

کند [illegible] ایجاد اعیان باوقات و ازمانی که استعدادات ، کروه شمرد

ایشان اقتضای وقوع میکند دران و تعلیق کرده آید هر حالی

لهذا احوال ایشان بزمانی معین و بسببی مخصوص و تعدد رات

[illegible marginal note]

که ممکن نیست مرهیچ عینی را از اعیان ثابته که ظاهر شده‌اند وجود
ذاتا و صفةً و فعلاً مگر بقدر خصوصیت قابلیت و استعداد
ذاتی خویش و سر ... آنست که اعیان ثابته امور مجعوله
نیستند از ذات حق سبحانه و تعالی که معلوم حق باشند و از
لا در متعین گشته در علم وی علی ما هی علیه بلکه نسب و شئون
ذاتیه حق اند پس ممکن نیست که متغیر گردند از حقایق خود زیرا که
ذاتیات حق سبحانه منزه‌اند و مبرا از قبول جعل و تغییر و تبدیل
و مزید و نقصان و چون این امور الحسنه شد بدانکه حکم
حق سبحانه و تعالی بر موجودات تابع علم وی است
و علم وی سبحانه تابع اعیان ثابته ایشان بآن معنی که مر علم ازلی
هیچ اثری نیست در معلوم باثبات امری مر او را که ثابت
نبوده باشد بلکه تعلق علم وی بمعلوم بر آن وجه است
که آن معلوم فی حد ذاته بر آن است و علم را از روی
تأثیری و تسخیری نیست و اعیان ثابته نسب و شئون
ذاتیه

(حاصل)

بر موجودات
تابع علم وی است
با عیان ثابته ایشان
و علم وی سبحانه
با ثبات امری که ثابت
بوده باشد نیست.

در تنزیه حضرت حق تقدس سبحانه و تعالی و نسبت شئون ذاتیه

حق مقدس و منزه از تغییر و تبدل ازلاً وابداً لیس الاعیان نیز ممتنع التغیر باشند از آنچه بر آنند فی حد انفسها و حکم حق بر ایشان بمقتضای قابلیات و موجب استعدادات ایشان باشد بر حسب آن استعداد از حضرت حق و جواد مطلق عز شانه طلب دارند چنانکه باید و چندانکه شاید عطا نماید و انعام فرماید بی نقصان و زیادت خواه از درکات شقاوت و خواه از درجات سعادت. و ایضاً منها

[illegible]

[illegible]

و ایضاً منها من الرباعیات

[illegible]

چیزیکه تماشیش بیک منوال است
مانند صفت وجود بر یک حال است
هر بود و نظر گرچه بقای دارد
آن نسبت بقا بتجدد امثال است

حقیقت آدمی بل هر ذره از ذرات عالم بالنسبة الی ذاته و حقیقة لا الی علم موجده تعالی بها نسبت کرد با بلاء وجودی علمی که صورت معلومیت او را در علم قدیم حق تعالی سبحانه بود از فیض جود حق تعالی وجود بروی بحسب قابلیتش عارض و طاری می شود ...

و بعد از یافتن این هستی که او را عارض است بموجب کل شیئ یرجع الی اصله هر دم او را با اصل خود تشن[ه] ... رسنیت با الذات میل حاصل شود یا خود گویم که از نفاذ ترمان قهرمان وحدت حقیقی در محل ظهور آثار اسم بزرگوار الظاهر هیچ چیز را بهره از ثبات و قرار اصلا نیست حتی زمان متعارف موهوم الاتصال را که مبنی بتقالی و تواتر آن

نعم

بواسطه

جزوی

التعارف کالاتصال من حیث زاد جزا منها

متعارف

تصور نمی توان کرد مگر خود گوییم که ذات الهی از ان که اسماء

و صفات اوست همیشه در میان عالم متجلی است و چنانکه بعضی

از اسماء اقتضای وجود اشیاء میکنند مثل موجود و محیی و امثال آن

همچنان بعضی از اسماء اقتضای عدم اشیاء میکنند مثل معید

و ممیت و قهار و غیرها پس حضرت سبحانه گاهی تجلی میکند باسمائیکه مقتضی وجود اشیاست

و گاهی تجلی میکند باسمائیکه مقتضی عدم اشیاست بلکه در هر زمانی لا بل در هر آنی

هر یک ازین هر دو نوع اسم متجلی است پس بنابرین امور اشیاء

در هر آنی بعدم اصلی و فنای ذاتی خود راجع میشوند و از لباس عاریتی

و خلعت عاریتی وجود منخلع میگردند ولیکن بسبب مددی

که میدهد از صفت بقای حق سبحانه بعینه الشأن میپیوندند و در همان

آن بوجود دیگر متلبس میگردند و این خلع و لبس دایما واقع است

هیچ وقتی از موجودی و خالقی حق تعالی از ایشان منقطع نیست

راجع — پیوند — بوجود — آن

برحيث ايشان را از وصل اين از آگاهي نيست كماقال

تعالى بل هم في لبس من خلق جديد و

مبقتي امور كه متعلق رويته باقي نمايد و تماشاي يك

وتيره مدتها بايد ازان نمايندگي يا نيستگي را از تجدد

تشيات متماثله متوافقه بايد شناخت وخود را غلط

نبايد انداخت چه فنا و بقا و دوام امر اعتباري است از تجدد

تعينات متباينه و متوافقه موجود ميشوند بقاء حقيقي لازم ذات

وجود بود و مجازي بحسب امتداد مظاهر متوافقه و فنا لازم

ارتفاع تعين است مخصوص ذات لازم ذات تعين است كما قال الله

تعالى ما عندكم ينفد وما عند الله باق

وقال بعضهم جزئيات اسرار تمام عالم بجميع جواهره و اعراضه صور

و اشكال اعيان ثابته است كه ظاهر شده اند در مرآت وجود حقاني

قال

تنوعات

نه مطلق یا نور تعینات وجود که تنوعات هستی مطلق است

که ظاهر شده در صور حقایق عالم و اعیان ثابته و وجود

مطلق دایم الفیضان والسریان است بر حقایق اعیان پس آنچه

قابل است از وجود حق بر صورت عینی را از اعیان

بروجه اول یا آنچه حقیقت است از وجود حق در صورت

عینی از اعیان بر وجه ثانی متلبس می شود بصورت آن عین

نزدیک ملابسه وجود محاذات او مرآن عین را و بسبب

اتصال فیض وجودی که تابع است مر فیض اول را منخلع

می شود آن فیض اول از صورت آن عین و متلبس

میشود بصورتی دیگر که مرآن عین را در مواطن

دیگر است تا ظاهر شود وجود بصورت این عین در جمیع نسبت

مراتب و مواطن وجود و در عین آن نیز متلبس میگردد

ودجود متعین ثانیا که تابع نسبت مر اول را است آن چنین
چون وجود متعین اول که هکذا الی الامر ابداً ابداً و مثالش
این بعینه آب جاریست که چون جزوی ازوی محاذی
شود موضعی را از نهر بشکل آن موضع برآید و بصورت آن
نماید اما در آن دم آن موضع نپاید بلکه همان دم بگذرد و موضع
خود را بجزو دیگر سپرد و این جزو ثانی نیز بشکل آن موضع
متشکل گردد و فی الحال بجزو ثالث متبدل شود و هکذا الا
الی ما لا نهایه لیکن حس بواسطه تشابه اجزاء مائیه
و تشکل ایشان بشکل واحد میان ایشان تمیز نتواند کرد
و جزو ثانی را عینا بعینه همان جزو اول داند اگرچه حکم عقل
صحیح و کشف صریح بخلاف آنست وایضاً منها رباعی
حق وجد انی وتعیّن حق جوانی کثرت صفت توابع الکدفی

هرگاه تشویش کثرت تجلیات ... باید کلاً از خلاف تغافل دانی
آثار او حضرت حق تعالی و تجلیات او واصل میشود با عیان

موجودات در هر نفسی و در تحقیق او فیح دائم تجلی است
واحد که ظاهر می شود در مراتب و استعدادات
ایشان بتعینات متعدده متجدده

نه آنکه آن تجلی فی نفسه متعدد است یا بدو و اوطار متجدده
بلکه احوال ممکنات چون تقدم و تاخر و غیرهما موهم می شود
به تجدد و تعدد و تشخص میگردد و اگرچه امر آن تجلی اجلی و اعلی
از آنست که منحصر گردد در اطلاق و متصف شود بنقصان و
مزید و این تجلی احدی مشار الیه نیست مگر فیض جودی و نور
وجودی که واصل نمی شود از حضرت حق سبحانه و تعالی بممکنات
غیر از آن نه بعد از اتصاف بوجود و نه قبل از آن و هرچه غیر از آن
همه احکام و آثار ممکنات است که متصل می شود از بعضی ببعضی

تجلیات

نسبت مقتضیه
مقتضی
بتغیر و تعقبه
و تعدد

دیگر بود از ظهور با تجلی الوجودی المذکور مستفاد این وجود
ذاتی نیست با سوی حق سبحانه بلکه مستفاد است
از تجلی مذکور ... مفتقر باشد باین امداد وجودی
احدی مع الآنات دون فترت و انقطاع چه اگر یک طرفة
العین ... گردد عالم بتمام اصلی و عدم ذاتی
خود باز گردد زیرا که ... عدم امر لیست لازم هر ممکن مع
قطع النظر عن الموجد تعالی و وجود عارضی است مراورا
و تفاوتی که میان ممکنات واقع است بتقدم و تأخر
در قبول این وجود فایض بسبب تفاوت استعدادات
ماهیات ایشان است پس هر ماهیتی که تام الاستعداد است
در قبول فیض اسرع دائم است چون ماهیت قلم اعلی
که مسمی است بعقل اول و هر ماهیتی که تام الاستعداد بیک
واسطه و خواه به وسایط چنانکه ثابت شده است شرعًا و کشفًا

و تفاوتا

... از قبول فیض ... الاستعداد خواه ...

و مثلاً مثال این بقیه در دو نارست بر نقطه و کبریت و

حطب یابس و حطب اخضر و نمک نیست که نفط اسرع

و اتم است در قبول صورت ناریه با قوت مناسبت

که میان نفط و نار است از حرارت و یبوست که صفت

ذاتیه نار است و همچنین علت تاخر قبول حطب خضر آن را

حکم مثل همین است که مر او را ثابت است از رطوبت و برودتی که

منافی مزاج ناری است و اوست لیکن بباید دانست که میان علت مناسبت

و مباینت درین امثله ممکن است اما میان استعدادات و نفوس و تفاوت و صفات بدله مباینت

علی از موجد عالی نه متعذر است زیرا که این اسرار است

الهی که اطلاع بر آن ممکن نیست مگر کمل اولیاء الله را رضوان الله علیهم اجمعین

و اقف ی این بر غیر اهلش جایز نه و ایضاً منها رسالتی ست

و مکان امکان نسبت میان جزئیات نور ظاهر شده آن نور با نواع ظهور

نور و شیوع ظهور در عالم نور خود بنفسه و گروه تم نور

[illegible]

نور حقیقی یکی بیش نیست و آن نور خداست و نور خدا چون
نامحدود و نامتناهی است و عالم تجلی نور خداست که
بصد هزار صفت تجلی کرده است و با این صور خود را
ظاهر گردانیده [illegible] بدان و [illegible] عالم الحقایق
که تعینات حق و تمیزات وجود مطلق بحسب خصوصیات
اعتبارات و شیونات که مستجمع است در غیب [illegible] خالی از آن
نیست که در مرتبهٔ علم است یا در مرتبهٔ عین اگر در مرتبهٔ
علم است پس حقایق و ماهیات اشیاست که آن را مسمی کرده‌اند
در اصطلاح اینها به اعیان ثابته و اگر در مرتبهٔ عین است
وجودات اشیاست پس حقایق اشیا عبارت است
از تعینات وجود حق در مرتبهٔ علم باعتبار جهت
خصوصیات و اعتبارات و شیونات مستجمعه در غیب

ذات

ذات هرگاه که وجود تجلی کند بر خود متلبس شأنی
از شئون تجلی علمی حقیقتی باشد از حقایق موجودات غیبی
و چون تجلی کند متلبس شأنی دیگر حقیقتی دیگر باشد از
حقایق وعلی هذا القیاس و وجودات اشیا عبارت باشد
از تعینات وتمیزات وجود حق در مرتبه عین تشکل
باعتبار احکام و آثار این حقایق و ماهیات بآن طریقه
که حقایق و ماهیات همیشه در باطن وجود اعنی علم ثابته
باشند و آثار و احکام شان که ظلال و عکوس
مراتب اند در ظاهر وجود که مجلی و آئینه است مر باطنش را
پیدا و هویدا ظاهر وقتیکه وجود متعین گردد بسبب
انصباغ بآثار و احکام حقیقتی از حقایق موجودی باشد
از موجودات عینی خارجی و چون منصبغ گردد باحکام

حکمی و دیگر موجودی دیگر باشد از کلی موجودات متنوعه
وهکذا الی ما لا نهایة له پس این موجودات متکثره
متعدده که منتسب است بعالم نباشد مگر تعینات اطوار
و تنوعات ظهور وجود حقیقی که آنها را بحسب مدارک
و مشاعری که از احکام و آثار الحقایق است متعدد و متکثره
مینماید و حقیقت وجود برهان وحدت حقیقی
خود است که منبع است مر وحدت و کثرت بساطت و
[illegible] و ترکیب و ظهور و بطون
متعین است و صفت عین موصوف من حیث الوجود
اگرچه غیر اوست من حیث المفهوم و لهذا قیل التوحید
للوجود و التمییز للعلم والله اعلم بالحقایق
و الیه [illegible]

[illegible]

اعیان همه شیشه‌های گوناگون بود کافتاد در آن پرتو خورشید وجود
هر شیشه که بود سرخ یا زرد و کبود خورشید در آن هم بهمان رنگ نمود

نور وجود حقیقت حق تعالی و لله المثل الاعلی بمثابه
نور شمس است و حقایق و اعیان ثابته بمنزله زجاجات متنوعه
متلونه و متنوعات ظهور حق سبحانه و تعالی در آن حقایق
و اعیان چون الوان زجاجی مختلفه چنانکه نمایندگی الوان
نور بحسب الوان زجاجات است که حجاب اوست و فی
نفس الامر او را لونی نیست تا اگر زجاج صافیست و سفید
در روی یا بوی صافی و سفید نماید و اگر زجاج کدرست
و ملون نور در وی کدر و ملون نماید با آنکه نور فی حد ذاته
از لون و شکل مجرد و معراست همچنین نور وجود سبحانه
با هر یک از حقایق و اعیان ظهوریست اگر آن حقیقت و
قریبست بحسب ظلمت و نورانیت و صفا چون اعیان
عقول و نفوس مجرده نور وجود در آن مظهر در غایت

کالکثافه ببساطت

صفا

تضاد نوریت و بساطت نماید و الّا بعینه چون

جسمیات

اعیان جسمانیات نور وجود در آن کثیف نماید

بالکل فی نفسه نه کثیف و نه لطیف پس اوست متعین

حقیقی

که واحد حقیقی است منزه از ترکیب و صفت و لون

شکل در حضرت احدیت و هم اوست بسی ...

متکثره بصور مختلفه ظهور کرده بحسب ... تعینات و تجلی

اسمای و صفاتی و افعالی خود را بر خود جلوه داده

والیضاً چون بحر نفس زند چه خواهد گفت ... شد ... آن نفس ابر بهار

منها باد آن شود ... بکند قطره ... و آن ... باران سیل ...

والیضاً بحریست کهن ... بر گشته بصورت موج ...

منها ... تا شود حباب یا موج ... بحر که آن ... ...

بحر که حباب ... است ... آب ... ... المحققین

غیر از آب ... و چون حقیقت مطلق آب ... ...

...

بحسب امتزاج موج‌ش خوانند و چون منعقد گردد و نیک جامد شود حبابش گویند و همچنین
چون متصاعد شود

چون پیوسته باشد و چون آن بخار متراکم گردد و بر یکدیگر نشیند

ابر شود و ابر بسبب تقاطر باران شود و باران بعد از اجتماع

و قبل از وصول به بحر سیل و سیل انهار و وصول به بحر بحر لیکن

فی الحقیقت نیست اینجا مگر امری واحد یعنی عین ماء مطلق که

متسمّی شده بدین اسامی بحسب اعتبارات و ازین قیاس — متسمّا شده است

حقیقت حضرت مطلقه نیست الا وجود مطلق که بواسطه

تقید بتعینات متسمّی میگردد باسماء اشیاء

چنانکه متسمّی میگردد اولاً بعقل پس بنفس پس بفلک پس باجرام

پس بطبایع لیس هو اسمه الی غیر ذالک و نیست فی الحقیقة

مگر وجود حق و [illegible] مطلق که متسمّی گشته بدین اسماء

بحسب اعتبارات تنزل از حضرت احدیت بواحدیت

و از حضرت واحدیت بحضرت ربوبیت و تنزلات بحضرت
کونیه و ازان بحضرت جامعه انسانیه که آخر حضرات کلیه است و
چنانچه چون نظر کند بصورت موج و حباب و بخار و امطار و مثل
گوید این البحر و نحو ان که نیست الا آب مطلق که بصورت
این تقیدات برآمده است و خود را درین مظاهر متجلی
نموده و همچنین چون نظر کند بمراتب عقول و نفوس
و افلاک و اجرام و طبایع و موالید گوید این الحق دانند
که این همه مظاهر وی اند و وی سبحانه خارج نیست ازین مظاهر
و مظاهر بغیر وی و اما عارف چون نظر کند داند و بیند
که همچنانکه بحر آب است در حقیقت مطلق آب را که محیط است
بجمیع مظاهر و صور خویش از موج و حباب و غیرها و چنانکه
مطلق آب و میاهیتی نیست بلکه بر هر قطره از قطرات

و این مظاهر و صور
مغایرت

و هم بمعنی

[illegible] از انواع منادیست که عین آنست من حیث الحقیقة
و غیر اوست من حیث التعین همچنین اسم حق عبارتست
از حقیقت مطلق که محیط است بهر ذره از ذرات موجودات
و بهر مظهری از مظاهر کائنات و حیات او و این مظاهر متغایره
تعینیست بر هر یک از اینها منادی که اوست من حیث الحقیقة
اگر چه غیر اوست من حیث التعین پس ببینند در واقع مگر وجودی
مطلق و وجودی مقید و حقیقت وجود را در هر جا یکی دانند
و اطلاق و تقیید را از نسب و اعتبارات او شناسند
ایضا حروف در صور مختلف اند یعنی [illegible] اند [illegible]
الف ملفوظ صورتیست مطلق ممتد که غیر مقید باشد بصدور
از مخرجی خاص و بعدم صدور از آن و الف مکتوبه امتدادیست
خطی غیر مقید بشکلی مخصوص از اشکال مختلفه حرفیه و بعدم آن

بدله حقیقته

پس الف لفظی حقیقت حروف لفظیست که بصور در

برمخارج مخصوصه متعینه گشته بکیفیات مختلفه و معانی

با معانی مختلفه کثیره و الف خطی حقیقت حروف [illegible]

که متشکل گشته باشکال مختلفه و بامتیاز دگشته [illegible] بسیار

[illegible] بتقدیر دال است همچنانکه بر وجود مطلق که اصل موجود

متعینه است و در وی هیچ تعینی نیست اما ظهور نیست او را

مگر در ضمن وجود متعین و حقیقت متعین همان مطلق است بانضمام

قیدی و تعینات باعتبار خصوصیات متنوع و متغایر یکدیگرند

و باعتبار حقیقت مطلقه عین یکدیگر پس حقیقت جمیع

اجزای وجود مطلق است واحد که ظاهر شده است بسبب احتجاب

بصور تعینات موجودات و محتجب گشته است بواسطه

ظهور در ملابس تنوعات الهیه همچنانکه الف بحروف

و [illegible]

بدله: مقید مطلق

بدله: مقید همان مطلق است

بدله: وجود وجودیست

در تجيب وي بكيفيت ... بكمالات آن وايضا منها

از تجيب الا كشف ... ارباب خرد ... ليست احد در ... اعداد

... صورت و هم ماده ...

[illegible]

عارف كه فيض روح ... [illegible] ... است

مشخص وجود عدد را احد است

١٦ ربط حق و نقش اين چنين معتقد است — واحد در مراتب اعداد از اثنين

الي ما لا نهاية له اين ظهوري دارد كه در هر يك خاصيتي و فايده

سيده كه در آن ديگر نيست و حقيقت هر يكي مغاير حقيقت

ديگري است و همه تفصيل مرتبه واحد ميكنند يعني مبين آنند

كه واحد بسيط كه درين مرتبه بتكرار ظهور كرده است زيرا كه اثنين

دو واحد است و ثلثه سه واحد ... و همچنين جميع اعداد

كه در هيئت وحداني مجتمع گشته و از آن زوجان و ثلثه

و غيره كه همه الاعداد حاصل شده پس ماده اعداد واحد است

و صورت اعداد هم واحد پس همه اعداد بواحد موجودند

و واحد بر واحدیت خود ازلاً و ابداً باقیست بی‌یکردن

واحد بتکرار خویش اعداد را که مثالیست مر [illegible]

بظهور خویش پدید کند و تعیین عدد مر واحد را مثالیست

مراتبهاء اعیان و احکام و صفات را و ارتباط میان

واحد و عدد که او موجد این و این مفصل مرتبه آنست مثالیست

مر ارتباط میان حق و خلق را که حق موجد خلق است و خلق

مفصل مرتبه تنزلات و ظهورات حق و اگر تو گوئی که دو

نصف اثنین است و ثلث ثلثه و ربع اربعه و خمس خمسه

مثالیست مر نسب لازمه را که صفات حق نشان خود آنند

معشوقه یکیست لیک بنهاده دو پیش [illegible]

[illegible]

در صورت [illegible]

وجود حقیقی یکیست ممتاز از سایر موجودات من حیث الاطلاق

و الذات و ظاهر است بذات خویش در صور اعیان

بجمیع

[illegible] موجودات است حسب الاسماء والصفات در این جهان

[illegible] تشبیهات نور در مجالی متنوعات ظهور [illegible] در اعیان

جز وجود حقیقی بحسب نمایندگی مرات است از صفا و کدورت

آن [illegible] ولمعه دیگر از شبهای [illegible] انشد بحسب [illegible] مراتب مثال

آن در محسوس چنانست که مثلا چون تو روی برابر ی

آئینه‌ای که در روی آیینه‌ها نشانده باشند آینه صورت تو

[illegible] از آن آینه‌ها ظاهر خواهد شد ولیکن ظهورات

مختلف بحسب آینه‌ها ونمایندگی آن [illegible]

نوای دلالت که تو ی که در آینه‌ها می نمایی و غیر تو را

کسی دیگر نیست و تو خود بحقیقت و بجان صفتی که بودی

در مرتبه خود پس اعیان موجودات را بمنزله مرایای متعدده

متنوعه تشکره و آن وذات الهیه را والله المثل الاعلی بمنزله وجه واحد

نموده [illegible] اذا انت · بی غیر ما الرجال واحد [illegible] انت اعبدوت [illegible]

نموده‌ای و دو صد · در سرا بینه [illegible] دیگرگون مینماید جمال [illegible] هر دم [illegible]

هزار برقع [illegible] زلف [illegible] صد [illegible] نشانه [illegible] دو صد

مشکلات [illegible] آنچه [illegible] ولی الهدایة

عاشقه الفتا [illegible] تا گرده [illegible] خواب

از گنج حقیقت [illegible] حجاب [illegible] دریاست حقیقت [illegible]

الست [illegible] سراب [illegible] کشتی [illegible] گفتن

واللیل [illegible] عبارت [illegible] خوشتر که [illegible] وحدت

معذور سخن مشترک توحید [illegible] واحد دیدن بود نه واحد گفتن

تامل در کمالات قدسیه ارباب توحید و تفکر در

انفاس متبرکه اصحاب مواجید قدس الله [illegible] اسرارهم

و تشویق راست نه تحصیل کمال معرفت و تحقیق راز که

علوم و معارف ایشان ذوقی و وجدانیست نه نقلی و تقلیدی

باتقی

[illegible] یقین بالکلیه [illegible] جوینده در تشکیک
[illegible] و گرویده بجا می‌رسد گشتن کمال جهالت
و عاقبت ضلالت از گفتن بزبان تا یافتن بوجدان
تفاوت بسیار است و از شنیدن تا کشیدن در آغوش بگوش
درجات بسیار هرچند نام شکر بری تا شکر نخوری کامت
شیرین نشود و هرچند وصف نافه گویی تا نافه نبویی مشام
تو مشکین نگردد پس چون طالب صادق را بواسطهٔ لمعه
این سخنان سلسلهٔ شوق در حرکت آید و داعیهٔ طلب قوت
گیرد میباید که بمجرد گفت و شنید بسنده نکند بلکه بکمال جهد و
اجتهاد بحسب المقدور در تحصیل این مطلوب سعی کند
شاید که توفیق موافق آید و سعادت مساعدت نماید [illegible] و اعلا اطوار
سلوک مشایخ طریقت قدس الله تعالی اسرارهم در تحصیل این مطلوب

طریقه سلوک حضرت خواجه و خلفای ایشان یعنی

حضرت مجید مسند ارشاد و هدایت و مرجع خوارق

خصایص کرامات ولایت ملاذ زمان قطب اهل حقیقت

عرفان مظهر صفات ربانی مورد اخلاق سبحانی انسان

عیون المحققین وارث الانبیاء والمرسلین خواجه بهاء الحق

والملة والدین محمد بن محمد البخاری المعروف بنقشبند

قدس الله تعالی روحه و طیب مشهده چون بر نهجی که

طریقه ایشان اقرب سبل است الی المطلب الاعلی

والمقصد الاسنی و هو الله سبحانه و تعالی فانها ترفع

حجب التعینات عن وجه الذات الاحدیة الساریة فی

الکل بالوجود والفناء فی الوحدت حتی تنزل سبحات

جلاله فتحرق ما سواه و بحقیقت نهایت پیر مشایخ طریقت بدایت طریقت

ایشانست

شفقت چه اول در آوردن ایشان در حدوقت است وسلوک
ایشان عبور از جذبه است یعنی تفصیل مجمل توحید که مقصود
از آفرینش عالم و آدم همین است کرو ما خلقت الجن
والانس الا لیعبدون ای لیعرفون

سیر کفر چو بینی شاهی ... راسرار حقیقت بیقین آگاهی
گر نقش کنی بلوح دل صورت او ... زان نقش بنقش بنده‌گی راهی

طریقه توجه حضرت خواجه و خلفای ایشان قدس الله تعالی اسرارهم
و هر در نسبت باطنی ایشان چنان است که هرگاه خواهند
که مذاق اشتغال نمایند اولا صورت آن شخص که این نسبت
از وی یافته باشند در خیال در آورند تا آن زمان که اثر حرارت
و کیفیت معهوده ایشان پیدا شود پس ملازم آن کیفیت

بوده باین صورت و خیال که آینه روح مطلق است

متوجه بقلب شوند که عبارتست از حقیقت جامعه

انسانی که مجموع کاینات از علوی و سفلی مفصل آنست

اگرچه آن منزه از حلول در اجسام است اما چون نسبتی

میان او و میان این قطعه لحم صنوبری هست پس توجه

باین لحم صنوبری باید نمود و چشم و فکر و خیال و هم و همه

قوی را بدان باید گماشت و حاضر آن بودن و بدر دل

نشستن و اما شک نداریم که درین حالت کیفیت غیبت

و بیخودی رخ نماید آن کیفیت را راهی فرض میباید کردن روش

و از پی آن رفتن و هر فکر یکه در آید متوجه بحقیقت قلب

خود نفی آن کردن و با آن هرگز مشغول نشدن

و بغلبات مجمل بیکلی در گریختن تا آن نفی شود و زمان

بگذرد

نسبت فناهائی بیخودی تا باید و از هم نکسـلد چنانکه گفته

بیت

باشی عدام اگر نوائی کرد کار مردان مرد وانی کرد

در ترقی حال این کیفیت و زیاده شدن این نسبت

معتمد بر ظهور صفت بیخودی حضرت خواجه قدس الله سره می فرموده اند

مر ایشان بر خود را با آن بیخودی ده اگر خواطر تشویش دهد

با حضار خیال حضرت مرشد است که مندفع شود و الا

باید کرسته نوبت نفس [illegible] برند چنانکه از دماغ میرنی

میراند و خود را خالی میسازد و بعد از آن بطریقه مذکوره

مشغول شود و اگر همچنان خواطر عود کند باید که بعد از تجدید

طریق مذکور سه نوبت بگوید استغفر الله

من جمیع ما کره الله قولا و فعلا و

خاطرا و سامعا و ناظرا و لا حول و لا

قوة الا بالله و دل بمعنی استغفار با زبان موافق

دارد و ما بهم با فهمان بجهت میل دردل مشغول نشود نه

در دفع وساوس را مشق تمام دارد و اگر با اینها نیز دفع نشود | دفعی

در دل چند نوبت تا کلمه لا اله الا الله بگوید بدین معنی

که لا موجود الا الله [illegible] و اگر بدین نیز دفع نشود چند نوبت

بجهر بگوید و الله را بتشدید ها بدل فرو برد و آن به مقدار

مشغول شود که ملول نشود و چون ببیند که ملول خواهد شد

ترک کند و چون آن وسوسه و خیال که مشوش او باشد

موجودی خواهد بود از موجودات ذهنی آن را نفی بحقیقته

قایم بکل بلکه عین حق داند زیرا که باطل نیز بعضی از ظهورات

حق ست کما قال الشیخ ابو مدین قدس الله سره

لا تنکر الباطل فی طوره فانه بعض ظهوراته

واعطه منک مقداره حتی توفی حق اثباته

قال الشیخ المؤید الجندی فی شرحها

فالحق قد یظهر فی صورة ینکرها الجاهل فی ذاته

شک نیست که بدین ملاحظه ذوقی حاصل شود و شک نیست که نزد ارباب

ثبوت تجرد می‌باید که آن زمان آن فکر را نیز نفی کند بحقیقت

بیخودی در ترقی باشد فکر در حقایق اشیاء و توجه بتجلیات

همین کفر نیست مصرعه با خودی کفر و بیخودی دین است

بلکه فکر در اسماء و صفات حق هم نباید کرد و اگر برسد آنرا غیبت و بیخودی

نیز نفی باید کرد که چه مطلب ز و ما نیست ~~ایضا لیقه توجه~~

~~بکه حد آدمی حیرت و مقام تجلی انوار ذات و شک نیست~~

که فکر در اسماء و صفات حق هم نباید کرد و اگر برسد آنرا نیز نفی باید

کرد که چه مطلب ما نیست انطا لیقه توجه نیست که حد

آدمی حیرت است و مقام تجلی انوار ذات و شک نیست که فکر

در اسماء و صفات ازین مرتبه فروتر است

متوجه شود و خود را بآن باز دید و از لقاء آن بود و دعا و ... غیبت و بیخودی

نیسته

ن تو بیابی از صلا کمال اینست و بس   بنده در دو کم شده بی وصال یابی طلب

والله اعلم

گر ساعتی به بیراه از شعاع باشد   خود خود را [illegible]

[illegible] اصحاب صفا باشی   [illegible]

رباعی

[illegible] سر رشته [illegible]   [illegible]

داریم همه جا با همه کس در همه حال   می دار نهفته چشم دل جانب یار

[illegible] ورزش این نسبت [illegible] هیچ وجه از این نسبت غافل نشود

و اگر دمی غافل شود باز بدان طریق که گفته شد به سر کار خود رود

دایما حاضر بوده گوشه چشم دل را در خانه و بازار و خورد و خفت

و خوردن و آشامیدن و همه حالات بر حقیقت جامعه خود

و مقصود اصلی نصب العین خود سازد و حاضر داند و لحظه

جزوی از وی غافل نشود و بلکه همه اشیا را بروی قایم داند

و سعی کند که آن را در همه موجودات مستحضر [illegible]

مشاهده کند تا بجایی برسد که خود را و همه اشیا را [illegible]

آینه حق

آینه جمال یا کمال خود داند بلکه [illegible] و بقیه [illegible]

بخود و [illegible] نسبت [illegible] حالت سختی [illegible] نیز از [illegible]

غافل نشود بلکه کثرت عشق دل را بدان سودا رد و اگرچه [illegible]

دیگر مشغول باشد چنانکه گفته اند شعر از در در آمدی و من از خود بدر شدم

و هرچند صحبت بیشتر باشد

این نسبت قوی تر گردد و باید که خود را از غضب راندن نگاه دارد

که راندن غضب طرف باطن را از نور معنی تهی سازد و اگر نعوذ بالله

غضبی واقع شود یا قصوری دست دهد که کدورتی قوی طاری شود

و رشته گم گردد یا ضعیف شود غسلی برآرد اگر قوت مزاج وفا کند

با آب سرد که بسیار مناسب است و الا با آب گرم و جامه پاک

بپوشد و در جای خالی دو رکعت نماز بگذارد و چند نوبت

[illegible] نفس برکشد و خود را خالی سازد و بطریقه مشغول شود معهوده

و در نماز نیز و پیش حضرت جامعه خود تضرع نماید و بیکی با او توجه

کند و بداند که این حقیقت جامعه مظهر مجموع ذات و صفات

خواجه ... سبحانه ... ملاحظه کرده معانی الله

عن ذالک بلکه بمنزله ظهور صورتست در مراتب ...

بحقیقت نزدیک حق باشد چنانکه ... و چون خواجه ...

مشغول شود بحضرتی ... در حضرت جامع شود

این دعا بخواند اللّهم کن وجهتی فی کل وجهة و مقصدی

و غایتی فی کل سعی و ملاذی فی کل شدة و

همی و وکیلی فی کل امر و تولنی تولی

محبة و عنایة فی کل حال و ...

از ذکر حق سبحانه و تسمیه با توجه و حضور تا حضرت ابو ...

در آن هم شروع کنند و بعضی ازین طائفه علیهم ...

اسرارهم بجای توجه بتسبیح نگاه داشت ... [illegible]

رقمی کلمه لا اله الا الله با اسم مبارک اسم محمد ... اند

خواه آنرا در محلی خارج از خویش نوشته بنظر ... خیال

اللهم کن وجهتی فی کل وجهة و مقصدی فی کل سعی و غایتی فی کل شدة و ملاذی فی کل ... و همی و وکیلی فی کل امر و تولنی تولی محبة و عنایة فی کل حال ... [illegible]

قدس الله ...

[illegible]

... خطره نیند و خیاله ... [illegible]

بیشی فوائد امور کونیه منع خواطر متفرقه است و تفریغ دل از

کثرت صور کونیه تا آثار کثرت در غلبه وحدت مختفی گردد

و طالب متوهم را بر حد نسبت غیبت و کیفیت بیخودی کشد

و صورت آن جزوی متوجه الیه از امور حسی که باشد مقصود و حقیقت

تکلیف که میان او و مطلوب نوعی مناسبتی مرعی باشد [illegible]

لذا بعض طریقه که منسوب اند بسلطان ابراهیم ادهم قدس الله روحه در ابتدای

توجه یکی از محسوسات چون سنگی و کلوخی و غیر آن میکنند

چنان طریقه [illegible] چشم ظاهر بر آن می دوزند و ملاحظه بر هم نمی

زنند و جمیع قوای ظاهری و باطنی متوجه آن میشوند تا آن

غایت که خواطر بالکلیه مندفع میشود و کیفیت نسبت بیخودی

دست میدهد و قال بعضهم قدس الله اسرارهم نوعی عالی از

توجه آنست که طالب متوجه حفظ حضرت عزت [illegible]

[illegible] ساوی

ونگذارد که حجاب حوادث از جسم و عرض و جوهر و جهت [illegible]

قصور نخواند بنا بر حدیث رأیت ربی نورانیا حضرت [illegible] | عرش اند ... صفت

نامتناهی برابر بصیرت بیاید و فال [illegible] | نامتناهی

حق و اکمل مراتب حضور مع الغیب المطلق آنست که بعد از تعطیل

قوای جزئیه ظاهره و باطنه از تصرفات مختلفه و فارغ گردانیدن

خاطر از هر علمی و اعتقادی بل عن کل ما سوی الغیب الحق

سبحانه و تعالی بحضرت حق سبحانه کنی بروجهی که معلوم و مفهوم نیست

یعنی چنانکه اوست در دوام نه مقید [illegible] یا

بلکه بتوجه مجمل مطلق هیولانی صفت که قابل جمیع صور و انوار است

که از حضرت حق بروی فایض گردد و پاک از نقش معتقدات مستحسن

و مستنکر مع توحد العزیمة و الجمعیة و الاخلاص التام و المواظبة

علی هذا الی الله الدوام او فی اکثر الاوقات دون فترت

والا نیز به خاطر علما ثبت عزیمت با جزم با آنکه کمال حق تعالی
ذات یست مستوعب جمیع اوصاف خواه حسن آن اوصاف
پیدا باشد و خواه پنهان و با جزم با آنکه هیچ عقلی و فکری و
وهمی بسبر حق محیط نتواند شد بلکه او چنانست که از خود
خبر داده و گفت کل یوم هو فی شان اگر خواهد در هر صورتی
از صور عالم ما برگردد و اگر خواهد از همه منزه باشد و هیچ
صورتی و اسمی و رسمی با وی اضافت نتوان کرد
و اگر خواهد تمام احکام و اسما و صفات بروی صادق
و محمول باشد و با اینهمه ذات پاک او منزه است از همه
لایق عظمت و جلال او نیست نه از صفاتی که بر نقل و اعیان
اضافت آنها با ذات پاک او کنند و اگر کسی وجود را
از مبدا تا منتها مراتب تجلیات حضرت حق سبحانه
هم حفظ نماید و این معنی جمع الدوام برابر بصیرت بدارد

لیکن نه بسبب تعدد در واقع مگر وجود مطلق و وجود مقید

وجود را در هر دو یکی شناسد و اطلاق و تقیید را از

نسب و اعتبارات او داند یک حقیقت که این ملاحظه او را

علاوه علیم بخشد و ذوقی تمام دهد و از این قبیل است

ملاحظه معنی اتحاد و اتصال در عرف اینها فالاتحاد

هو شهود الحق الواحد المطلق الذی الکل موجود به فیتحد به

موجودیة الکل من حیث کون کل شیء موجودا به معدوما

ما بنفسه لا من حیث ان له وجودا خاصا اتحد به فانه

محال والاتصال هو ملاحظة العبد عینه متصلا بالوجود

الاحدی بقطع النظر عن تقیید وجوده بعینه و اسقاط

اضافته الیه فیری اتصال مدد الوجود و نفس الرحمن

الیه علی الدوام بلا انقطاع حتی یبقی موجودا به

مدد اتصال

باطن آگاه از آن حرف [illegible] ترقی [illegible] سطوت آگر داریه

شیخ ابو الجناب نجم الدین الکبری قدس الله تعالی سره در رساله
فواتح الجمال می فرماید ذکری که جاریست بر نفوس حیوانات
انفاس ضروریه ایشانست زیرا که در برآمدن و فرو رفتن
نفس حرف ها که اشارتست بغیب هویت حق سبحانه تعالی
گفته میشود اگر خواهند و اگر نخواهند و همین حرفهاست که در اسم
مبارک الله است والف و لام از برای تعریفست و تشدید
لام از برای مبالغه در آن تعریف پس میباید که طالب
هوشمند در نسبت آگاهی بحقیقت برین وجه بود
که در وقت تلفظ با این حرف تعریف هویت ذات حقیقی
ملحوظ وی باشد و در خروج و دخول نفس واقف باشد
که در نسبت حضور مع الله فتوری واقع نشود تا برسد
بجایی که بی تکلف نگاهداشت این نسبت همیشه حاضر دل بود

بتکلف نتواند که این صفت از دل [illegible] شد و دوام
اتحاد و اقتصار بصفت انتساب بجناب حضرت فی بها
رتبه اش بستگی دارد و دوام این نسبت باید که بعینه از جنبه
دخلی بوصف نیاز تقا، این صفت طلبد اگر العمر ابدی
در نگهداشت این نسبت سعی کند شهد حق او گوارا رود
نشود عزیزم لا یعقی و دینه کیمیا در شأن این نسبت

خوش آنکه دل گشت رو بحیر نرود | در پیر توال منتسب مقید شود
نه بشنه اثر شنه بیش [illegible] رود | دارد تحیه کوه کرد کور [illegible] شود

بدانکه سر ذکر و ترقی در مراتب آن الست که حقیقت مناسبت
که میان بنده و رب [illegible] و با احکام خلقی و خواص و صفات الهیه
مغرور و محجوب شده زنده گردد و اثبات آنست بی قطع تعلقات ظاهر و باطن
بی تفریغ دل از همه ارتباطات که بعد از اتحاد میان انسان و
سایر اشیاء حاصل شده است خواه ابدا داند و خواه نداند ممکن

بلی

سبب بقای نسبت

[illegible]

پس بر طالب سالک واجب است که رجوع کند از آنچه در اثبات
مقام وحدت صورت کثرت بتدریج بواسطهٔ انفراد
و انقطاع تا مناسبتی فی الجمله میان او و حقتعالی حاصل شود
و بعد از آن توجه با حضرت حق سبحانه و تعالی کند بجهت دیگری
دیگری از ارکان وجوب ذکر از وجهی ربانی بوجهی است زیرا که از روی
لفظ و نطق کردنی است و از روی ربانی بلکه رب است پس
از آن بر زخ اثبات میان حق و خلق و بسبب وی نوعی دیگر از
انواع مناسبت حاصل آید و مشایخ طریقت قدس الله ارواحهم
ارواحهم از جمله اذکار ذکر لا اله الا الله را اختیار کرده اند
و حدیث نبوی چنین وارد است که افضل الذکر لا
اله الا الله و صورت این ذکر مرکب است از نفی و اثبات
و بحقیقت راه بحضرت عزت سبحانه و تعالی بدین کلمه توان
و حجب روندگان نتیجه نسیانست و حقیقت حجاب انتقاش

و از وجهی ربانی

صورکونیست و به دل و در زبان از تعاقب نفی حق و اثبات
غیریست و بحکم المعالجة بالاضداد در کلمه توحید نفی ما سوی
حق و اثبات جهتی نیست و علاجی باز نگر حق مجال
و ملازمت بر معنی نفی که حاصل نماید پس ذاکر میباید که دملا
در وقت جریان این کلمه بر زبان با موافقت میان دل و
زبان نگاه دارد و در طرف نفی وجود جمیع محدثات بنظر
فنا مطالعه فرماید و در طرف اثبات وجود قدیم را
جل ذکره بعین بقا مشاهده نماید تا بواسطه تکرار این کلمه
صورت توحید در دل قرار گیرد و ذکر صفت لازم
دل گردد و در اوقات فترات ذکر لسانی فتور قرا
و قصور بذکر دل راه نیابد و صورت توحید
که معنی ذکر است از وجه ظاهر دل محو شود و حقیقت
آن در وجه باطن دل منتقش گردد و حقیقت ذکر در دل

مجرد

چیز شود و حقیقت ذکر با جوهر دل متحد شود و ذکر [illegible] در

جوهر دل در [illegible] فانی گردد و از کلمات قدسیهٔ آن شیخ است که

حضرت خواجه است قدس الله روحه هرچه دیده شد و شنیده شد و دانسته شد

همه غیر است و حجاب بحقیقت کلا آنرا بنفی

باید کردن و نفی خواطر که شرط اعظم سلوک است بی تصرف

عدم در وجود سالک که آن تصرف عدم اثر و نتیجهٔ جذبات الوهیت

بکمال میسر نگردد و وقوف قلبی برای آنست تا اثر آن مطالعه

جذبه مطالعه کرده شود و آن اثر در دل قرار گیرد و رعایت عدد

در ذکر قلبی برای جمع خواطر متفرقه است و در ذکر قلبی چون

عدد از بیست و یک بگذرد و اثر ظاهر نشود دلیل باشد بر بی

حاصلی آن عمل و اثر ذکر آن بود که در زمان نفی وجود بشریت

منتفی شود و در زمان اثبات اثری از آثار تصرفات

جذبات الوهیت مطالعه افتد و وقوف زمانی که کار

ان نست

کرده‌اند و گفته‌اند بر آنست که واقف حال احوال خود باشد

که در هر زمانی صفت و حال او چیست موجب شکر است

یا موجب ... استغفار گفته‌اند باز داشتن نفس در وقت

ذکر بسبب ظهور آثار لطیفه ... شرح صدر

والمشتاق و لست زیارتی ... در نفی خواطر

و عادت کردن باز داشتن نفس سبب حرارت علاوه

عظیم است در ذکر بواسطه بسیاری از فواید دیگر

و حضرت خواجه قدس الله تعالی روحه در ذکر باز داشتن

نفس را لازم نمی شمرده‌اند اما رعایت وقوف قلبی را اهم

میداشته‌اند و لازم می شمرده اند زیرا که خلاصه آنچه

مقصود است از ذکر در وقوف قلبی است و از عبارات

و اصطلاحات سلسله خواجگان قدس الله تعالی ارواحهم

ملوا

[illegible]

و مراد از وقوف عددی را لازم نمی شمرده اند

بانگوید و باز گشت و نگهداشت و یاد داشت
آنست یاد کرد عبارت از ذکر لسانی یا قلبی و بازگشت که ذاکر در
برابری که بزبان کلمه طیبه را بگوید در عقب آن بجان
زبان بگوید که خداوند مقصود منی توی و رضای تو زیرا
که این کلمه بازگشت و نفی کننده است هر خاطر را که بیاید از
نیک و بد تا ذکر او خالص ماند و سر او از ما سوی فارغ
گردد و نگهداشت مراقبه خاطرست چنانکه هم در
یکدم چند بار بگوید که خاطر او غیر بیرون نرود و مقصود
وفانی شدن ازین همه یاد داشت است که مشاهده حق از ذکر
خفیه نسبت فی الحقیقه و ذکر لسانی و ذکر قلبی بمنزله
مقدم العنصر بایست تا ملکه خوانای حاصل اید و اگر معلم
حاذق بود و در طالب صادق استعداد آن بیند
۱۷ الف شاید که در قدم اول او را خوا انشغال گرداند و بمرتبه
یاد داشت رساند بی زحمت مقدم و یا اما غلب

طالبان باشند که ایشان را بر پای و داشت دلالت کردن

پیش از ذکر لسانی ~~...~~ ذکر قلبی

بمنزلهٔ آنست که یکی بر وجال نشرارد او را تحقیق کند

و گویند که ... تا همه برآید تا بیری می بینی ... سوی ...

زانکه ... اصل ... آورد طبعی

... دیگر ... نیابد ... سعی

از دلم ... روح برود

و لحضرته قدوة العرفاء الکاملین و اسوة الکبراء الی ...

المتوجه الی الله بالکلیه و الداعی الی الحق بالانوار الجلیه رباعی

... چیزیکه نقش ... آن ... بود

... کرده ... در جمله

مولانا و مخدومنا سعد الملة و الدین الکاشغری قدس الله سره

بالتماس بعضی از اجلهٔ ... احباب کلمهٔ چند در بیان

کیفیت اشتغال این عزیزان بذکر و توجه نوشته اند

اکنون آن نوشته بعبارات شریفهٔ ایشان بر سبیل ...

و ارشاد در قید کتابت آورده میشود تا این

رسم

جمله

اصحاب

و استرشاد

چنانچه پایان کلمات برسد تمام شود و پایان انفاس سپری گردیده

اختتام کرده و همین بهتر و بسم الله الرحمن الرحیم مبنای طریق

مشغولی این عزیزان آنست که میگویند هوش در دم

خلوت در انجمن یعنی هوش در دم آنست که نفس که

بر می‌آید باید که از سر حضور باشد و غفلت در آن راه نیابد

و طریق مشغولی آنست که این کلمه را که لا اله الا الله و

محمد رسول الله است تمام میگویند و کیفیت گفتن آنست

که زبان را بر کام می‌چسپانند و نفس را در درون

نگاه میدارند آن مقدار که می‌توانند و متوجه

قلب صنوبری میشوند که ذکر از قلب گفته شود

نه از مدرکه بینی میباید که حرارت ذکر بدل رسد و بیش

از وصول بدل و معده و قرآن منقطع نشود

هوش در دم خلوت در انجمن

و این توجه را هم می‌خوانند و وقوف قلبی

و این قوم را هم میسازند و در عقب ناخن های خود

این معنی را که خدا وند ما مقصود من توئی و رضای تو مرا

نگاه دارند و این مشغولی را در جمیع احوال پیدا در نشستن و

آمدن و طعام خوردن و وضو ساختن نگاه دارند و ازین طایفه

دیگر جهت که بعضی زیاده میکنند و آن الفت که

بکشر الف را از سر ناف ابتدا میکنند و بکسر لا الی بر

جانب صنوبری و الّا را متصل کرسی لا که بر پستان

راست واقع شده است و الا الله محمد

رسول الله متصل جانب ابتدا میکنند و این شکل را

باین کیفیت نگاه میدارند و دیگر مشغول بدان

طریقه که مذکور شد میباشند طریقه ذکر الشان است

والله اعلم و طریقه توجه ایشان آنست که دل خود را

بالتمام

[illegible]

تا آن جناب مقدس فنائی وتقدس بقائی وتقدس عالم

[illegible] دارند مجرد از لباس حرف وصوت عربی وفارسی

ومجرد از جمیع جهات ودل خود را از محل او که قلب

مؤمن است دور نمی‌دارند چه مقصود مجرد از کل جهات

هم اینجاست حقتعالی در کلام مجید خود فرموده است ونحن

اقرب الیه من حبل الورید

ای تمامی تعبیرها [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]

اما بواسطه ضعفی که بصیرت راست دریافتن آن کما

ینبغی تمام میسر نمی‌شود ولیکن بتدریج این معنی پرتوی اندازد

وچنان میشود که غیر این معنی در نظر بصیرت چیزی نمی‌ماند

هرچند از خود خواهد که تعبیر کند نتواند مانند کسیکه

در بحر فرو رفته است تا گردن وچشم او نیز بحر

[illegible]

نحو انعقاد مجتمع جمع چندین پیاله کرده تشنه تر آن شخص را مشغول کرده اند تا آن محبت بشد ... این معنی را با آن اسم مقصود کدام ذات است به نور خود تازه میکند

و مراقبت این معنی بنا شد مانند کسیکه چشم برچیزی گذاشته است و می بیند و از دیدن بتعقل نمی پردازد و الله اعلم بالصواب و حضرت مخدومی قدس الله روحه در ذیل این کلمات ...

این دو بیت مثنوی که مراقبه حال و مطلق ... و محل این کمینه است نوشته بودند که ابیات مثنوی ...

~~... کتاب مثنوی ... است که آن این است~~

سلطانی

15.6

مثنوی

الحمد لله والمنة ... والسلام علی رسول الله

وآله واصحابه اجمعین

تمت رساله

... رباعیات مولوی جامی ... سنه ۱۲۹۷

مَنْ اَتْبَعَنِی فَھُوَ لِی

جسنے مری تابعداری کی وہ میرا اپنا آل ہے

مَنْ تَعَلَّمَ وَمَا عَلَّمَ فَقَدْ اُلْجِمَ بِلِجَامِ

جسنے سیکھا اور نہ سکھایا بیشک لگام دیا جائیگا

النَّارِ یَوْمَ الْقِیٰمَۃِ

قیامت کو آگ کے لگام سے

بکمالِ شئی زوالِ شئی ہی جسنے لاکھ حاسدوں بیچ بہلا کیو مگر نہ میں نادان اپنی بیکلا لیکا

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

بسم اللہ الرحمن الرحیم

کغاک زبب کم یکغنک وأکغفة . کغفا کغفا کلین

کاف مت کلکا . تکر کرا کلکر الکر فی کبدی .

تخی مشتبہ کلک کلک . کغاک کابی

کغاک الکاف سکربشہ یاکوکبا کاف تجکی کوکب

آتنکا .

بسم اللہ الرحمن الرحیم [illegible] یا معین یا مستعان یا مغیث

یا مستغاث یا حسیب یا اللہ

یا قدیر ۱۰۱ یا مجیب [illegible]

[illegible]

سورۂ یٰسین [illegible]

[illegible]

[illegible] تیرا [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ملنا [illegible]

[illegible] احکامی اعیان کی شیئیته حق بین ظاهر بو

اوزره اعیانه شیئیته بو لطف اسماء او صفات سکی شیئیته اعیان عین

ظاهر بو نه حق عین حیث بو سو ظاهر بو سکنا [illegible] اعیان خارج عین

١٤٢

[illegible] یعنی [illegible] علمیه حق عین

[illegible] یعنی صورت [illegible]

[illegible]

سو السانی

مغز بادام	گل بنفشہ	تخم کاسنی	بیخ کاسنی	بادیان
۱۱ عدد	۳ ماشہ	۱۰ ماشہ	۱۰ تولہ	۷ ماشہ
تخم خیارین	بیخ بادیان	تخم کشوث	دانہ ان کی [illegible]	
۶ ماشہ	۱۰ تولہ	۱ تولہ	۳ ماشہ	

سو الثانی

[illegible]	فلفل سیاہ	سوہاگہ سفید	[illegible]
۶ ماشہ	۱۲	۳ ما	۶

[illegible] زیادہ

[illegible] دستہ

[illegible]

[illegible] جاگری [illegible]

[illegible] صاحب [illegible] ہے + وہ [illegible]

[illegible] بخت [illegible] ہم [illegible]

روز [illegible] دوس [illegible] دین

[illegible] + [illegible] رنگ [illegible]

ان لوگن کی [illegible] + [illegible] رنگ [illegible]